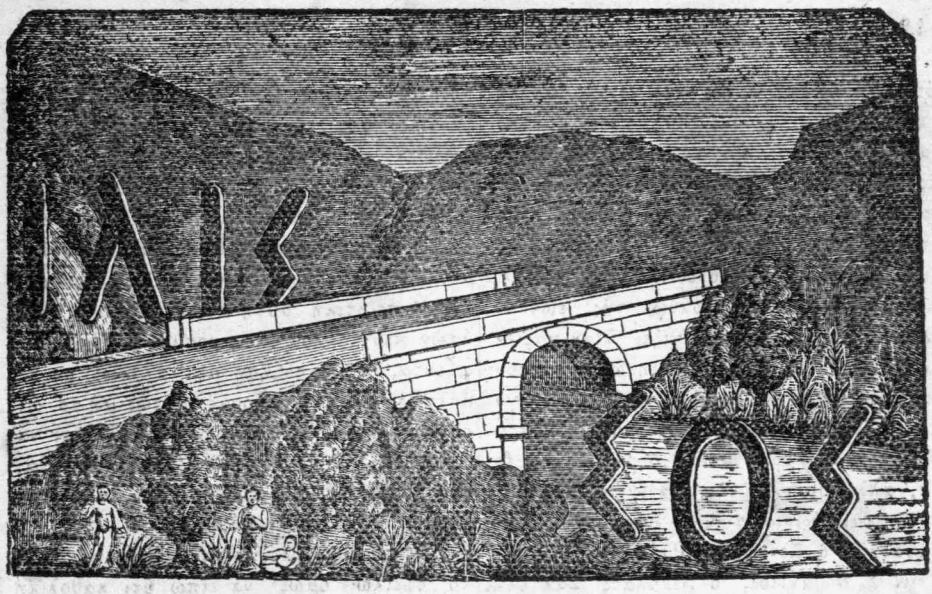

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

Ἐκδιδόμενον ἅπαξ τοῦ μηνός.

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ, 15 Ἀπριλίου 1870. | ΕΤΟΣ Β'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΙΒ'.

ΞΕΝΟΦΩΝ ΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ (1).

Malheur à l'enfant de la terre
qui, dans ce monde injuste etvain,
porte en son âme solitaire
Un rayon de l'esprit divin.

V. Hugo.

Φίλτατοι ὁμιληταί! Θέλω σήμερον πολιτογραφήσει ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν φιλολογικῇ δημοκρατίᾳ ἓν τῶν καλῶν τέκνων τῶν Μουσῶν, ἕνα χαρίεντα σκύμνον τοῦ ποιητικοῦ Παρνασσοῦ. Σεμνυνόμενος διότι σώζω ἀπὸ τῆς λησμοσύνης ἕνα τῶν σεμνοτέρων ἀλλ' ἀτυχεστέρων ἱεροφαντῶν τῆς Μούσης, συγκαλῶ ὑμᾶς εἰς στιγμιαίαν πανήγυριν, καθ' ἣν θέλει ἀντηχήσει ἐν τῇ σεμνῇ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου αἰθούσῃ ὄνομα ἄγνωστον ἴσως τοῖς πλείοσιν, ἀλλ' οὐχ ἧττον προσφιλὲς τοῖς παρακολουθοῦσι μετ' ἐνδιαφέροντος τὴν πρόοδον τῆς νεωτέρας ἑλλ. ποιήσεως καὶ γενικῶς τῆς φιλολογίας. Ἀπαθὴς διὰ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ψυχρότητα τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ποίησιν, ἐναγκαλίζομαι μεθ' ὑμῶν προσφιλῆ κρούστην τῆς λύρας, θανόντα πρὸ χρόνων· ἀνευρίσκω τὸν παρημελημένον τάφον θανόντος ποιητοῦ καὶ ῥίπτω ἐπ' αὐτοῦ κλωνίον δάφνης θαλερᾶς. Ἐὰν ἡ σύγχρονος ἱστορία φαίνεται γλίσχρος εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς ὑστεροφημίας, ἐὰν πολλαὶ εὐφυΐαι καὶ ποιητικαὶ ὑπάρξεις ἀπητιμίζοντο τέως ἀθορύβως καὶ ἀκλεῶς, ἀλλ' οἱ ἀπαρτίζοντες τὴν

(1) Τὸ βιογραφικὸν τοῦτο ὑπόμνημα περὶ τοῦ ποιητοῦ Ξ. Ῥαφοπούλου ἀνεγνώσθη ἐν τῷ φιλολ. Συλλόγῳ Παρνασσὸς ὑπὸ τοῦ κ. Τιμ. Δ. Ἀμπελᾶ.

εὐέλπιδα φάλαγγα τῆς νέας γενεᾶς δὲν λησμονοῦσι τοὺς ἱκανοὺς ἀπομάχους, καὶ εὐλαβῶς φερόμενοι, ἀπονέμουσιν, καίτοι οὐχὶ Κροῖσοι, τὴν πρέπουσαν οὕτως εἰπεῖν σύνταξιν καὶ ὡς εὐθαρσεῖς δύται διασώζουσιν ἀπὸ τῆς παλιῤῥοίας τῆς λήθης ὀνόματα πολυτίμων, ἀλλ' ἀφανισθεισῶν ὑπάρξεων. Ἐν τῷ ἡμιγύμνῳ ἔτι οὐρανῷ τῆς νεωτέρας, ἑλληνικῆς ποιήσεως σελαγίζει λίαν χαριέντως πλειάς τις νεαρῶν ποιητῶν ἀνακρουσάντων ἐπιτυχῶς τὴν λύραν· εἰς τὰς γυμνὰς ἔτι ῥάχεις τοῦ νεωτέρου Παρνασσοῦ εὑρίσκονται χαρίεντα ἴα, ἀώρως ἀποκοπέντα, ἀλλὰ διατηροῦντα τὰ ἴχνη τῆς καλλονῆς καὶ εὐωδίας των. Ὁ Δημοσθένης Βαλαβάνης, ὁ Ξενοφῶν Ῥαφόπουλος (1), ὁ Δημ. Σ. Βοῖζάντιος, ὁ Νικόλαος Σαλτέλης εἰσὶν δεξιοὶ ἀλλ' ἀτυχεῖς κροῦσται τῆς λύρας. Πρὶν ἀπαγγείλωσι τὸ ἐωθινὸν τοῦ κορυδαλοῦ ᾆσμα κατήντησαν κύκνοι ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ, ὡς νύμφαι περικαλλεῖς πεσόντες εἰς τὰς πελιδνὰς ἀγκάλας τοῦ Χάρωνος. Ὁ βίος των σειρὰ ἀλλεπαλλήλων συγκινήσεων συνεστάλη ἐνωρὶς εἰς τὴν σινδόνην τοῦ θανάτου. Σχεδίαι εὐπρόσωποι, ἀλλ' εὔθρυπτοι ἔῤῥιψαν πρὶν διαπλεύσωσι τὸν Βόσπορον τῆς ζωῆς, ἔῤῥιψαν εἰς τὸν τάφον τὴν ἄγκυραν, τῆς ὁποίας οἱ κρίκοι ἀπετελοῦντο ἐκ παλμῶν, μεγάλων πόθων καὶ ποιητικῶν ῥεμβασμῶν. Οὗτοι μετ' ἄλλων πολλῶν δυστυχῶν ὑπάρξεων ἀπέδειξαν ἀξίωμα τὸ ὑπὸ τοῦ δαιμονίου Hugo ῥηθέν:

Malheur à l' enfant de la terre
qui, dans ce monde injuste et vain,
porte en son âme solitaire
un rayon de l' Esprit divin.

Καὶ ὁ μὲν ἐλεγειακὸς Σαλτέλης, νέος ἔτι ἀπέθανεν φθισιῶν ἐν Σμύρνῃ, ἀφ' οὗ πενθίμως ἔκρουσε τὴν λύραν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν Κυδωνιῶν, ὁ δὲ Δημοσθένης Βαλαβάνης, ἀπτὴν καὶ ὀρφανὸς νεοσσὸς, μετὰ ὀλίγας χαριεστάτας πτήσεις ἔπεσεν εἰς τὸ τέλμα τοῦ θανάτου, πένης εἰς πλοῦτον καὶ ὑγείαν, ἀλλὰ Κροῖσος εἰς ἐμπνεύσεις καὶ ποιητικὴν ψυχήν. Ὁ δὲ Δημήτριος Σ. Βοῖζάντιος, χαρίεσσα ποιητικὴ ὕπαρξις, ἐξέπνευσεν εἰκοσαετὴς ἐν τῇ ἀεραντλίᾳ τῆς ζωῆς καὶ ἔμεινεν ἐνωρὶς ἡ βάρβιτός του περίλυπος γήρα τοῦ μελαγχολικοῦ κρούστου της. Τοῦ δὲ Ξενοφῶντος Ῥαφοπούλου θέλομεν ἰδεῖ ἐνταῦθα τὸν βίον καὶ τὰ ποιήματα. Ἡ ποιητικὴ αὕτη πλειὰς ἀπέπτη ἀφ' ἡμῶν πρὸ πολλοῦ ὅπως κοσμήσῃ ἄλλον ὁρίζοντα, ὅπως συζήσῃ μετ' ἄλλων συναδέλφων, ἀπέπτη φοβουμένη ἴσως μὴ τὰ ᾄσματα ἅπερ ἔμελλον ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ψάλλωσι, δὲν εὕρωσι φίλια ἀκροατῶν ὦτα, δὲν ἀποσπάσωσιν ἕνα παλμὸν ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν σημερινῶν.

Δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς πῶς συμβαίνει τοῦτο· ὀφείλω ὅμως νὰ εἴπω ὅτι καθολική τις ἰδέα κεκυρωμένη ὑπὸ τῶν γεγονότων ὑπάρχει περὶ τοῦ βίου τῶν ποιητῶν, ὅτι δηλαδὴ οἱ πλείονες αὐτῶν μαρτυρικὸν διανύσαντες βίον, ἢ ἐξέπνευσαν ἐνωρὶς ἢ ὑπέστησαν μυρίους ἠθικοὺς θανάτους κερματιζόμενοι συχνῶς ἀπὸ τοὺς ὄλυχας τῆς ἀνίας καὶ ὀδύνης. Μάρτυρες ἱερᾶς θρησκείας, ἀναβαίνουσι μετὰ θάῤῥους τὸν Γολγοθᾶ, σταυρούμενοι, ποτιζόμενοι ὄξος καὶ χολὴν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ παντός. Ἐν ἀναγράψαντες ἐπὶ τῆς σημαίας των ἔμβλημα, ἕνα σκοπὸν, τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἀνθρώπου, προχωροῦσι πρὸ χαινόντων στομάτων καὶ ἔστιν ὅτε πρὸ σαρκαζόντων, ἀδιαφοροῦντες ἂν ἡ πορφυρᾶ τήβεννος τῶν ἐλπίδων καὶ πόθων των κερματίζεται ἀπὸ τὰς ἀκάνθας τῆς ζωῆς, ἀδιαφοροῦντες ἂν συναντήσωσιν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν σκόπελον, φρενοκομεῖον, βάραθρον, πτωχοκομεῖον...

Ἤθελον παρασυρθῆ γράφων τοιαῦτα, ὅπως προδιαθέσω ὑμᾶς, ὡς ὁ ζωγράφος ἐκεῖνος τῆς ἀρχαιότητος, εἰς τὴν ἀκράσιν ξηρᾶς βιογραφίας ἀνθρώπου ἀγνώστου τοῖς περισσοτέροις. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμιλῶ πρὸς φιλομούσους ἐν «*Παρνασσῷ*» συναδέλφους, τολμῶ ὅπως ἀγοράσω παρ' ὑμῶν ὀλίγας ἀκροάσεως στιγμὰς, βεβαιῶν ὅτι θέλετε πληρωθῆ καὶ ἀνταμειφθῆ οὐχὶ ἀπ' ἐμοῦ βεβαίως, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ.

Κατὰ τὸ 1828, διαρκοῦντος ἔτι τοῦ σάλου τῆς ἑλλ. ἐπαναστάσεως, καὶ ἀντηχούντων τῶν θουρίων τοῦ Ῥήγα, εἰς τὴν καλὴν Σμύρνην, ἐν ᾗ ἔψαλλε μελῳδικώτατα ὁ Μίμνερμος μετ' ἄλλων καλλικελάδων ἀηδόνων, ἐγεννήθη ὁ Ξενοφῶν Ῥαφόπουλος. Ὑπὸ τὸν τοσάκις ἐξυμνηθέντα ὠραῖον τῆς Ἰωνίας οὐρανὸν, τὴν μάγον καὶ μυρόεσσαν φύσιν τῆς Σμύρνης, ἷον εὔοσμον ἐφαίνετο ἀνυψούμενον. Ἐκεῖ ἡ φύσις, φιλάρεσκος καὶ ἡδυπαθὴς νύμφη, εὐκόλως ἐκθέτουσα εἰς τοὺς ἐραστὰς καὶ θαυμαστὰς τὰ κάλλη της, ἐπόμενον ἦτο νὰ δωρήσῃ ἐμπνεύσεις, ὅπως εἰς τόσους ἄλλους, καὶ εἰς τὸν νεαρὸν Ξενοφῶντα. Εἶναι ὄντως φιλόξενος καὶ φιλομειδὴς ἡ Σμύρνη, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸ τὸ κῦμα ἐνίοτε φαίνεται πίπτον λειπόθυμον, ὡς περιπαθὴς ἐραστὴς εἰς ἀγκάλας ἡδυπαθοῦς Ἀνδαλουσίας, καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος ἐρυθροῦς ἐνίοτε ἐν τῇ δύσει φαίνεται παραμένων καὶ λυπούμενος νὰ παραιτήσῃ τὴν περικαλλῆ ἐκείνην ἐρωμένην.

Εὐδαίμων ὅστις φύσει πεπροικισμένος διὰ ποιητικοῦ σπινθῆρος, ἀναπτυχθῇ καὶ ἀναγνώσῃ τὰς σελίδας τῆς ποιητικῆς Ἰωνίας, ὅστις ἀναπνεύσει τὸν ἀέρα, ὃν ἀνέπνευσεν ἄλλοτε, ἂν οὐχὶ ὁ Ὅμηρος, ὁ ὅμηρος—λαός.

Εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὡς εἰς πᾶσαν γλυκεῖαν φύσιν, συμβαίνει ὅ,τι εἰς ὡραίαν γυναῖκα. Ἐάν τις δυνηθῇ νὰ ἐννοήσῃ πρεπόντως τὴν ἀξίαν αὐτῆς, γίνεται ἐραστὴς αὐτῆς, ἀντὶ μειδιαμάτων δρέπων ἐμπνεύσεις καὶ περιπάθειαν.

Ἐὰν ὅμως παρεννοήσῃ τὴν ἀξίαν τῶν θελγήτρων της, ἀποκτᾷ ἀντὶ περιπτύξεων νωχέλειαν καὶ ἀδράνειαν.

Φαίνεται ὅτι ὁ νεαρὸς Ῥαφόπουλος ἦ·ο ἐκ τῶν πρώτων καὶ εὐτυχῶς λίαν ἐνωρὶς ἀντεμείφθη· διότι ἐννεαετὴς ἐπέθεσε τοὺς ἁβροὺς δακτύλους του ἐπὶ τῆς λύρας καὶ τὰ ποιημάτια τῆς παιδικῆς ταύτης γραφίδος δημοσιευθέντα τὰ πλειότερα ἀνωνύμως προεδήλωσαν τὸν σκύμνον ἐκεῖνον, ὅστις μετὰ τοσαύτης προθυμίας ἤθελε σκιρτήσει ἐπὶ τῶν δυσβάτων τοῦ Παρνασσοῦ ὀρέων. Ἀλλ' ἡ λίαν πρόωρος αὕτη ἀνάπτυξις καὶ στιχογραφία φαίνεται ὅτι συνήργησε εἰς τὴν πρώϊμον ἐξάτμισιν τοῦ γονίμου του πυρός· διότι καίτοι γράψας καλὰ ποιημάτια καὶ δύο εὐφάνταστα εἰδύλλια, δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ ἀφήσῃ ἡμῖν ὡς κληροδότημα λίαν γενναῖόν τι ἔργον, εἰμὴ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔμελλέ ποτε νὰ παραγάγῃ τοιοῦτό τι, ἐὰν δὲν προεγράφετο ἐνωρὶς τοῦ βίου. Λέγουσιν ὅτι τοσοῦτον πρωΐμως εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὴν μελέτην τῆς πολυσελίδου βίβλου τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὥστε εἶχεν ἀποκηρύξει δι' αὐτὸν πάντα τὰ παίγνια, τοὺς θορύβους τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ ἐκράτει ἀείποτε ἀνὰ χεῖρας βιβλίον. Προτρέξας τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως, ἀπεστερήθη, πρὶν ἔτι ἀπολαύσῃ, τῶν ἀθώων παιδικῶν ἡδονῶν. Αἰσθανόμενος ἀκατάσχετον κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν καὶ γενικῶς πρὸς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον, ᾐσθάνετο σύναμα τὸν νοῦν του στενῶς καθειργμένον ἐν τῷ σμικρῷ σώματί του. Βεβαίως ὅσα ὑπὸ τὰς πέδας τοῦ μέτρου ἔγραψεν αἰσθήματα καὶ ἐμπνεύσεις δὲν ἦσαν ὁ πνευματικὸς θησαυρὸς τῆς ποιητικῆς ἐκείνης καρδίας, διότι συνήθως ποιήματα φύσει ποιητικῶν καρδιῶν, εἶναι μᾶλλον ἀποκυήματα πολλῶν ἐν τῇ κεφαλῇ πιεζομένων ἰδεῶν καὶ ῥεμβασμῶν, καὶ ὁμοιάζουσι τὸν περισσὸν ἐκεῖνον ἀτμὸν, ὅστις δι' ἰδιαιτέρου μηχανισμοῦ, μόνος ἐξέρχεται, ὁσάκις ὁ ἐν τῇ μηχανῇ πλεονάζων ἀτμὸς πιεζόμενος τὸν βιάζει.

Τεσσάρων καὶ δέκα ἐτῶν ἡλικίαν ἄγων ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ κομψὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον *αἱ Τρεῖς Χάριτες*. Τὰ τέσσαρα ἐκδοθέντα φυλλάδια τοῦ συγγράμματος τούτου ἐκδηλοῦσι, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἀναγνωσάντων αὐτὰ, τὸ καλαίσθητον καὶ εὐφυὲς τοῦ χαρίεντος ἐκείνου ἐκδότου.

Ἴσως μεταξὺ ὑμῶν οἱ πλειότεροι ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν τὸ κομψὸν διά τε τὸ σχῆμα τῆς βίβλου καὶ τὴν ὑφὴν καὶ φαντασίαν μυθιστόρημα «*Τὸ φρικτὸν λάθος*». Θὰ ἐνθυμοῦνται μετὰ ποίας τέχνης ἐν τῷ εὐφαντάστῳ ἐκείνῳ βιβλίῳ ἐκτυλίσσονται μετά τινος ἀξιοπαρατηρήτου ἀλληλουχίας αἱ περιπέτειαι καὶ πῶς προετοιμάζεται καὶ ἐκτελεῖται ἡ λύσις. Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο ἔγραψε δεκαεξαετὴς, καὶ ἂν παραβάλῃ τις τήν τε ἡλικίαν καὶ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔγραφεν, ὅτε τὸ μεμορφωμένον ὕφος τῆς γλώσσης δὲν ἦτο εὔκολον παντὸς ἀπόκτη-

(1) Παρά τισι ποιηματίοις ὑπογράφεται Ῥαφτόπουλος, ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ Ῥαφόπουλοι οἱ ἐκδόσαντες τὸ «Φρικτὸν Λάθος τοῦ», γράφουσιν αὐτὸν Ῥαφόπουλον.

μα, θέλει θαυμάσει τὴν ἐν τῷ νεανίσκῳ ἐκείνῳ γόνιμον εὐφυΐαν τῆς ὁποίας, ἕνεκα τοῦ προώρου θανάτου, ἀπωλέσαμεν πολλὰ ἴσως καὶ πολύτιμα προϊόντα. Ὁ νεανίας συγγραφεὺς ἐνωρὶς κατύχησε νὰ πολιτογραφηθῇ ἐν τῇ γαλλικῇ δημοσιότητι διὰ τοῦ *Φρικτοῦ* τούτου *Λάθους*. Τὸ βιβλίον τοῦτο ὑπέπεσε καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ξένων, οἵτινες δὲν ἤργησαν νὰ καρπωθῶσιν αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς τοῦ γαλλικοῦ δράματος «La croix protectrice» εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν νεαρὸν συγγραφέα τοῦ φρικτοῦ Λάθους διότι ἐπὶ τῇ βάσει καὶ βοηθείᾳ τοῦ μυθιστορήματος τούτου ἐποίησε τὸ δρᾶμα, προσφέρει ἐν τῷ προλόγῳ τὴν πρέπουσαν ἀνθοδέσμην τῶν ἐπαίνων εἰς αὐτόν.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἦτο ἡ πρώτη συστατήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐν ᾗ ἀνετρέφετο καὶ ἧς ἀπέκτησε τόσῳ προώρως τὴν συμπάθειαν. Ἡ κοινωνία τῆς Σμύρνης ὑποληπτομένη αὐτὸν, οὐχὶ ἀλόγως ἤλπιζε πολλὰ ἐκ τοῦ καλάμου ἐκείνου, παρηκολούθει τὴν πορείαν του, τὰ τολμηρὰ πτερυγίσματα τοῦ νεοσσοῦ.

Δεκαπενταετὴς ὁ Ῥαφόπουλος ἔγραψε χαριέστατον εἰδύλλιον ἐκ στίχων 312. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στίχων πᾶς τις κατανοεῖ τὴν δυσανάλογον δι' εἰδύλλιον ἔκτασιν. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ ἔκτασις τοῦ χαρίεντος τούτου εἰδυλλίου δὲν ἠδυνήθη νὰ χαλαρώσῃ τὰ νεῦρα τοῦ ποιήματος. Ἐὰν δέ τις ἀναλογισθῇ τὴν ἡλικίαν τοῦ νεαροῦ εἰδυλλιογράφου καὶ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἔγραφε ταῦτα, ὅτε ἡ νεωτέρα ποιητικὴ γλῶσσα εἶχε μὲν ὑποτυπωθῇ, ἀλλ' ἔκειτο εἰς χεῖρας εὐαριθμοτάτων στιβαρῶν ποιητῶν, θέλει δικαίως θαυμάσει τὴν εὐστροφίαν καὶ χάριν πρὸς δὲ καὶ τὴν εἰδυλλιακὴν τέχνην, μεθ' ἧς ἔγραψε τοῦτο ὁ νεαρὸς θεράπων τῶν Μουσῶν. Ὁ Παρνασσὸς μάλιστα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐστερημένος ὅλως εἰδυλλιακῶν ἀνθέων, θέλε ἀποδεχθῇ καὶ φυλάξει μετὰ σεβασμοῦ τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἀνθύλλιον, τὸ ἀποπνέον θεοκριτικὴν περιπάθειαν καὶ ὀσμὴν ἑλικωνίου θάμνου. Τὸ εἰδύλλιον τοῦτο, καίτοι οὐχὶ ὅλως ἀπηλλαγμένον γραμματικῶν τινων ἀνωμαλιῶν καὶ εἴς τινα μέρη χαλαρὸν περὶ τὸν στίχον, πρόκειται οὐχ ἧττον τηλαυγὲς μνημεῖον τῆς ποιητικῆς ἐκείνης ὑπάρξεως, κατοπτρισμὸς καθαρὸς τῆς χαριέσσης αὐτῶν φύσεως. Καὶ ὅπερ καθιστᾷ τοῦτο πολυτιμότερον, εἶναι τὸ σκόπιμον αὐτοῦ· δηλαδὴ δὲν ἐγράφη ἁπλῶς ὅπως τέρψῃ πρὸς ὥραν τὰ ὦτα τῶν ἀκροατῶν, ἀλλ' ὅπως διδάξῃ, ὅπως παρατάξαν ἀπέναντι τὰ θέλγητρα ἀφ' ἑνὸς τοῦ ποιμενικοῦ βίου, ἀφ' ἑτέρου τὰ τοῦ τῆς πόλεως, ὑποδείξῃ τὸν κίνδυνον εἰς ὃν ὑποβάλλονται οἱ αἰφνιδίως λειποτακτοῦντες ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ εἰρηναίου ποιμενικοῦ βίου, εἰς τὸν θορυβώδη πολιτικὸν εἴτε ἀστυκὸν βίον.

Τὰ πρόσωπα τοῦ εἰδυλλίου τούτου εἰσὶ δύο, ἡ ποιμενὶς Ἀρετὴ καὶ ὁ ποιμὴν Μόσχος. Ὁ Μόσχος, ὡς παρουσιάζεται ἐν τῷ εἰδυλλίῳ, ἀγαπῶν διαπύρως τὴν σύζυγόν του Ἀρετὴν, ἀλλὰ βλέπων αὐτὴν πρό τινος δύσθυμον καί πως ἀφῃρημένην, προσπαθεῖ διὰ τοῦ ᾄσματος νὰ διασκεδάσῃ τὴν λύπην της. Ἀρχίζει λοιπὸν πρῶτον κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ τὴν ἐλκύῃ διὰ τῆς ἐκθέσεως ποιμενικῶν θελγήτρων, νὰ ἀριθμῇ εἰς αὐτὴν τοὺς τοκετούς τινων προσφιλῶν αὐτοῦ αἰγῶν, καὶ ἐν ἀρχῇ ἑκάστου ὀκταστίχου ἐπαναλαμβάνεται λίαν ἐπικαίρως καὶ χαριέντως τὸ δίστιχον.

«Πῶς νὰ σὲ διασκεδάσω, πῶς νὰ σὲ χαροποιήσω;
λυπημένη Ἀρετή μου, γέλασε θὰ τραγῳδήσω».

Βλέπων ὅμως ὅτι τὸ φάρμακόν του δὲν ἐπιφέρει τὴν ἁρμοδίαν θεραπείαν, φέρεται ἁπλοϊκῶς εἰς ἀσφαλεστέρας ἐρωτήσεις:

«Μὴν ἀσχήμησα, εἰπέ μου, καὶ μὲ βλέπεις ὡσὰν κλέπτην;
Δὲν πιστεύω· εἰς τὸν ἕνα καὶ σπασμένον μας καθρέπτην
φαίνομ' εὔμορφος· δὲν εἶμαι τράγος οὔτε ἀλεποῦ πόῦ;
οὔτ' ἐλάττωμα εὑρίσκω εἰς τὸ πρόσωπόν μου τοῦ,
οὔτ' εἰς τὸ ἀνάστημά μου δὲν εὑρίσκω τι ὁ μαῦρος·
ὡς κυπάρισσος εἶμ' ἴσος καὶ ἀνδρεῖος ὡς ἂν ταῦρος. . .
—
Οὔτε σὲ διασκεδάζω, οὔτε σὲ χαροποιῶ.
Ἀπ' τὴν λύπην μου φαρμάκι, Ἀρετή, θὲ νὰ πιῶ.
Μὴν ἐπιθυμεῖς καὶ πάλιν νὰ σὲ φέρω εἰς Ἀθήνας,
διὰ νὰ ἰδῇς καὶ πάλιν τὰς ἁμάξας της ἐκείνας;
τὸ παλάτιον καὶ ὅλας τὰς λαμπρὰς οἰκοδομάς;
Διατί ἂν ἦναι οὔτω νὰ τὸ εἴπῃς δὲν τολμᾶς;
Λέγε το, εὐλογημένη, καὶ εὐθὺς αὐτὴν τὴν ὥραν
καταβαίνομεν κ' οἱ δύο μὲ τὰς ῥάδους εἰς τὴν χώραν.
—

«Οὔτε σὲ διασκεδάζω οὔτε σὲ χαροποιῶ.
Ἀπ' τὴν λύπην μου φαρμάκι, Ἀρετή, θὲ νὰ πιῶ.
Ἀλ τὴν πρώτην φορὰν ὅταν σὲ ἐπῆγα καὶ τὴν εἶδες
ἔφευγον ἀπὸ σιμά σου καὶ αἱ λύπαι κ' αἱ φροντίδες
. . . . . .
. . . . . .
καὶ μ' ἠρώτας—«Καλὲ Μόσχε, ποῖοι ἄνθρωπ' εἶν' αὐτοί;
μὲ πτερὰ εἰς τὸ κεφάλι, μὲ χρυσᾶ δὲ εἰς τὸ στῆθος;
—Εἶναι, λέγω, πολεμάρχοι· εἶδες ἄνδρας, Ἀρετή;
—Καὶ αὐτὰ ὅπου οἱ ἵπποι σύρουν μέσα εἰς τὸ πλῆθος;
—Εἶν' ἀμάξια. . . .»

Οὕτω ἐξακολουθεῖ ὁ Μόσχος μετὰ ποιμενικῆς ἁπλότητος περιγράφων τὰς ἐντυπώσεις, ἃς τοῖς ἀφῆκεν ἡ εἰς Ἀθήνας ἐπίσκεψίς των. Ἀλλὰ βλέπων ὅτι δὲν ἐφαίδρυνεν τὴν Ἀρετὴν τὸ ᾄσμά του, παραιτεῖ αὐτό. Τότε ἡ Ἀρετὴ, ἡ ὡραία ἀλλὰ μελαγχολικὴ ποιμενὶς ἀρχίζει νὰ τῷ ἐκθέτῃ τὰ αἴτια τῆς δυσθυμίας της.

Ἡ Ἀρετὴ ἀθῶα ὅλως καὶ ἄφροντις ἐπισκεφθεῖσα τὰς Ἀθήνας, εἶχεν ἐκπληχθῆ ἀπὸ τὰς καλλονὰς καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἰδίως τοὺς σπαθοφόρους τοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' εἷς πρὸ πάντων, ὁ εὐγενόπαις Δρόσος, εἶχεν ἐπισύρει τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς. Ὡραῖος καὶ κομψὸς συρμομέδων δὲν ἀπηξίωσε νὰ ῥίψῃ βλέμμα συμπαθὲς πρὸς τὴν δροσερὰν βοσκοπούλαν, ἥτις ἐτρώθη παραχρῆμα. Ὁ Δρόσος ἠκολούθησε τὴν ποιμενίδα εἰς τὰ ὄρη καὶ χάριν αὐτῆς ἐνεδύθη τὴν ποιμενικὴν κάππαν. Εἶναι μεσταὶ περιπαθοῦς ἀφελείας αἱ στροφαὶ δι' ὧν ἡ Ἀρετὴ ἐκφράζει τὸν ἔρωτά της. Ὁ χρόνος καὶ τὰ στενὰ ὅρια τῆς βιογραφικῆς ταύτης σημειώσεως μόλις ἐπιτρέπουσι νὰ λάβω ἐκ τῶν στροφῶν τρεῖς, οὐχὶ κατ' ἐκλογὴν, ἀλλὰ τυχαίως, διότι πᾶσαι τὴν αὐτὴν ἀποπνέουσιν ἀφέλειαν:

«Φύγε, Μόσχε σύζυγέ μου, δὲν σὲ ἀγαπῶ (καὶ κλαίω.
Ἔλα, Δρόσε ἡλιέ μου, σ' ἀγαπῶ καὶ ὅμως πταίω.
Πέντε χρόνους εἶμαι τώρα μὲ τὸν Μόσχον νυμφευμένη
χωρὶς νὰ γνωρίζω κόσμος τί θὰ εἴπῃ ἡ καϋμένη.
Ἔβοσκα τὰ πρόβατά μας εἰς τοὺς κάμπους, εἰς τὰ ὄρη
καὶ ἡ γελαστὴ ψυχή μου νὰ λυπῆται δὲν εἰμπόρει.
Μοῦ ἐφαίνετο ὁ ἄρτος κ' ἡ μυζίθρα ἕνα μέλι
καὶ ὁ Μόσχος καὶ ὁ Λάμπρος δύο τ' οὐρανοῦ ἄγγελοι.
. . . . . .
Φύγε Μόσχε σύζυγέ μου, δὲν σὲ ἀγαπῶ καὶ (κλαίω
Ἔλα, Δρόσε ἡλιέ μου, σ' ἀγαπῶ καὶ ὅμως πταίω.
Μίαν εὔμορφην ἡμέραν—εἶνε τώρα ἕνας μῆνας—
λέγει μοι ὁ σύζυγός μου—«Ἔρχεσαι εἰς τὰς Ἀθήνας;
. . . . . .
Κ' ἐγὼ εἶπον μὲ χαράν μου τὰ ἀρνία θὰ ἀφήσω».
Ἐκεῖ πρῶτον σ' εἶδα Δρόσε, ὑπερήφανον ἱππέα
μ' ὑποδήματα μεγάλα, μὲ ἐνδύματα ὡραία.
Τόσον εὔμορφη σ' ἐφάνην ὥστε ἦλθες καὶ μοῦ (λέγεις
«Βοσκοπούλά μου, θεά μου, ἐραστήν σου μὲ (ἐκλέγεις».
Κ' ἔκτοτε ἡ πανδρευμένη καὶ ἀθῶα βοσκοπούλα,
ἔγεινε τοῦ Δρόσου σκλάβα, ἔγεινε τοῦ Δρόσου (δούλα.
«Φύγε, Μόσχε σύζυγέ μου, δὲν σὲ ἀγαπῶ καὶ (κλαίω,
ἔλα. Δρόσε ἡλιέ μου, σ' ἀγαπῶ καὶ ὅμως πταίω.
—Πῶς νὰ μὴ σὲ ἀγαπήσω ἀφοῦ βλέπω, Δρόσε, (ὅτι
μ' ἀγαπᾷς ὡσὰν νὰ ἦμουν τῶν ἀρχοντοπούλων (πρώτη,
κι' ὄχι μία βοσκοπούλα, εἰς τὰ δάση γεννημένη.
Πῶς ἡ νέα μου καρδία νὰ μὴν ἦν' ἐρωτευμένη;
ἀφοῦ βλέπει ὅτι ἕνας νέος πλούσιος καὶ μέγας
δι' ἀγάπην εἰδικήν μου βόσκει πρόβατα καὶ αἶγας;»

Οὕτω ἐξακολουθεῖ ἡ ἐρωτευμένη ποιμενὶς ἐκθέτουσα τὸν πρὸς τὸν Δρόσον ἔρωτά της, ἐνώπιον τοῦ ζηλοτύπου συζύγου της. Προχωρεῖ καὶ ἐνθουσιᾷ ἐνόσῳ ἐνθυμεῖται τοῦ συρμομέδοντος ἐκείνου τῶν Ἀθηνῶν τὴν εὐμορφίαν. Ἐν ἔτι τὴν συνδέει μετὰ τοῦ ποιμένος Μόσχου. Ἔγκυος οὖσα θέλει νὰ ἀποθέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς τὸ τεχθησόμενον βρέφος.

«Φύγε, Μόσχε, βοσκὲ μαῦρε! δὲν σὲ θέλω, φύγε (χάσου,
ἔλα, Δρόσε ἡλιέ μου, νὰ μὲ κλέψῃς ἑτοιμάσου.
Εἶμαι, εἶπα, βαρεμένη· ἄφες πρῶτα νὰ γεννήσω
κ' εἰς τὸν μαῦρόν του πατέρα τὸ παιδίον νὰ ἀφήσω».

Καὶ ἔπειτα ἀποτεινομένη πρὸς τὰ ἀρνία ἀρχίζει νὰ τὰ ἀποδιώκῃ λέγουσα·

«Τί μοῦ λείχετε τὰς χεῖρας, πρόβατα. σᾶς ἐγκαταλείπω
φύγετε, χαθῆτε πλέον, ἀφοῦ καὶ ἐγὼ ἐχάθην.

Πλέον δὲν θὰ σᾶς ποιμαίνω, πλέον δὲν θὰ σᾶς (ποτίζω,
βόσκισσα ἐγὼ δὲν εἶμαι. . .
ἐγὼ θὰ γενῶ Κυρία,
ἂν πειν̃ᾶτε, ἂν διψᾶτε, τί μὲ μέλει, ὦ ἀρνία;»

Ἀπελπισθεὶς ὁ περιφρονούμενος σύζυγος Μόσχος ἐκφεύγει εἰς στρατήγημα ἐπικίνδυνον. Χωρὶς νὰ ἀναλογισθῇ τὴν θέσιν τῆς ἐγκύου ποιμενίδος, τῇ λέγει ἐξ ἀπροόπτου ὅτι:

«Ὁ ψευδοβοσκὸς ὁ Δρόσος εἰς τὸν ποταμὸν ἐ- (πνίγη.»

Ἡ ποιμενὶς λειποθυμεῖ καὶ ἀποβάλλει τὸ βρέφος. Ὁ Μόσχος ἐκπεπληγμένος προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τὴν πεσοῦσαν καὶ ἀσπαίρουσαν σύζυγόν του, τῇ λέγει ὅτι ἐψεύσθη εἰπὼν ὅτι ἐπνίγη ὁ Δρόσος·

«Σὲ ἠπάτησα—τὸ εἶπα, ἀπ' ὀργὴν ἀπὸ ζηλείαν, ζῆσε, μὴ μοῦ ἀποθάνῃς, φῶς μου. . .»

Ἀλλ' αἱ διαβεβαιώσεις τοῦ Μόσχου ἔφθασαν λίαν ἀργά, ὡς ἰατροὶ εἰς ἐκπνέοντα. Ὁ ἀτυχὴς σύζυγος πλησιάζει νὰ παραφρονήσῃ, ἑνόσῳ βλέπει τὴν Ἀρετὴν ἐκπνέουσαν μὲ τὰς ὠδῖνας τοῦ τοκετοῦ. Οὐδεμία ἐλπίς· ἡ Ἀρετὴ ὀλιγοδρανής, ἐναγκαλίζεται τὸν σύζυγόν της καὶ τῷ διαβιβάζει ἐκπνέουσα τοὺς τελευταίους της λόγους, οἰωνεῖ προφορικὴν διαθήκην.

Δὲν ἠδυνήθην ἐνταῦθα φθὰς νὰ παραλείψω τὰς τελευταίας ταύτας στροφὰς, αἵτινες διὰ τὴν ἀφέλειαν, τὴν ποιητικὴν χροιὰν, τέλος διὰ τὰ ποιμενικά, ὡς εἰπεῖν, κάλλη των, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς χαρίεις τῶν ἀνωτέρω ἐπίλογος.

«Μόσχε, τὴν συγχώρησίν σου εἰς τὴν Ἀρετὴν νὰ (δώσῃς,
σ' ἔπταισεν ἡ κακομοῖρα, δίχως, δίχως νὰ τὸ (θέλῃ·
διατὶ νὰ τὴν ὑπάγῃς εἰς τῶν Ἀθηνῶν τὴν χώραν;
ζωὴν ἔζη εἰς τὰ δάση γλυκυτάτην ὡς τὸ μέλι
Ἄκακος ὡσὰν ἀρνίον εἶδ'—ἀνάθεμα τὴν ὥραν—
εἶδα ἕνα λαμπρὸν νέον πλούσιον καὶ ἐθαμβώθην.
Εἰς τὰ πλούτη του καὶ ὄχι εἰς τὰ κάλλη του ἐ- (τρώθην.
Τώρα τὸ καταλαμβάνω . . . τὸ λοιπὸν δὲν πταίω (τόσον,
ὅσον φαίνεται, ὦ Μόσχε, ἂν ἠγάπησα τὸν Δρόσον.
Φίλησέ μου τὸν υἱόν μας Λάμπρον. . . Ἀ! (ἐν ᾧ ποιμαίνει
τὸ ἀθῶον, ἡ μητέρα ἡ καλή του ἀποθαίνει.
Φίλησέ μου τὰ ἀρνία . . . θέλω ὅταν ἀποθάνω
νὰ κυλίσῃς τὴν ποτίστραν εἰς τὸ χῶμά μου ἐ- (πάνω,
καὶ νὰ ἔρχωνται νὰ πίνουν ἀπὸ μέτα τὸ νερό (των.
Φίλησέ με καὶ σύ. . . Λάβε. Σὲ ἠγάπησα τὸν (πρῶτον
καὶ τὸν ὕστερον ὦ Μόσχε, ὦ βοσκὲ χαριτωμένε,
ποῦ μοῦ συγχωρεῖς τὸ πταῖσμα καὶ μὲ κλαίεις (χηρευμένε.
Παῦσαι! Ἄκουσον σ' ἀφίνω ταύτην τὴν παραγ- (γελίαν.
Ὅταν αἱ βοσκίδες ἔλθουν τὴν αὐριανὴν πρωΐαν
διὰ νὰ μὲ συνοδεύσουν μὲ κλαυθμοὺς καὶ μυρ- (λόγια
εἰς τὸ μνῆμα τότ' εἰπέ τας, Μόσχε μου, αὐτὰ (τὰ λόγια.
«Βοσκοποῦλαι, εὔμορφαί μου, ἀποφεύγετε τὴν (πόλιν
ὡς τὸ πρόβατον τὸν λύκον, ὡς τὴν φοβερὰν πα- (νώλην.
Ἐκ' οἱ νέοι καὶ τὰ πλούτη εἶν' ἀπόκρυφοι πα- (γίδες,
ὅπου πίπτουν κι' ἀποθαίνουν αἱ τρισάκκοι βο- (σκίδες.
Λάβετε παραδειγμά σας Ἀρετὴν τὴν ποιμενίδα,
ἥτις διὰ νὰ ὑπάγῃ ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδαν.

Οὕτω τελευτᾷ καὶ τὸ ὡραῖον τοῦτο εἰδύλλιον καὶ ἠθέλομεν καταστρέψει ἢ μειώσει τὴν ἐπὶ τοῦ ἀκροατοῦ ἐπενεχθεῖσαν ἐντύπωσιν, ἐὰν συνωδεύομεν αὐτὸ διά τινων σχολίων περί τινα ἐλαφρὰ παραπτώματα, συγχωρούμενα ἄλλως εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως.

Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν δὲν ἔκρουε τὴν λύραν αὐτοῦ ἐπὶ τοιούτου μόνον εἴδους ἐμπνεύσεων. Ποιήματά τινα ἐπιγραφόμενα *οἱ Σεισμοὶ τῆς Σμύρνης*, εἰς γλῶσσαν ἐπιμελημένην καὶ μετὰ φαντασίας σοβαρᾶς καὶ ἁρμοζούσης πρὸς τὸ ἀντικείμενον, δίδουσιν ἡμῖν τὸ θάρρος ὅπως εἴπωμεν ὅτι ὁ νεαρὸς οὗτος ποιητὴς ἤθελεν ἀποδῇ δεξιὸς ὄντως κρούστης τῆς λύρας. Διότι τὰ ᾄσματα ταῦτα βασισθέντα ἐπὶ ἐμπνεύσεων προελθουσῶν ἐκ σεισμῶν, οἵτινες δὲν θεωροῦνται κατάλληλα ἀντικείμενα ποιήσεων, εἰσὶν ἐπιτυχῆ, οἷον τὸ πρῶτον ὅπερ ἀρχίζει σοβαρῶς πως·

«Ὦ πόποι! οἷος θόρυβος εἰς τὰς νεφέλας φθάνει!
τὴν Ὁμηρογενέτειραν οἷος καταλαμβάνει
ὑψιφωνότατος κλαυθμός!

Ἐπ' ἴσης δ' ἐτιτυχὴς διὰ τὴν ὁμοιότητα μᾶς ἐφάνη ἡ ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου ᾄσματος παραβολὴ, ἐν ᾗ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ διατάξῃ τὴν παῦσιν τῶν σεισμῶν·

«Ποίησον ἐπιτακτικήν τινα χειρονομίαν,
ὅπως ἡ γῆ σταθῇ·
ὡς οἱ ἀφρίζοντες τροχοί τινος ἀτμοκινήτου
ἀκούοντες τὴν ἔντονον φωνὴν τοῦ κυβερνήτου
ὁπόταν ἐλλιμενισθῇ,

Μεταξὺ δὲ τῶν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκδοθέντων ποιηματίων εἰσὶ τὰ ἑξῆς: «*Εἰς τὰ ἐρείπια ἀμφιθεάτρου τῆς Λυκίας*», κοινότοπον μὲν ἔν τισιν, ἀλλ' οὐχ ἧττον καλὸν διὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐμπνεύσεως αὐτοῦ, «*εἰς ὑπνῶττον παιδίον*» ἐκ στίχων 32, «*Παντύστατον ᾄσμα Σαπφοῦς*» (κατὰ Ἰούνιον 1850) *Ὁ πόθος* μετρία τις μετάφρασις ἐλεγείου τοῦ Parny κλπ. Ἀλλ' ἐν γένει εἰπεῖν, ταῦτα πάντα μέτρια ἔργα καὶ ἐν πολλοῖς ἄξεστα καὶ χαλαρὰ δὲν δύνανται νὰ προστεθῶσιν ὡς φύλλα δαφνῆς εἰς τὸν ἀτελῆ μείναντα ποιητικὸν αὐτοῦ στέφανον.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐκτενοῦς εἰδυλλίου, διεσώθη δεδημοσιευμένον ἕτερον σύντομον εἰδύλλιόν του εἰς γλῶσσαν καὶ στιχουργίαν μᾶλλον ἐπιμεμελημένην, ἀλλ' εἰς ἑκάστην στροφὴν ὑποδεικνύον τὸν πατέρα του, τὸν πατέρα τοῦ πρώτου εἰδυλλίου. Τοῦ δευτέρου τούτου εἰδυλλίου θὰ ἡμαρτάνομεν ἂν δὲν ἐλαμβάνομέν τινας στίχους πρὸς ὑπόδειξιν τῆς καλλονῆς καὶ ἀφελοῦς περιπαθείας του. Ἡ εἴσθεσις τοῦ εἰδυλλίου τούτου ὁμοιάζει μὲ τὴν τοῦ εἰδυλλίου ἐκείνου τοῦ Θεοκρίτου καθ' ὃ ὁ ποιμὴν ἐπ' ἀμοιβῇ κυπέλλου ψάλλει λυγηρὸν ἐπιθανάτιον ᾄσμα ὀνομαστοῦ ποιμένος. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου ὠφέλησεν ἐν πολλοῖς τὸν Ξενοφῶντα, καὶ ἂν οὗτος ἦτο καλλιτεχνικώτερος εἰς τοὺς στίχους καὶ ἐπιμελέστερος τὴν λέξιν τὰ εἰδύλλια αὐτοῦ θὰ κατεῖχον καλλίστην θέσιν ἐν τῇ εἰδυλλιακῇ ποιήσει, καὶ τοι τῇ ἀληθείᾳ μετὰ τὸν Θεόκριτον μετὰ κόπου δύναταί τις νὰ ὀσφρανθῇ ὀρεινὸν μύρον εἰδυλλιακῆς χάριτος· ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ εἰδυλλίῳ τοῦ Ῥαφοπούλου, αὐθέντης τις παρακαλεῖ τὸν βουκόλον του νὰ ψάλῃ τὰ πάθη τοῦ βοσκοῦ ἀμνοῦ.

Ἤσο φίλος καὶ γνωρίζεις τοῦ βοσκοῦ ἀμνοῦ τὰ (πάθη.
Ψάλε μου παρακαλῶ σε πῶς ἐξ ἔρωτος ἐχάθη.
Ἂν διὰ τοῦ ᾄσματός σου, ὦ ποιμὴν, μὲ κατα- (νύξῃ
ἀμοιβὴν θενὰ σὲ δώσω δύο γαλακτούχους αἰγας
μὲ τοὺς δύο των ἐρίφους τοὺς πυχεῖς καὶ πώ- (ωνάτους.

Ὁ βουκόλος ἀρχίζει ψάλλων τὰ πάθη τοῦ Ἀμνοῦ.

Ψάλλω τὸν καλὸν ποιμένα, ψάλλω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων.
«Ὁ φαιδρὸς Ἀμνὸς τί ἔχει; πόθεν ἔναχρος καὶ (σύνους·
τὸ πρὶν ὄμμα του τὸ λάμπον πόθεν νῦν θαμβὸν καὶ (δύον;
πῶς δὲν βόσκει τοὺς ἀρνούς του, τοὺς λευκοὺς (καὶ χαρμοσύνους;
πῶς ἀντὶ νὰ ἀγραυλήσῃ διαῤῥύγνηται εἰς θρή- (νους;
Ψάλλω τὸν καλὸν ποιμένα, ψάλλω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων!
Μίαν μόρσιμον ἡμέραν εἶδε φεῦ! μίαν βοσκίδα.
(Νηρηΐδος εἶχε σῶμα, πρόσωπον θελγήτρων (βρύον)
νὰ ποτίζῃ τραγῳδοῦσα τὴν φιλτάτην της αἰγίδα·
ἔκτοτ' ἔλαβεν ὁ μαῦρος τοῦ θανάτου τὴν σφρα- (γίδα».

Οὕτω ἐξακολουθεῖ ὁ βουκόλος διηγούμενος τὸ ἐρωτικὸν τοῦ Ἀμνοῦ πάθος, δι' ὃ εἶχε καταντήσῃ ὠχρὸς, καὶ ἑτοιμοθάνατος.

Εἰς τὰς ἑξῆς στροφὰς ὁ Ἀμνὸς ἀποχαιρετᾷ τὴν ζωὴν, τὰ ποίμνια, τοὺς ῥύακας.

Ψάλλω τὸν καλὸν ποιμένα ψάλλω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων.
«. . . Ῥύαξ, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου κατὰ (πρῶτον
ὁ ταλαίπωρος τὴν εἶδα μετ' ἐκστάσεων μυρίων,
κι' ὅπου τώρα ἀποθνήσκω τὴν ἀγάπην τῆ. λι- (μώττων,
ῥύαξ, στείρευσον ὁπόταν θὰ εἰσδύσω εἰς τὸν σκότον.

—

«Ψάλλω τὸν καλὸν ποιμένα, ψάλλω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων».
— «Ὦ ἀθῶα προβατά μου, γύρω μου συναθροι- (σμένα,
οἴμοι! σᾶς ἐγκαταλείπω εἰς τὴν λύσσαν τῶν θη- (ρίων,
σᾶς ἀφίνω εἰς τὸν κόσμον ἔρημα, ὠρφανευμένα,
ἐπειδὴ καὶ μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ἔχετε ποιμένα!

—

Ψάλλω τὸν καλὸν ποιμένα, ψάλλω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων!
—«Εἰς τὸν τόπον τοῦτον θέλω, ὅταν ἀνοιχθῇ τὸ (μνῆμα,
νὰ ταφῇ τὸ λείψανόν μου τὸ περίλυπον καὶ κρύον.
κι' ἂν ποτε ἐνταῦθα φέρῃ ἡ ξανθὴ βοσκὶς τὸ (βῆμα,
ἀγνοοῦσα ὅτ' ὑπάρχει τῆς σκληρότητός της θῦμα,

—

(Ψάλλω τὸν καλὸν ποιμένα, ψάλλω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων).
«Τότε σεῖς, ὦ πρόβατά μου, πλησιάσατε ἡμέρως
μετ' ἀθώων βελασμάτων μετὰ θλιβερῶν δακρύων
καὶ περικυκλώσαντά την ὁδηγήσατ' εἰς τὸ μέρος
ὅπου ἐξ αἰτίας ταύτης μ' ἐθανάτωσεν ὁ ἔρως».

—

Κλαίω τὸν καλὸν ποιμένα κλαίω τὸν Ἀμνὸν (δακρύων!
Καὶ ὁ μὲν ἀπεκοιμήθη διὰ πάντα· σὺ δὲ τώρα
ὦ καλὲ αὐθέντα, δός μοι τὰ ὑποσχεθέντα δῶρα.

Οὕτω τελευτᾷ ὁ ποιμήν. Ἡ ἐξῆς δὲ λύσις τοῦ εἰδυλλίου ἐπέρχεται ἀπροσδοκήτως.

«Τὸ παθητικόν σου ἄσμα, (ἀπαντᾷ ὁ αὐθέντης)
(ἤκουσα δακρυσταλάζων
Ἡ ἀκούσιος αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ ποιμένος,
ὦ μελίστομε βουκόλε, ἤτο ἐδική μου κόρη,
ἥτις χάριν ἀθυρμάτων τὰ ποιμενικὰ ἐφόρει.
Ἀλλ ἰδοὺ τὰς δύο αἶγας καὶ μὴ ἔσο λυπημένος.»

Τοιοῦτο καὶ τὸ δεύτερον εἰδύλλιον, τοιοῦτος ὁ νεαρὸς ποιητὴς Ξενοφῶν, τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλα τινα ποιημάτια, αἱ *χελιδόνες* κλπ. δὲν στεροῦνται καλλονῶν φαντασίας καὶ πάθους.

Καὶ ὅμως ἡ πρώωρος πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ Ξενοφῶντος, μὴ παραμείνασα τὴν παράλληλον σωματικὴν ἀνάπτυξιν ἐπέφερε τὸν μαρασμόν. Τὰς πτήσεις τοῦ πνεύματος τὸ γήϊνον σῶμα μὴ δυνάμενον νὰ παρακολουθήσῃ παρήτησεν αὐτό, καὶ οὕτω βαθμηδὸν ἐξητμίζετο εἰς στόνους καὶ παλμοὺς ἡ ποιητικὴ ἐκείνη ὕπαρξις.

Φαίνεται δὲ ὅτι προϊδὼν τὴν τελευτήν του ἐτόνισε μόνος τὸν ἐπικήδειόν του. Τὸ κύκνειον ἔπος τὸ δημοσιευθὲν μετέπειτα ἐν τῇ Ἐπταλόφῳ τοῦ 1867 ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὸ θῦμα τοῦ Παρνασσοῦ* ἦτο τὸ τελευταῖον αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἀναφέρει ἐν ὑποσημειώσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, τὸ ποίημα τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ τοῦ Κρόνου, διότι μετὰ ἕνα μῆνα δὲν ὑπῆρχεν ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ζωήν.

Τὸ ποίημα τοῦτο φαίνεται εὔκαμπτον περὶ τὰς στροφὰς καὶ ὑπερέχον τὰ προηγούμενα κατὰ τὴν κυριολεξίαν καὶ ὁμαλότητα. Παραθέτομεν ὡς ἐπίλογον ὀλίγας στροφὰς καὶ ἐκ τούτου.

«Συγγνώμην ἂν τὰ ἔπη μου χαρμόσυνα δὲν εἶναι,
ἂν εἰς αὐτὰ ἐπικρατοῦν αἱ λύπαι κ' αἱ ὀδύναι
ἀντὶ γελώτων καὶ χαρῶν.
Ὦ ἄνθρωποι, μὲ δάκρυα τοὺς στίχους μου ἂν (βάφω
ὑπαγορεύει μου φρουρῶν ὁ θάνατος καὶ γράφω
μὲ τοῦ θανάτου τὸ πτερόν.

—

Ὁ Παρνασσὸς μ' ἀπώλεσεν. Ἐκ πρώτης ἡλικίας
ἠγάπησα τὴν ποίησιν μετὰ περιπαθείας,
μετὰ ἐρωτικῆς ψυχῆς.
Τί εἶν' αὐτὴ δὲν εἴξευρα, δὲν εἶχα ἀναγνώσει
καὶ ὅμως πρώτη μου φωνὴ ἦν εἶχα ἀναδώσει
ἦτον ἐκείνη ἐξ ἀρχῆς.

—

. . . . . .
Ἡ ποίησις ἐνίοτε εἶν' ἀετὸς ἁρπάζων
Τὸ θῦμά του κ' εἰς οὐρανὸν αὐτὸ ἀναβιβάζων,
ἵνα τὸ ῥίψῃ εἰς τὴν γῆν.
Φεῦ! πόσοι ἔτυχε μ' αὐτὴν νὰ μετεωρισθῶσι
διὰ νὰ πέσουν ἔπειτα, διὰ νὰ συντριβῶσι,
θανάτου βάλλοντες κραυγήν;

—

Ὁ βίος μου διηνεκὴς ὑπῆρξε δυστυχία,
τὰ χείλημου γελάσαντα δὲν εἶδεν ὥρα μία,
καὶ ἦσαν εἰκοσαετῆ.
Ἄχ! ὅλα τὰ φαρμάκια κατέπια τοῦ κόσμου.
Βαρεῖα μ' ἦτο ἡ ὀσμὴ τοῦ ῥόδου τοῦ εὐόσμου
ἡ παρὰ πᾶσιν ἀρεστή.

—

Καὶ ἀποθνήσκω, ὕψιστε θεὲ, χωρὶς νὰ ζήσω,
χωρὶς τὸ ὄνομά μου πρὶν νὰ ἀποθανατίσω
καὶ νὰ ἀφήσω σεβαστόν.
Ὁ ἄφρων! δὲν ἐπρόσμεινα τὸν θάνατον νὰ (σπεύσω·
ὁ θάνατος δὲν μ' ἄφησεν ἓν νὰ δημοσιεύσω,
ἓν ποίημά μου ἐκλεκτόν.

—

. . . . . .
Τῆς Ἀραβίας τὸ πτηνὸν ὁ Φοίνιξ ὁ μυθώδης
ἀθροίζει εἰς τὴν ἔρημον ὕλας πυρὸς εὐώδεις
καὶ πυρπολεῖται μελῳδῶν.
Κ' ἐγὼ πλησίον τῆς πυρᾶς τῆς τῶν ποιήσεών μου
Θὰ ἐκψυχήσω μελῳδῶν τὸ ἐπικήδειόν μου
μετὰ ἁρμονικῶν χορδῶν.

—

Τὴν τελευταίαν μου πνοὴν ὅταν ἀφήσω, φίλοι,
ἐπιθυμῶ νὰ βάλητε εἰς τὰ ὠχρά μου χείλη
τὴν ῥοδοδάφνην τὴν πικράν.
Καὶ νὰ συνθρηνῳδήσητε «Ὁ βίος του πικρία,
ἡ Μοῦσα τὸν κατέτρωγε, ποτὲ δὲν ἐμειδία·
νῦν γαῖαν ἔχει ἐλαφράν».

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων στροφῶν συμπεραίνει τις τὸ ὅλον ποίημα συγκείμενον ἐκ στίχων 132. Ὁ βίος τοῦ Ῥαφοπούλου ἐδικαίωσε τὸν V. Hugo εἰπόντα τὸ δίστιχον τοῦτο, ὅπερ προέταξε καὶ ὁ Ῥαφόπουλος τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ποιήματος.

Le génie a partout des symboles sublimes;
Ses plus chers favoris sont toujours des (victimes.

Οὕτω πενθίμως διέῤῥευσεν ἡ ἁρμονικὴ ἐκείνη ψυχὴ τοῦ ποιητικοῦ σκύμνου.

Γνωρίσασα κατ' ὀλίγον ἄλλον κόσμον, τὸν νοερὸν κόσμον τῶν ποιητῶν, ἐπισκεφθεῖσα διὰ τῆς φαντασίας τὰ Ἠλύσια ποιητικὰ πεδία, ἔβλεπε μετ' ἄλγους ἑαυτὴν ἠναγκασμένην νὰ προσκρούῃ ἑκάστοτε εἰς τὸν σκόπελον τῆς πραγματικότητος, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου θλῶνται ἀνηλεῶς καὶ ὄνειρα καὶ πόθοι καὶ ῥεμβασμοί.

Δύναταί τις τολμηρῶς φερόμενος νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ποίησις ἐνίοτε εἶναι αὐτόχρημα Σειρὴν, μαγεύουσά τινα ἀλλὰ καὶ ἐγκαταλείπουσα αὐτὸν ἐνίοτε πρὸ ὀλεθρίας ὑφάλου.

Διαπλάττει τις κόσμον ὡραῖον, ποιητικῶς πολυθέλγητρον, δημιουργεῖ νοερῶς ὄλβιον βίον, νύμφαι περικαλλεῖς βαυκαλιζούσιν αὐτὸν, ἀλλ' αἴφνης σκελετῶδές τι φάσμα, τὸ φάσμα τῆς πραγματικότητος παρουσιάζεται μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας ἐκφωνοῦν σοι: — Ποιητὰ, χρήματα, ἄρτον. ἐργασίαν!

Καὶ τοῦτο καγχάζων ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνει ὁ λοιπὸς κόσμος, ἐπιλήσμων τῶν ἀπείρων ὠφελειῶν, τῶν ἡδονῶν, ἃς τῷ ἐπεδαψίλευσαν τῶν Μουσῶν οἱ ὑποφῆται καὶ προφῆται οὗτοι τῆς ἀποθεώσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Λησμονεῖ εὐκόλως τὴν περὶ τῶν ποιητῶν μυθικὴν παράδοσιν, καθ' ἣν οὗτοι ὑπὸ τοῦ Διὸς προωρίσθησαν νὰ ἐφορεύωσιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων, οὐδὲν μέρος γῆς ὁριστικῶς λαβόντες πρὸς κατοίκησιν, ἀλλὰ δυνάμενοι νὰ ἔχωσι τὴν μίαν χεῖρα ἐπὶ τῶν οὐρανῶν, τὴν ἄλλην ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὴν συχνῶς ἐπαναλαμβανομένην ταύτην σκέψιν ἐξέφρασα παρασυρθεὶς ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τοῦ προώρου θανάτου τοῦ χαρίεντος ποιητοῦ Ξενοφῶντος.

Ὁ ποιητὴς τῶν ἀνωτέρω εἰδυλλίων, ὁ τόπον περιπαθῶς περιγράψας τοὺς πρὸς τὴν ζωὴν ἀποχαιρετισμοὺς τῆς ποιμενίδος Ἀρετῆς καὶ τοῦ Ἀμνοῦ, ὁ νεόκλητος δαιτυμὼν τῆς ζωῆς, ἀπεχώρησεν ἐνωρὶς τῆς τραπέζης.

Τὴν 9 Φεβρουαρίου 1852 ἡ φιλόκαλος κοινωνία τῆς Σμύρνης ἐκήδευε δροσερὸν νεανίαν, τὸν Ξενοφῶντα Ῥαφόπουλον.

Ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐπιλόγου, θέλω κλείσει τὴν βιογραφικὴν ταύτην σημείωσιν διὰ βραχυτάτης περικοπῆς συντόμου ἐπικηδείου λόγου, ἐκφωνηθέντος εἰς τὸν νεκρὸν ὑπὸ τοῦ συμπολίτου του Συντάκτου τῆς ἐφημερίδος τῆς Σμύρνης. Ἐκ τῆς ἀνθοδέσμης τῆς ῥιφθείσης εἰς τὸν νεοσκαφῆ τάφον τοῦ Ξενοφῶντος θέλω εὐσεβῶς λάβει ἓν ἀνθύλλιον, ἓν φύλλον νεκρανθέμου.

«Ἀπωλέσαμεν μίαν ὡραίαν, μίαν φιλότιμον ψυχήν. Ἐκ τῆς χορείας τῆς νέας γενεᾶς τῆς Σμύρνης ἀπέπτη, ἀγαπητοί μοι φίλοι, ἓν πνεῦμα εὐφυὲς καὶ ἀνθηρὸν, μία καρδία εὐαίσθητος, εὐγενὴς καὶ γενναία. Τὸν Ξενοφῶντα Ῥαφόπουλον κατέφλεγεν ὁ ἔρως τῶν γραμμάτων, ὁ ἔξοχος οὗτος πρὸς τὰς θυγατέρας τῆς Μνημοσύνης πόθος, ὅστις ποτὲ δὲν ἀναπαύεται, ἀλλ' αὐξάνει ὑπερβαλλόντως καθόσον συσχετίζεταί τις μετ' αὐτῶν καὶ ὅστις πολλὰς ἐνθέρμους ψυχὰς τῷ τάφῳ προπέμψας ἐθυσίασεν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ περιφανοῦς καὶ ὑψηλοῦ Πανθέου, ὅπου φυλάττεται ὁ ἀστερόεις στέφανος δευτέρας τινος ἀθανασίας, τῆς ἀθανασίας τῆς ἐπιγείου, πρὸς ἣν ὁ δρόμος εἶναι φεῦ! οὐχ' ἧττον τοῦ πρὸς τὴν οὐράνιον ἐκείνην ἀκανθώδης καὶ δύσβατος.

«Τῷ ὄντι· ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐγείρωμεν εἰς τὸν Ξενοφῶντα Ῥαφόπουλον μνημεῖον, ἂν εἰς τὰς χεῖράς μας ἐδίδετο ἡ σμίλη τῆς τέχνης τοῦ μαρμαροποιοῦ, τοιαύτην τινα ἤθελον ἐγγλύψει εἰκόνα ἐπὶ τοῦ στερεοῦ λίθου· τὸν Ξενοφῶντα Ῥαφόπουλον κλίνοντα τὸ γόνυ καὶ ἀποθνήσκοντα πρὸ τοῦ ἀδαμαντίνου τεμένους τῶν Πιερίδων καὶ ἐκεῖ πέριξ διεσπαρμένα, λύραν τινὰ τεθραυσμένην, δᾷδα σβεννυομένην καὶ βίβλους, τὰς βίβλους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἠξίωσαν ἀσπασμοῦ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς αἱ Μοῦσαι εἰς τοὺς σεμνοὺς ἔρωτας των καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν ὁποίων ὁ νέος οὗτος ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας ἐνέκυπτεν ἀκορέστως, εὑρίσκων αὐτόθι τὰς ποθεινοτέρας καὶ ἴσως μόνας τέρψεις του . . . .

ΤΙΜ. Δ. ΑΜΠΕΛΑΣ.

ΑΙ ΠΕΡΙ ΒΡΥΚΟΛΑΚΩΝ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΛΑΩ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

—

(Συνέχεια ἴδε φυλ. ΙΑ'.)

Ἀνωτέρω ἐποιησάμεθα μνείαν περὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν περὶ βρυκολάκων προλήψεων τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων, ἤδη δὲ θέλομεν διαλάβει ἐκτενέστερον περὶ τούτου, ἐξετάζοντες καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν παρομοίας δοξασίας.

Παρὰ Πλάτωνι ἀναφέρεται ὅτι τὰ φάσματα τῶν νεωστὶ ἀποθανόντων ἦσαν ὁρατὰ ἐν μέρει, διότι εἰσέτι δὲν ἀπελύθησαν αἱ ψυχαὶ καθαρῶς, ἀλλὰ μετεῖχον τοῦ ὁρατοῦ· «ὤφθη, λέγει ἐν τῷ Φαίδρῳ (52), ὤφθη ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἴδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι». Εἰς πλεῖστα δὲ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης εὕρηνται ἀπεικονίσεις σκιῶν τεθνεώτων, εἰκονιζομένων ὅμως πάντοτε μετὰ πέπλου (53).

Αἱ ἐμφανίσεις τῶν σκιῶν εἶναι συνήθεις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει· ἐὰν παραλείψωμεν τὸν Ὅμηρον, ὁ Αἰσχύλος εἰσάγει εἰς τὴν σκηνὴν τὸ εἴδωλον τοῦ Δαρείου, ὅπερ διὰ νεκρομαντείας ἐπεκαλέσθησαν ἥ τε σύζυγος Ἄτοσα καὶ ὁ χορὸς τῶν γερόντων Περσῶν (54)· ὡσαύτως καὶ τὸ τῆς Κλυταιμνήστρας, ἀνελθὸν ἵνα ἐλέγξῃ τὰς Ἐρινύας διότι δὲν κατεδίωκον τὸν Ὀρέστην (55). Εἰς δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου εἰσαγόμενον εἴδωλον τοῦ δολοφονηθέντος καὶ ἀτάφου Πολυδώρου, ὅπερ, ἐμφανιζόμενον τῇ Ἑκάβῃ φρίκην αὐτὴν ἐμποιεῖ (56), φαίνεται καθαρώτερον ἡ σχέσις πρὸς τὰς περὶ βρυκολάκων δοξασίας. Τὸ τοιοῦτο δὲ πλεῖστοι ὀπαδοὶ τῆς ῥωμαντικῆς σχολῆς ἐμιμήθησαν καὶ κατὰ κόρον μετεχειρίσθησαν, ὡς φρίκην καὶ θάμβος εὐχερῶς διεγεῖρον. —Ὁ Αἰνείας διηγεῖται παρὰ Βεργιλίῳ (57) πῶς ἀπαντᾷ τὸ φάσμα τῆς θανούσης συζύγου του Κρεούσης, ἥν τινα ἐζήτει ἐπὶ μάτην ἀνὰ τὴν ἁλωθεῖσαν Τροίαν.

Visa mihi ante oculos et nota major i-
(mago,
Obstupui, steterunt que comae, et vox fau-
(cibus haesit.

Ὡραία προσέτι εἶναι καὶ ἡ διήγησις, ἣν ὁ Βεργίλιος (58) κάμνει ἐπὶ τοῦ μύθου τοῦ Πολυδώρου, τῷ Εὐριπίδῃ ἐν μέρει ἑπόμενος. — Ὁ Αἰνείας εὑρισκόμενος εἰς τὴν Θρᾴκην, θέλων δὲ νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὴν μητέρα του Ἀφροδίτην, ὑπάγῃ νὰ ἐκριζώσῃ θάμνους τινὰς χλοερούς, ἵνα ἐπιθέσῃ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· ἀλλὰ μόλις ἀνέσπασεν ἕνα, καὶ βλέπει αἷμα μέλαν, ὅπερ ῥέον ἐκ τῶν ῥιζῶν ἐμόλυνε τὴν γῆν· φρικιῶν καὶ θέλων νὰ μάθῃ τὸ μυστήριον ἀνασπᾷ καὶ δεύτερον θάμνον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐπαναλαμβάνεται. Δέεται εἰς τὰς Νύμφας, καὶ τὸν Ἄρην τὸν προστάτην τῶν Γετῶν, ἵνα τὸ σημεῖον τοῦτο καταστήσωσι εὔνουν καὶ ἀποτρέψωσι πᾶν τὸ ἀπαίσιον. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκριζώσῃ καὶ τρίτον θάμνον, φρικώδης μυκηθμὸς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βάθους τῆς γῆς, καὶ φωνὴ ἀκούεται ἥτις τῷ λέγει νὰ μὴ μολύνῃ τὰς ἁγνὰς χεῖράς του δι' ἱεροσυλίας τάφου· τῷ ἀναφέρει ὅτι εἶναι ὁ Πολύδωρος, καὶ ὅτι ἐνταῦθα ἐτάφη, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνοσίου ξένου του. Ὁ Αἰνείας τελεῖ τότε ἐπικηδείους τελετὰς εἰς τὸν νεκρὸν καὶ τῷ ἀνεγείρῃ τύμβον.

Οὐκ ὀλίγην δ' ὁμοιότητα πρὸς τὰς περὶ βρυκολάκων προλήψεις ἔχουσιν αἱ εἰς τοὺς νεκροὺς τελούμεναι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνθρωποθυσίαι, καὶ τὰ *προσφάγματα*, ἢ θυσίαι ζώων, πρὸ τῶν τάφων σφαζομένων, καθ' ἃ ὁ νεκρὸς ἤρχετο καὶ ἔπινεν ἐκ τοῦ *μέλανος αἵματος* (59). Γνωστὸν δὲ εἶναι καὶ ἡ ἐν Ὀδυσσείᾳ (60) ἀναφερομένη προσφορὰ αἵματος ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τοὺς νεκρούς, οἵτινες τότε ἀνελάμβανον τὰς φρένας των.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐφοβοῦντο ἕνεκα τῶν σκιῶν, καὶ ἀπέφευγον τὴν γειτνίασιν πρὸς νεκροταφεῖον· διὰ τοῦτο ὁ Λυκοῦργος, ἀναιρῶν ἐν Σπάρτῃ τὴν δεισιδαιμονίαν ταύτην, ἐκέλευσεν ὅπως ἐν τῇ πόλει θάπτωνται οἱ νεκροί (61).

Πόσον δ' ἦσαν συχναὶ αἱ περὶ βρυκολάκων δεισιδαιμονίαι τῶν ἀρχαίων φανερώνει τὸ σύγγραμμα τοῦ Δαμασκίου, οὗτινος μόνον τὴν ἐπιγραφὴν μᾶς διετήρησεν ὁ Φώτιος. «Ἀνεγνώσθησαν Δαμασκίου λόγοι τέσσαρες, ὧν . . . ὁ τρίτος ἐπιγραφὴν ἔχει περὶ τῶν μετὰ θάνατον ἐπιφαινομένων ψυχῶν, παραδόξων διηγημάτων κεφάλαια ρέ. ἐν οἷς ἅπασιν ἀδύνατά τε καὶ ἀπίθανα, καὶ κακόπλαστα τερατολογήματα, καὶ μωρὰ, καὶ ὡς ἀληθῶς ἄξια τῆς ἀθεότητος καὶ δυσσεβείας Δαμασκίου (62)».

Ἴχνη ὁμοιότητος πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἐξορκισμὸν τῶν βρυκολάκων εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἑξῆς διηγήματι ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (63) ἀναφερομένῳ. «Περὶ δὲ Ἀκταίωνος λεγόμενα ἦν Ὀρχομενίοις, λυμαίνεσθαι τὴν γῆν πέτραν ἔχον εἴδωλον. Ὡς δὲ ἐχρῶντο ἐν Δελφοῖς, κελεύει σφίσιν ὁ Θεὸς, ἀνευρόντας εἴτι ἦν Ἀκταίωνος λοιπὸν, κρύψαι γῇ κελεύει δὲ καὶ τοῦ εἰδώλου χαλκῆν ποιησαμένους εἰκόνα πρὸς τῇ πέτρᾳ σιδήρῳ δῆσαι· τοῦτο καὶ αὐτὸς δεδεμένον τὸ ἄγαλμα εἶδον, καὶ τῷ Ἀκταίωνι ἐναγίζουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος.

Ἐπίστευον προσέτι οἱ ἀρχαῖοι, καὶ συγκεχυμένα τῆς προλήψεως ταύτης ἴχνη μέχρι τοῦ νῦν διατηροῦνται, ὅτι οἱ φονευθέντες ἢ ἄλλο τι παθόντες νεκροὶ, καταδιώκουσι τοὺς φονεῖς ἢ ἐχθρούς των. Οὕτω, κατὰ τὸν Αἰσχύλον, τὸ εἴδωλον τοῦ Ἄργου ἀδιακόπως κατεδίωκε τὴν Ἰώ, ἥτις—

Φοβοῦμαι, λέγει παρ' Αἰσχύλῳ (64)
. . . . τὸν μυριωπὸν εἰσορῶσα βούταν·
ὁ δὲ πορεύεται δόλιον ὄμμ' ἔχων
ὃν οὐδὲ κατθανόντα γαῖα κεύθει,
ἀλλά με τὰν τάλαιναν ἐξ ἐνέρων περῶν
κυνηγετεῖ, πλανᾷ τε νῆστιν ἀνὰ τὰν παραλίαν
ψάμμον. . . . .

καὶ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ (65) ἡ σκιὰ ἐραστοῦ τινὸς, ἀποθανόντος ἕνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ ἐρωμένου, φονεύει τοῦτον. — Γνωστὴ δ' εἶναι ἡ συγκινητικὴ ἱστορία τῆς Κλεονίκης, ἥν τινα παρὰ Πλουτάρχῳ (66) εὑρίσκομεν: «Λέγεται . . . Παυσανίαν . . . πατάξαι καὶ καταβαλεῖν τὴν Βυζαντίαν παρθένον Κλεονίκην, ἐκ δὲ τῆς πληγῆς ἀποθανοῦσαν αὐτὴν οὐκ ἐᾷν τὸν Παυσανίαν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ νύκτωρ εἴδωλον αὐτῷ φοιτῶσαν εἰς τὸν ὕπνον ὀργῇ λέγειν τόδε τὸ ῥῆσιν·

Στεῖχε δίκης ἄσσον· μάλα τοι κακὸν ἀνδράσιν [ὕβρις·

ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα χαλεπῶς ἐνεγκόντες οἱ σύμμαχοι μετὰ τοῦ Κίμωνος ἐξεπολιόρκησαν αὐτόν. Ὁ δ' ἐκπεσὼν τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῷ φάσματι ταραττόμενος, ὡς λέγεται, κατέφυγε πρὸς τὸ νεκυομαντεῖον εἰς Ἡράκλειον, καὶ τὴν ψυχὴν ἀνακαλούμενος τῆς Κλεονίκης παρῃ-

---

52) Πλατ. Φαιδρ. σ. 81.

53) Οὕτω μετὰ πέπλου εἰκονίζεται ἡ σκιὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπί τινος κατόπτρου (Monumenti inediti dell' Instituto Archeologico. t. II. pl. VI —Etruskische Spiegel. taf. CIXXXI.—Catalogue Durand n⁰ 1972), ἡ τῆς Κλυταμνήστρας ἐπὶ ἑτέρου Τυῤῥηνικοῦ κατόπτρου· (Gerhazd, αὐτ. taf. CCXVII. — Cataloque Durand n⁰ 1973)— ἡ τοῦ Πρωτεσιλάου ἐπί τινος σαρκοφάγου τοῦ Βατικανοῦ (Winckelmann, Monumenti inediti, n. 1973. Visconti, Museo. Pio Clementino V. tav. 18)· ἄλλαι ἐπὶ τάφων (Picture evetere in sepulcr. Nason. tav. V. VIII. X.) καὶ μία ἐπὶ τοῦ σαρκοφάγου τοῦ Βαρίλου (Annali del' Instituto archeologico t. IV. pl. E. 1832). Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλείψωμεν ἐνταῦθα τὴν προσωποποίησιν σκιᾶς ἀγομένης εἰς ᾅδην, ἀπεικονιζομένην ἔν τινι κύλικι τῆς συλλογῆς De Witte (Gerhard, Vasenbilder, taf. CCXXXIX. — Catalogue Durand. n⁰ 204).

54) Αἰσχ. Πέρσαι 684 κε.

55) Αἰσχ. Εὐμεν. 94 κε.

56) Εὐρ. Ἑκαβ. 1, κε. πρβλ. 69 κε.

57) Verg. Aen. I, 771.

58) Vergil. Aen. III. 26 sqq.

59) Εὐρ Ἑκαβ. 109. 533. Εὐρ. Ἠλ. 513. Ἄλκηστ. 860, 836. — Σοφοκλ. Οἰδ. Κολων. 621. Ἡ τοιαύτη συνήθεια διεσώζετο μέχρι τινὸς καὶ παρ' ἡμῖν, ἀναφέρομεν δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μακεδόνος ἱερέως Χαρισίου Μεγδάνου, ὅστις εἰς τὸν Λύχνον τοῦ Διογένους ἢ ἠθικοὺς χαρακτῆρας (σ. 273), σύγγραμμά του κατὰ τὰ 1818 ἐκδοθὲν, φέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸ ἑξῆς τοῦ δεισιδαίμονος χαρακτηριστικόν· «Καὶ τὸ ψυχοσάββατον τῆς ἀποκρέω βάλλει θυμίαμα καὶ ἄνθρακας, καὶ σφάζει ὄρνιθαν νὰ ἐπιχυθῇ τὸ αἷμά της εἰς τὸ πῦρ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθαμμένων.»

60) Ὀδυσ. Λ. 45. 48. 95. 133 κε.

61) Πλουτ. Λυκουργ. 27.

62) Φωτίου Βιβλιοθ. 130 σ. 310 (ἔκδ. 1611).

63) Παυσ. Θ. λη. 5.

64) Αἰσχολ. Προμηθ. 570.

65) Θεοκρ. ΚΓ.

66) Πλουτ. Κιμ. §. 6. σ. 482.

τεῖτο τὴν ὀργήν. Ἡ δ' εἰς ὄψιν ἐλθοῦσα, ταχέως ἔφη παύσεσθαι τῶν κακῶν αὐτὸν ἐν Σπάρτῃ γενόμενον, αἰνιττομένη, ὡς ἔοικε, τὴν μέλλουσαν αὐτῷ τελευτήν».

Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον εἶδος βρυκολάκων τοὺς Lemures. Ὡς ὁ Πορφυρίων (67) ἀναφέρει, ἡ σκιὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου φονευθέντος ἀδελφοῦ του Ῥώμου, τὸν ἐτάραττε συχνὰ, καὶ διὰ τοῦτο οὗτος ἐθεμελίωσε ὅπως τὸν καταπραΰνῃ τὰ Λεμούρια, ἅτινα ὡς ἐκ τῶν χρονολογικῶν πινάκων τοῦ Ὀρελλίου (68) μανθάνομεν, ἤγοντο κατὰ τὴν 7, 5 καὶ 3 τῶν ἰδῶν Μαΐου. Κατὰ δὲ τὸν Ἀπουλήϊον (69) αἱ ψυχαὶ τῶν θανόντων διῃροῦντο εἰς δύο εἴδη, εἰς τοὺς ἐφεστίους Λάρας, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς, αἵτινες ἕνεκα προτέρας κακῆς ζωῆς, δὲν εὕρισκον ἡσυχίαν ἐν τῷ τάφῳ, ἀλλὰ διηνεκῶς ἐπλανῶντο ἐπὶ τῆς γῆς, τρόμον μὲν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς, ὄλεθρον δὲ εἰς τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους προξενοῦσαι.

Ἐπιστεύετο προσέτι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς καὶ παρ' Ἕλλησι, ὅπως ἀνωτέρω ἴδωμεν, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν κακῶς παθόντων ὑπό τινος κατεδίωκον αὐτὸν, ἐξάγομεν δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἀνωτέρω παραταθείσης τοῦ Πορφυρίωνος μαρτυρίας, καὶ ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Σουητονίου, (70) καθ' ἣν τὸ εἴδωλον τῆς Ἀγριππίνης κατεδίωκε τὸν μητροκτόνον υἱόν της Νέρωνα ἀφ' ἑνὸς, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου αἱ Ἐριννύες τῷ ἐδείκνυον τὰς μάστιγας καὶ τὰς δᾷδάς των.

Ἐκτὸς τούτων ὁ Ἀπουλήϊος (71) διηγεῖται ὅτι ἡ σύζυγος μυλωθροῦ τινος θέλουσα νὰ ἐκδικηθῇ τὸν σύζυγόν της, τῇ βοηθείᾳ μαγίσσης τινὸς πέμπει πρὸς αὐτὸν, ὅπως τὸν ταράττῃ σκιὰν γυναικὸς, διὰ βιαίου θανάτου ἀποθανούσης. Τὸ φάσμα τοῦτο εἰσελθὸν ἡμέραν τινὰ παρὰ τῷ μυλωθρῷ καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ἰδιαιτέρως τὸν ἀπέπνιξε.

Εἶδος βρυκολάκων εὑρίσκομεν καὶ εἰς τοὺς Βεταλᾶς, Ῥαξασᾶς ἢ Πισαχᾶς τῶν Ἰνδῶν, ὡς παρατηροῦσιν ὁ Jones εἰς τοὺς Νόμους τοῦ Μανοῦ (72) καὶ ὁ Γαλανὸς ἐν διαφόροις αὐτοῦ εἰς τὴν Βαλαβαράταν σημειώσεσιν· προσέτι οἱ Ghouls ἢ algul τῶν Ἀράβων καὶ λοιπῶν τῆς ἀνατολῆς ἐθνῶν, οἵτινες, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Ἄγγλου Lane (73), διαμένουσι πλησίον τῶν νεκροταφείων καὶ τρώγουσι ζῶντας καὶ νεκρούς· ἐμφανίζονται δὲ συχνὰ εἰς τὰ θύματά των ὑπὸ μορφὴν γυναικός. (73*)

Ἀνωτέρω εἴπομέν τινα περὶ τῶν βρυκολάκων παρὰ τοῖς Σλάβοις· ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς καθολικοῖς ἡ τοιαύτη ἐπεκράτει πρόληψις, καὶ βιβλία πολλὰ περὶ αἱματορρόφων ἐγράφησαν, οἷα εἶναι τὰ τοῦ Stockii, Dissertatio Physica de cadaveribus sanguisugis. (Jena 1732), τοῦ Zopf De Vampiris Serviensibus. (Halae 1733), τοῦ Pohl, de hominibus post mortem sanguisugis (Lipsiae 1742), καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ τοῦ πατρὸς Dom Calmet, τοῦ δι' ὀγκωδῶν ὑπομνημάτων τὴν βίβλον ἑρμηνεύσαντος, Dissertations sur les Apparitions des Anges, des Démons, et des Erprits, et sur les Revenans et vampires de Hongrie,

67) Schol. Porphyrionis in Horat. Epist. II. ii, 209. «Lemures: Umbras vagantes hominum ante diem mortis et ideo metuendos. Et putant Lemures esse dictos quasi Remules, a Remo, cujus occisi umbras pater Romulus cum placare vellet, Lemuria, instituit, id est, parentalia, quamense Majo per triduum celebrari solent ante additum anno mensem Februarium. Ob quam rem Majo mense religio est nubere et item Martio, in qne de nuptiis habito certamine a Minerva Mars victas est, et obtenta virginitate, Minerva Neriere est appellata.»

68) Orelli, Corpus Inscript. Latin. t. II. p. 390.

69) Apulej., De Deo Socratico p. 152 c. 15. Est et secundo significatu, species daemonum, animus humanus emeritis stipendiis vitae corpore suo abjurans. Hanc vetere Latina lingua reperio Lemurem dictitatum. Ex iisdem ergo Lemuribus, qui posteriorum suorum curam sortitus placato et quieto numine domum possidet Lar dicitur familiaris. Qui vero ob adversa vitae merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione ceu quedam exsilio punitur, inane terriculamentum bonnis hominibus, ceterum noxium malis, id genus plerique Larvas perhibent.»

Περὶ τῶν Λεμούρων πρβλ. προσέτι καὶ τοὺς ἑξῆς συγγραφεῖς· Apul. Apolog. 64.—Plinii, Nat. Hist XXXVI, 27, 70.—Ovid. Past. V. 421. 451 sqq. 484 sqq.—Lucret. I. 131 sqq. Plaut.—Mostell. II. 263.—August. De civit. Dei, IX. 11.

70) Sueton. Nero, XXXIV.

71) Apulej. Metamorph. IX. 29.

72) William Jones, Laws of Menu. I. 37.

73) Lane, The thousand and one nights. vol. I. p. 37.

73*) Περὶ τούτων θέλομεν ἐκτενέστερον διαλάβει ἐν τῷ περὶ Δαμίας ἄρθρῳ ἡμῶν.

de Bohème, de Moravie et de Silesie. (Paris, 1746), ὃν κατειρωνευόμενος ὁ Βολταῖρος πολλὰ κατ' αὐτοῦ ἔγραψεν ἐν τοῖς ἄρθροις τοῦ φιλοσοφικοῦ του λεξικοῦ Resurrection, καὶ Vampires, ἐξ ὧν ἀποσπῶμεν τὰ ἑπόμενα τεμάχια.

«Ὁ βαθὺς φιλόσοφος Dom Calmet . . . εἶδε τοιούτους αἱματορρόφους ἐξερχομένους τῶν νεκροταφείων, ὅπως πίωσι αἷμα κοιμωμένων ἀνδρῶν».

«Οἱ αἱματορρόφοι (vampires) οὗτοι, ἦσαν νεκροὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν τάφων των, ὅπως πίωσιν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ζώντων εἴτε ἐκ τοῦ λαιμοῦ, εἴτε ἐκ τῆς κοιλίας· μετὰ τοῦτο ὑπήγαινον ν' ἀναπαυθῶσιν εἰς τοὺς τάφους των. Τοιαῦτα ὡραῖα ἐδέσματα ἔτρωγον οἱ αἱματορρόφοι εἰς Πολωνίαν Οὐγγαρίαν, Σιλεσίαν, Μοραβίαν, Αὐστρίαν καὶ Λορραίνην».

«Ὑπῆρχον βρυκόλακες (broucolacas) ἐν Βλαχίᾳ, Μολδαυίᾳ καὶ ἐντὸς ὀλίγου καὶ παρὰ τοῖς Πολωνοῖς, οἵτινες εἰσὶ καθολικοῦ δόγματος. Ἀπὸ τοῦ 1730 μέχρι τοῦ 1735 ἤκουέ τις νὰ ὁμιλῶσι καὶ πανταχοῦ περὶ αὐτῶν· ἐνδρεύοντες τοὺς συνελάμβανον τοὺς ἀπέσπων τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ἔκαιον».

Ἐπίστευον προσέτι καὶ οἱ καθολικοὶ ὅτι τὸ ἀφωρισμένον σῶμα δὲν διαλύεται μετὰ θάνατον. «Εὗρον, λέγει ὁ Caperonier (74), τὸ πτῶμα τοῦ ἀντίπαπα Βενεδίκτου Η'. ὁλάκαιρον ἐν τῷ Πύργῳ Πανισκὰλ τῆς Βαλεντίας».

Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τοὺς ποιητὰς καὶ δραματογράφους τῆς ῥωμαντικῆς σχολῆς ἐξετάσωμεν τὰς τοιαύτας προλήψεις τοῦ Καληδονίου βάρδου Ὄσσιαν, διότι ἐν τοῖς ποιήμασί του ἀνανακλᾶται διὰ γοητευτικῶν χρωμάτων ὁ βίος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ συμπατριωτῶν Καληδονίων τοῦ τρίτου μ. χ. αἰῶνος.

Παρ' Ὀσσιανῷ αἱ σκιαὶ πεφονευμένων ἡρώων περιπλανῶνται εἰς τὸν αἰθέρα, κυνηγῶσαι δι' ἀερώδους τόξου, ἔρχονται δ' ἐποχούμεναι ἐπὶ νέφους, ὅταν ὑπὸ φίλης φωνῆς προσκληθῶσιν. Ἰδοὺ πῶς ὁ Ὄσσιαν περιγράφει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ φονευθέντος ἥρωος Ἄλδου, εἰς τὴν ζητοῦσαν αὐτὸν ἐρωμένην του:

«Ἡ σκιὰ τοῦ Ἄλδου ἐφάνη ἐπί τινος βράχου, ὁμοία πρὸς ἀσθενῆ τῆς κόρης τοῦ οὐρανοῦ ἀκτῖνα, ἥτις εἰσδύουσα διὰ δύο νεφῶν, ὠχρὰ κατέρχεται εἰς τὴν γῆν.

«Τότε ὁ Λόρμα ἠννόησεν ὅτι ὁ ἥρως αὐτῆς δὲν ὑπῆρχε πλέον· ἀκολουθεῖ τὸ φάντασμα διὰ μέσου τῶν ἐρεικῶν. Ἤκουον τὰς θρηνώδεις αὐτῶν κραυγὰς, αἵτινες ὡμοίαζον ἀπομακρυνόμεναι πρὸς τὸν ψίθυρον τοῦ ζεφύρου, στενάζοντος ἐν μεμονωμένῳ ἄντρῳ.

«Φθάνει, καὶ εὑρίσκει τὸν ἀγαπητόν της ἐκτάδην κείμενον, ἄψυχον αἱματόφυρτον σῶμα . . . Τότε ἡ φωνή της παύει νὰ ἀκούηται· ἄφθονα δάκρυα ἐν σιγῇ κατέρχονται ἐκ τῶν σβεννυμένων αὐτῆς ὀμμάτων. Ὠχρὰ καὶ δακρύουσα, ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὁμίχλην, ἥτις ἐπιφαίνεται εἰς τὸ ἀσθενὲς τῆς Σελήνης φῶς ὄπισθεν τῶν λιμνῶν.

«Ὀλίγας ἡμέρας ἐπέζησεν εἰς Μόρβεν (75,)

«Ἐθέσαμεν, λέγει ἀλλαχοῦ (76), τὸ νεκρὸν τοῦ Ἐρραγῶνος σῶμα εἰς τὸν τάφον τοῦτον. Ἔψαλα θλιβερὰ ἄσματα δι' αὐτόν. Τὴν νύκτα κατέβη ἐπὶ τῶν λόφων μας· ἡ σκιὰ τοῦ Ἐρραγῶνος ἐπεφάνη εἴς τινας τῶν πολεμιστῶν μας· εἶχε κατηφὲς καὶ θλιβερὸν τὸ ἦθος καὶ ἐφαίνετο στένων».

Καὶ ἐν τῇ Δαρτούλᾳ (77).

«Ὁ Νάθος ἐπανέρχεται, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του σκιάζεται ὑπὸ τῆς λύπης· εἶδε τὴν σκιὰν τοῦ φίλου του, τὴν σκιὰν τοῦ Κουκουλίνου, περιφερομένην εἰς τὰ τείχη τῆς Τούρας. Ὁ ἥρως οὗτος ἐστέναζε συχνάκις· οἱ ὑπὸ τοῦ θανάτου ἐσβεσμένοι ὀφθαλμοί του ἐξεικόνιζον εἰσέτι φοβερὸν πῦρ.—Ἡ λόγχη του ἦτο στήλη ὁμίχλης, καὶ ἱ ἀστέρες ἔρριπτον ἀσθενὲς φῶς ἐπὶ τοῦ ἀερώδους σώματός του· ἡ φωνή του ὡ-

74) Caperonier, Bibhotheca Germanica t. XVIII. p. 60.

75) Ossian, ἡ μάχη τῆς Λόρας.—Traduct. Christian 1868. p. 90.

76) Αὐτ. σ. 91.

77) Ossian, Δαρτοῦλα σ. 192.—Ἑλλην. μεταφρ. Πανᾶ σ. 4—5.

μοίαζε μὲ τὸν ἄνεμον τὸν βοΐζοντα εἰς τὸ βάθος σπηλαίου, καὶ οἱ λόγοι του προεμήνυον δυστυχήματα».

Ἐξετάσαντες μέχρι τοῦδε τὰς περὶ βρυκολάκων προλήψεις καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰς παρομοίας τῶν ἀρχαίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν δοξασίας, θέλομεν ἤδη ἐρευνήσῃ μερικωτέρας περὶ τούτων δεισιδαιμονίας, ἐπισυνάπτοντες καί τινας περὶ αὐτῶν διηγήσεις.

Μεταξὺ τῶν δημωδῶν παροιμιῶν, ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἑξῆς τρεῖς:

«Ὁ Βρυκόλακας τὴν σειριά του κυνηγάει».
«Ὁ Βρυκόλακας ἀπ' τὰ γένεια του τρώγει» καὶ
«ὁ Βρυκόλακας ὄντας βρυκολακιάση πρῶτ' ἀρχίζει νὰ τρώῃ τὰ γένεια του» (78).

Πιστεύεται δηλαδὴ, ὅτι οἱ βρυκόλακες τὰ μάλιστα τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν κακοποιοῦσι. Καθὼς δὲ διηγεῖται ὁ Κύριος Δραγούμης, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ(79) «ἐν Νάξῳ ὅτε ἐνέσκηψε κατὰ τό 1823 εὐλογία πολλὰ διηγοῦντο περὶ βρυκολάκων ἐπιφαινομένων κατὰ νύκτας εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν συγγενεῖς καὶ κακοποιούντων αὐτοὺς μὲ ὅσας καὶ ἂν ἐλάμβανον προφυλάξεις. Φαίνεται δὲ ὅτι τότε πολλοὶ εὐκαιρίαν λαμβάνοντες μετεμορφούντο εἰς βρυκόλακας, ὅπως εὐκολώτερον κλέψωσιν, ἢ πλησιάσωσι τὰς ἐρωμένας των.»

Ἐπὶ τῆς προλήψεως ταύτης στηρίζεται τό μεγαλείτερον μέρος, ἑνὸς ἐκ τῶν καλλιτέρων ποιημάτων τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, ὁ Θανάσης Βάγιας οὗ τὸ ὡραιότερον μέρος, τὸν βρυκόλακα, παραθέτομεν ἐνταῦθα· ὁ κ. Βαλαωρίτης ἠρύσθη τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ποιήματος ἐκ τῆς δημώδους παραδόσεως, καὶ ἐξαιρουμένης τῆς γλαυκὸς, ἥν τινα προσέθεσε διὰ τὸ τρομερώτερον, τὸν λοιπὸν ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς δημοτικῆς ποιήσεως·

«Πές μου, τί στέκεσαι, Θανάση, ὀρθὸς,
Βουβὸς σὰ λείψανο ς' τὰ μάτια ἐμπρὸς,
Γιατὶ, Θανάση μου, βγαίνεις τὸ βράδυ;
Ὕπνος γιὰ σένανε δὲν εἶν' ς' τὸν Ἅδη;
Τόρα περάσανε χρόνοι πολλοί. . . . ;
Βαθειὰ σ' ἐρρίξανε μέσα ς' τῆ γῆ. . . .
Φεῦγα· σπλαχνίσου με θα κοιμηθῶ·
Ἄφες με ἥσυχη ν' ἀναπαυθῶ.

Τὸ κρίμα πῶκαμες μὲ συνεπῆρε·
Βλέπεις πῶς ἔγινα. Θανάση σύρε·
Ὅλοι μὲ φεύγουνε· κανεὶς δὲ δίνει
ς τὴν ἔρμη χήρα σου ἐλεημοσύνη.

Στάσου μακρύτερα. . . . Γιατὶ μὲ σκιάζεις;
Θανάση τί ἔκαμα καὶ μὲ τρομάζεις;
Πῶς εἶσαι πράσινος, μυρίζεις χῶμα. . . .
Πές μου δὲν ἔλυωσες, Θανάση, ἀκόμα;

Λίγο συμμάζωξε τὸ σαβανό σου. . . .
Σκουλήκια βόσκουνε 'ς τὸ πρόσωπό σου.
Θεοκατάρατε, γιὰ ἰδὲς, πετᾶνε,,
Κ' ἔρχοντ' ἀπάνω μου, γιὰ νὰ μὲ φᾶνε.

Πές μου ποῦθ' ἔρχεσαι μὲ τετοι' ἀντάρα;
Ἀκοῦς τί γένεται; εἶναι λαχτάρα.
Μέσ' ἀπ' τὸ μνῆμά σου γιατὶ νὰ βγῆς;
Πές μου ποῦθ' ἔρχεσαι, τ' ἦλθες νὰ ἰδῆς;

—Μέσα ς' τοῦ τάφου μου τὰ σκοτεινιὰ
Κλεισμένος ἤμουνα τέτοια νυχτιὰ,
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἔστεκα σαβανομένος
Βαθειὰ ς' τὸ μνῆμά μου συμμαζωμένος,
ἔξαφνα ἐπανω μου μιὰ κουκουβάγια
Ἀκούω ποῦ φώναζε — Θ α ν ά σ η Β ά γ ι α,
Σήκου κ' ἐπλάκωσαν χίλιοι νεκροὶ
Καὶ θὰ σὲ πάρουνε νὰ πᾶτε ἐκεῖ.=

Τὰ λόγια τἄκουσα καὶ τῶνομά μου
Σκᾶνε καὶ τρίβουνται τὰ κόκαλά μου.
Κρύβομαι, χώνομαι ὅσο μπορῶ
Βαθειὰ ς' τὸ λάκκο μου μὴ τοὺς ἰδῶ.

—Ἔβγα καὶ πρόβαλε, Θανάση Βάγια,
ἔλα νὰ τρέξωμε πέρα ς' τὰ πλάγια
ἔβγα μὴ σκιάζεσαι, δὲν εἶναι λύκοι.
Τὸ δρόμο δεῖξέ μας γιὰ τὸ Γαρδίκι.—
Ἔτσι φωνάζοντας σὰ λυσσασμένοι
Πέφτουν ἐπάνω μου οἱ πεθαμμένοι.
Καὶ μὲ τὰ νύχια τους καὶ μὲ τὸ στόμα
Πετᾶνε, σκάφτουνε τὸ μαῦρο χῶμα.

Καὶ σὰν μ' εὑρήκανε ὅλοι μὲ μιὰ
ἐξ' ἀπ' τοῦ τάφου μου τὴν ἐρημιὰ,
Γελῶντας, σκούζοντας, ἄγρια μὲ σέρνουν
κ' ἐκεῖ ποῦ μοῦ εἶπανε μὲ συνεπέρνουν.

Πετᾶμε, τρέχομε, φυσομανάει,
Τὸ πέρασμά μας κόσμο χαλάει.
Τὸ μαῦρο σύγνεφο, ὅθε διαβῆ,
Οἱ βράχοι τρέμουνε, ἀνάφτ' ἡ γῆ.

Φουσκόνει ὁ ἄνεμος τὰ σάβανά μας
σὰν ν' ἁρμενίζαμε μὲ τὰ πανιά μας·
Πέφτουν 'ς τὸ δρόμο μας καὶ ξεκολλᾶνε
Τὰ κούφια κόκκαλα 'ς τὴ γῆ σκορπᾶνε.

Ἐμπρὸς μᾶς ἔσερνε ἡ κουκουβάγια

78) Βενιζέλου, Παροιμίαι Δημώδεις. 1857. σ. 179.—Ἴσως γραπ. τὰ γένειά του.

79) Πανδώρας ΙΓ'. σ. 26. Πρβλ. καὶ Boccacio Deccamerone VII, 1.

Πάντα φωνάζοντας—Θ α ν ά σ η Β ά γ ι α·
Ἐκεῖ ἐφθάσαμε, 'ς ἐκειὰ τὰ μέρη,
Ποῦ τόσους ἔσφαξα μ' αὐτὸ τὸ χέρι.

Ὦ τί μαρτύρια! ὦ τί τρομάραις!
Πόσαις μοῦ ρίξανε σκληραῖς κατάραις!
Μοῦ δῶκαν κ' ἔπια αἷμα πημένο·
Γιὰ ἰδὲς τὸ στόμα μου, τόχω βαμμένο,

Κ' ἐν ᾧ μὲ σέρνουνε καὶ μὲ πατοῦνε
Κάποιος ἐφώναξε. . . . Στέκουν κι' ἀκοῦνε·
—Καλῶς σ' εὑρήκαμε, Βεζίρη Ἀλῆ,
Ἐδῶθε μπένουνε μὲς 'ς τὴν αὐλή.

Πέφτουν ἐπάνω του οἱ πεθαμμένοι·
Μὲ παραιτήσανε. Κανεὶς δὲν μένει·
Κρυφὰ τοὺς ἔφυγα καὶ τρέχω ἐδῶ
Μὲ σὲ γυναῖκά μου νὰ κοιμηθῶ.

—Θανάση, σ' ἄκουσα, τραβήξου τώρα,
Μέσα 'ς τὸ μνῆμά σου νὰ πᾶς εἶν' ὥρα.
—Μέσα 'ς τὸ μνῆμά μου γιὰ συντροφιὰ
Θέλω ἀπ' τὸ στόμα σου τρία φιλιά.

—Ὅταν σοῦ ρίξανε λάδι καὶ χῶμα
Ἦλθα σ' ἐφίλησα κρυφὰ 'ς τὸ στόμα.
—Τώρα περάσανε χρόνοι πολλοί. . . .
Μοῦ 'πῆρε ἡ κόλασι κειὸ τὸ φιλί.

—Φεῦγα καὶ σκιάζουμε τ' ἄγρια σου μάτια·
Τὸ σάπιο κρέας σου πέφτει κομμάτια.
Τραβήξου, κρύψε τα κεῖνα τὰ χέρια·
Ἀπ' τὴν ἀχάμνια τους λὲς κ' εἶν' μαχαίρια.

—Ἔλα γυναῖκά μου, δὲν εἶμ' ἐγὼ
Κεῖνος π' ἀγάπησες ἕνα καιρό.
Μὴ μὲ συχαίνεσαι, εἶμ' ὁ Θανάσης·
—Φεῦγ' ἀπ' τὰ μάτια μου θὰ με κολάσῃς.

Ῥίχνετ' ἐπάνω της καὶ τήνε πιάνει
Μέσα 'ς τὸ στόμα της τὰ χείλη βάνει.
Ἀ Σ τὰ ἔρμα στήθια της τὰ ῥοῦχ' ἀρχίζει
Ποῦ τὴ σκεπάζουνε νὰ τὰ ξεσχίζῃ.

Τὴν ἐξεγύμνωσε . . . . τὸ χέρ' ἀπλόνει . . . .
Μέσα 'ς τὸ κόρφο της ἄγρια τὸ χώνει.
Μένει σὰ μάρμαρο. Κρύος σὰ φεῖδι
Τρίζει ἀπ τὸ φόβο του τὸ κατακλεῖδι.
Σὰ λύκος ὀυάζεται, τρέμει σὰν φύλλο . . . .
'ς τὰ δάχτυλα ἔπιασε τὸ Τ ί μ ι ο Ξ ύ λ ο . . . .

Τὴ μαύρη ἐγλύτωσε τὸ φυλακτό της·
Καπνὸς ἐσβύστηκε ἀπ' τὸ πλευρό της.
Τότε ἀκούστηκε κ' ἡ κουκουβάγια
ἔξω ποῦ φώναζε·—Θ α ν ά σ η Β ά γ ι α. (80)

Ὁμοιότητά τινα πρὸς τὰς τοιαύτας δοξασίας εὑρίσκομεν εἰς τὸ ἑξῆς ὑπὸ Φλέγωνος (81) ἀναφερόμενον ἀρχαῖον διήγημα·

Πολύκριτός τις ἐν Αἰτωλίᾳ, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Δήμου Αἰτωλάρχης, ἔγημε γυναῖκα Αἰτωλίδα, ἀπέθανε δὲ τέσσαρας μετὰ τὸν γάμον του ἡμέρας. Ἡ χήρα δ' αὐτοῦ ἐπιστάντος τοῦ τοκετοῦ, ἔτεκε τέρας ἑρμαφρόδιτον, ὅπερ οἱ συμπολῖται της, ἐκπλαγέντες διὰ τὸ παράδοξον τοῦ σημείου, καὶ διάστασιν τῶν Αἰτωλῶν καὶ Λοκρῶν ἐκ τούτου προοιωνιζόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ καύσωσι, φέροντες εἰς τὴν ὑπερορίαν τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον. Ἀλλ' αἴφνης ὁ νεκρὸς Πολύκριτος ἐφάνη παρὰ τὸ παιδίον, μέλαινα ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, καὶ διὰ λόγου ἀρκετοῦ διὰ λεπτοτάτης φωνῆς ἀπαγγελθέντος, προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅπως μὴ ἀκούσωσι τοὺς μάντεις καὶ τῷ παραχωρήσωσι τὸ παιδίον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ πράγματος ἐζήτουν καιρὸν διὰ νὰ σκεφθῶσιν, ἁρπάσας τὸ παιδίον τὸ κατέφαγεν, ἀψηφῶν τοὺς κατ' αὐτοῦ ῥιπτομένους λίθους, ἐξηφανίσθη δὲ, ἀφήσας μόνον τὴν κεφαλὴν, ἥτις δι' ἑξαμέτρου μακροῦ χρησμοῦ ἀπήγγειλε συμφορὰς, αἵτινες ἐξετελέσθησαν. (82)

Ἐπιτρέψατέ μοι, ὅπως παραθέσω ἐνταῦθα Κρητικόν τι διήγημα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντωνιάδου ἐν τῇ Κρητηΐδι ἀναφερόμενον, ἐν ᾧ εὕρηνται τοιαῦται προλήψεις, διότι πρὸ πάντων ἐν αὐτῷ πολλαὶ περὶ βρυκολάκων ἰδέαι, ὧν τινων δὲν ἐποιησάμεθα εἰσέτι μνείαν, περιέχονται, καὶ ἐν συνόψει αἱ περισσότεραι περὶ τούτων δεισιδαιμονίαι, καταλληλότατα ἐκτίθενται.

Ἐν τῷ Κρητικῷ τούτῳ διηγήματι, ἢ μᾶλλον παραμυθίῳ, ἱστορεῖται ὅτι νέος τις ποιμὴν, ἁρπάσας Νηρηΐδα τινὰ καὶ μετ' αὐτῆς ἀρκετὸν χρόνον συζήσας, ἐπειδὴ αὕτη ἕνεκα πολλῶν παραδόξων συμβεβηκότων, ἅτινα ὁ καιρὸς δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀφηγηθῶμεν ἐνταῦθα, ἐγένετο ἄφαντος, ἐγκαταλείψασα αὐτὸν, κατέστη οὗτος μισάνθρωπος, καὶ διῆγε βίον λῃστρικόν. Καί ποτε κατήντησεν εἰς ἱεροσυλίαν κλέψας ποτήριον τοῦ ναοῦ, οἱ δ' ἱερεῖς ὀργισθέντες

80) Α. Βαλαωρίτου, Μνημόσυνα. 1857. σ. 46 κε.

81) Φλέγων ἐν Westermann, Παραδοξογράφοις, σ. 121 κε.

82) Παραδόξως καὶ παρὰ Σαίξπηρ (Macbeth, act. IV. sc. 2) εὑρίσκομεν κεφαλὴν παιδίου ὡπλισμένην προλέγουσαν τῷ Μάκβεθ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ μοῖραν.

φρικτὰς κατ' αὐτοῦ, διὰ παραδόξων τελε-
τῶν, ἐκπέμπουσι κατάρας. Αἱ κατάραι εἰ-
σακούονται καὶ ἄπνους πίπτει ὁ συλήσας
τὸ ἅγιον σκεῦος.

Ἥσυχος πλὴν οὐδὲ νῦν εἰς τὸν τάφον ἐκεῖνος (κοιμᾶται.
Ὅστις τοιούτων ὑπῆρξε κακῶν ἡ αἰτία τὸ (πρῶτον·
Νύκτωρ ἐξέρχεται, κόμην ἀγρίαν ὀρθὴν ἐπεγείρων,
στρέφων τὰ ὄμματ', ὡς στρέφει τροχὸς ταχυ (τάτης ἁμάξης.
Πνίγει τὰ βρέφη, τραπέζας μεστὰς φαγητῶν (ἀνατρέπει,
Ἄρτους δ' ἡ ἄρνας μὲ μίαν ὁρμὴν καταπίνει (εὐκόλως.
Καὶ ποτ' ἐλθὼν εἰς συντέκνου τὸν οἶκον (μεσάνυτα ἦτο,)
Μέσον εἰςδύτας τῆς πλήρους καπνοῦ μαυρισμέ- (νης ἑστίας,
Δεῖπνον ζητεῖ. Τὸν γνωρίζει δ' εὐθὺς ὁ ἀρχαῖος (ἑταῖρος,
Κι' οὕτω κρυφὰ ὁμιλεῖ πρὸς τὴν τρέμουσαν σύ (ζυγον· «Ὅταν
Μαῦρος ἀλέκτωρ φωνήσῃ διώκων νεκρὸν ἐνερ- (γοῦντα,
Κρύψε τὰ τέκνα μας ὅλα, ἐκτείνουσα δύο ἀγκάλας.
Βλάβην κἀμμίαν εἰς παῖδας δὲν δύναται τότε (νὰ φέρῃ.
Ἔραγ' ἐν τούτοις ἐκεῖνος ὁπόσαν τριάκοντα (τρώγουν
Αἴφνης ὁπόταν κροτοῦν τοῦ ἀλέκτορος πτέρυγες (κ' ἦχον
Βάλῃ βραχνὸν ἡ φωνὴ παρευθὺς ὡς μαινόμενος (τρέχει,
Ῥίψας χαμαὶ μετὰ βίας ἓν μέγα κανδύλιον, ὅλον
Χύσας τὸ ἔλαιον, καὶ ὅμως τὴν ὕελον σώαν ἀφί- (σας.
Μάτην δ' ὁ σύντεκνος κράζει αὐτὸν ν' ἀπομείνῃ ὀλίγον.
φεύγει καθὼς ὁ καπνὸς, καὶ βοσκοὺς ἀπαντήσας (τῶν Φράγκων,
Σφάζει αὐτοὺς κοιμωμένους· προβάτων δὲ μό- (κηθμ', ἀγγέλλει,
Ὅτι δὲν εἶχον ἐκβάλει τῆς μάνδρας αὐτὰ τὴν (πρωΐαν·
Ἦλθον δ' οἱ γείτονες, κ' εὗρον νεκροὺς τοὺς (σκοποὺς τὸν ποιμνίων.
Ἔκτοτ' ἐχάθη, κι' οὐδὲν μᾶς ἀνήγγειλε πλέον ἡ φήμη.
Ἕως ἐλθὼν μετὰ ἔτη ς' τὸ κάστρον ὁ σύντεκνος, (αἴφνης
Βλέπει αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν ἐργατῶν μὲ (κοπίδα
Τέμνοντα δέρμα τὴν τέχνην δ' ἀσκοῦντα καλοῦ (σκυτοτόμου.
Φρίκη κατέλαβ' αὐτόν· ἐρωτᾷ πῶς καλεῖται, τίς (εἶναι,
Πόθεν κατάγετ'. οὐδεὶς πλὴν εἰξεύρει, καὶ πάντες (τοιαύτην
Δίδουν ἀπόκρισιν· «Εἶναι πατρίδος, γονέων ἀγνῶ- (στων.
Σύννους ἀείποτε· λέξεις δ' ὀλίγας προφέρουν τὰ (χείλη.
Ἔχει γυναῖκα καὶ τέκνα». Ταχέως λοιπὸν τὴν (γυναῖκα
Ταύτην εὑρὼν ἐρωτᾷ· «Τάχα· ξεύρεις μὲ ποῖον (κοιμᾶσαι;
Εἶναι νεκρὸς καὶ διάγει χθονίαν ζωὴν ἐν τῷ (κόσμῳ.
Ἀράγ' ἀθλία, θερμὸν περιέλαβες ἤδη τὸ σῶμα»;
«Πώποτ'», ἀπήντησ' αὐτή. «λοιπὸν μάθε τί πρέ- (πει νὰ κάμῃ».
Λύκος ὑπέλαβε θέλων νὰ σώσῃ αὐτὴν ὁ πρεσβύτης,
«Ὅταν ἑσπέρας ὁ κώδων τὸ σάββατον τοῦτο (σημάνῃ,
Θέλω καλέσ' ἱερεῖς, ν' ἀναστείλουν ψυχὴν πλα- (νημένην.
Ἄγριος τότε δ' ἐκεῖνος θὰ ἔλθῃ νὰ πνίξῃ τὰ (τέκνα
(Ὅταν τὸ σῶμά του λύῃ εἰς ὅσ' ἐξ ἀρχῆς συνε- (τέθη),
Ἅτινα ἔχει θανὼν μεταξὺ σοῦ τῆς ταλαίνης γεν- (νήσει·
Σὺ μὴ τρομάξῃς· πλὴν λάβε τ' εὐθὺς εἰς τὰς (δύο ἀγκάλας,
λέγουσα· «χαῖρε Παρθένε, ἀσπὶς κατὰ μαύρων (δαιμόνων».
Εἶπε τοιαῦτα προτρέπων ἀθῶαν γυναῖκα τοῦ Κά- (στρου.
Εἶτα δὲ ἐτέλεσ' ἐλθὼν εἰς Χανία μνημόσυνον, ἵνα
Πλάνητα, μάταιον μόχθον μοχθοῦσαν ψυχὴν (ἀναπαύσῃ.
Ὅτε δὲ ἐλάμβανον τέλος εὐχαὶ εὐσεβῶν ἱερέων,
Βλέπουσι σφῆκ' εἰς ὀπὴν τοῦ μνημείου ἐκείνου (χωροῦσαν.
Ἤγειραν τότε τὴν πλάκα, μεστὴν χορταρίων (πρασίνων,
Κι' αἴφνης ὁρῶσιν αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας ἐμβάδας (κρατοῦντα,
Ῥάπτοντ' αὐτὰς, ἐσχισμένας εἰς ὁρόμους μα- (κροὺς καὶ κρημνώδεις,
Ἐνθ' ἐπλανᾶτο φονεύων ἀνθρώπους ὁμοίως καὶ (κτήνη·
Τρόμος κατέλαβε δ' ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ φεύ- (γουν ὡς αἶγες,
Ἃς ἐξιππάζει μορφὴ παραδόξου τινὸς ἐν τῇ φύσει·
Τρεῖς δ' ἐπισκόπους κατόπιν καλοῦν καὶ τελοῦν (λιτανείαν.
Ἔπειτ' ἀνοίγουσι πάλιν. Τὸ πτῶμα δὲν ἦτο λυ- (μένον,
Ἤπαρ δ' ἀνθρώπου σφικτὰ μὲ τὰς δύο του χεῖ- (ρας ἐκράτει,
Αἵματος πλῆρες, ὃ σφάξας νεόγαμον κόρην ἐῤῥόφα.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

(ἀκολουθεῖ)

ΤΑ ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΥΩΠΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

«Κατά τινα ἡμέραν τοῦ Ἀπριλίου, εὑρισκόμην εἰς τὸ παράθυρον τοῦ τρίτου πατώματος τοῦ γυμνασίου μετά τινος τῶν συμμαθητῶν μου. Ὁ μαθητὴς οὗτος ἔφερε διόπτρας. Δεικνύων μοι δὲ μικρόν τι ἀντικείμενον, μοὶ ἐδάνεισε τὰς διόπτρας του ὅπως δυνηθῶ νὰ τὸ διακρίνω.

«Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἐντύπωσιν ἣν ὑπέστην, ὅτε ἔθεσα ταῦτα ἐπὶ τῆς ῥινός μου . . . Ἐθαμβώθην! μοὶ ἐφάνη ὅτι πάντοτε πρῶτον ἤνοιγον τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὸ φῶς . . .

Ὁ Ἀπρίλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέλος του, καὶ τὸ ἔαρ ἐκαλλώπιζε τὴν φύσιν. Ὁ ἥλιος ἐχρύσου τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα μοὶ προσεμειδίων.

«Περιέβαλλον δι' ἑνὸς βλέμματος τὰ δένδρα τῆς αὐλῆς. Τοὺς κλάδους, τὰ φύλλα, τὰ ἄνθη, τὰ πάντα διέκρινον, οὐδὲν μὲ διελάνθανε, οὔτε αὐτὰ τὰ πτηνά!

«Ἄχρι τοῦδε εἶχον ἀκούσει πολλάκις ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς μου τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν, τὰ εἶδον πολλάκις ἱπτάμενα ὡς σκοτεινά τινα σημεῖα· ἀλλ' οὐδέποτε ἐφαντάσθην ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ διακρίνῃ τις καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων, κινοῦντα τὰς πτέρυγάς των καὶ πηδῶντα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον.

«Ἤδη διέκρινον τὰ πολυποίκιλα αὐτῶν πτερά. . . . Ἐθαύμαζον τὴν εὐστροφίαν τῶν κινήσεων των! τὰ ἔβλεπον ἀνοίγοντα τὸ ῥάμφος καὶ ἀναπέμποντα πρὸς οὐρανὸν τὰς μελῳδίας αὐτῶν.

«Ὅλως ἐνθουσιῶν, ἐξέβαλλον κραυγὰς ἐκπλήξεως, ἐσκίρτων, ἐχόρευον. Ὁ φίλος μου μ' ἐνόμιζε παράφρονα, καὶ μὲ ἐθεώρει ἐνεός. Πράγματι, παρεφρόνουν ἐξ εὐδαιμονίας καὶ θαυμασμοῦ. Τοιαῦται θὰ ἦσαν καὶ αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τοῦ πρωτοπλάστου, ὅτε κατὰ πρῶτον ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν Ἐδέμ. Ὁλόκληρον ὥραν διῆλθον οὕτω ἐν ἐκστάσει, τὴν εὐδαιμονεστέραν ἴσως ὥραν τοῦ βίου μου, ὅτε ὁ κώδων τοῦ ἐκπαιδευτηρίου μὲ ἀπέσπασε τοῦ θαυμασμοῦ μου.

Τὴν ἑσπέραν, νέον θέαμα παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου! Ὁ κυανοῦς τοῦ οὐρανοῦ θόλος μοὶ ἐφάνη ἐσπαρμένος ὑπὸ χρυσῶν μαρμαιρόντων ἥλων, καὶ ἡ σελήνη διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς ὀφθαλμῶν, μὲ ἠτένιζεν ἡδέως.

Ὁ μόνος πόθος, ὁ μόνος διαλογισμὸς, ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς μ' ἐβασάνιζεν, ἦτο πότε νὰ ἴδω τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα, καὶ δράμω εἰς ἐμπορικόν τι κατάστημα, ὅπως ἀγοράσω ζεῦγος διόπτρων. — Ἡ νὺξ μοὶ ἐφαίνετο αἰών. Ὁ ὕπνος μάτην προσεπάθει νὰ κλείσῃ τὰ βλέφαρά μου. — Αἱ σκέψεις μου ἐστρέφοντο πάντοτε εἰς τὰ δίοπτρα. Ἠσθανόμην ἄφατον τινα ἡδονὴν εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι ἔμελλον τῇ ἐπαύριον νὰ ὁπλίσω τὴν ῥίνα μου διὰ τῆς θαυμασίου ταύτης μηχανῆς, ἣν οἱ μὲν κομψεύομενοι φέρουσιν ὡς τι κόσμημα — οἱ δὲ ἀσθενεῖς τὴν ὅρασιν, ἐξ ἀνάγκης.

Ὁ ἐπὶ δεκαετίαν ἐν ζοφερᾷ εἱρκτῇ ζήσας, καὶ προσδοκῶν τὴν ἡμέραν τῆς ἀπελευθερώσεώς του, ἀφ' ἧς μία μόνη νὺξ τὸν χωρίζει, οὗτος μόνος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀνυπομονησίαν μου ἕως οὗ νὰ ἴδω τὴν ἡμέραν ἀνατέλλουσαν.

Ὁ ἥλιος τῆς ἐπιούσης τέλος ἀνέτειλεν. Ἠγέρθην . . . . ἐνεδύθην . . . . διηυθύνθην εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ εἰσῆλθον εἰς ἐμπορικόν τι κατάστημα. — Μετά τινα λεπτὰ ἐξῆλθον, περιβεβλημένος διδύμους διόπτρας, εἰς ὧν τὴν χαριτόβρυτον ἀγκάλην ἐτρύφα ἡ ῥίς μου, καί τοι μὴ οὖσα εἰθισμένη εἰσέτι νὰ φέρῃ τοιοῦτον ζυγόν.

Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἡ μηχανὴ αὕτη μ' ἐβασάνιζεν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, χάρις αὐτῇ, οἱ ὀφθαλμοί μου καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλούοντο εἰς τὸ φῶς· καὶ, ἐὰν ἐνίοτε ἀφῄρουν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ῥινός μου, ἐνομιζόμην ἐντὸς σκοτεινοτάτης εἱρκτῆς.

Ἄκουσον ἤδη, φίλε μου, καί τινα σπουδαίαν περιπέτειαν τοῦ βίου μου.

Πολὺ ὀλίγον συμμεριζόμενος τὰ παίγνια τῶν συμμαθητῶν μου, ἡ διασκέδασίς μου περιωρίζετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τοὺς ῥεμβασμούς. Ὡς πρὸς τοὺς ῥεμβασμούς, ἠσθανόμην φυσικήν τινα κλίσιν, ἥτις ἀναμφιβόλως ἐπήγαζεν ἐκ τῆς ἀσθενοῦς ὁράσεώς μου. Μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνω τὰ ἐκτὸς

ἐμοῦ ἀντικείμενα, ἐθεώρουν τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον.

Ἀπὸ τοῦ ῥεμβασμοῦ εἰς τὸν ἔρωτα ἓν μόνον βῆμα ὑπάρχει· καὶ τὸ πρῶτον μυθιστόρημα ὅπερ ἔπεσεν εἰς χεῖρας μου, συνέτεινε εἰς τὸ νὰ ὑπερπηδήσω καὶ τὸ βῆμα τοῦτο.

Πολλάκις, ἐν ᾧ ἐπορευόμην εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον, συνήντων καθ' ὁδὸν νεάνιδά τινα τῆς ἡλικίας μου, πρὸς ἣν οὐδέποτε ἀπέτεινα τὸν λόγον, καὶ ἣν οὐδέποτε εἶδον ἐκ τοῦ πλησίον.

Τί τὸ θέλεις φίλε μου . . . ἡ νεᾶνις αὕτη ἐκυρίευσε τὴν καρδίαν μου. Ἐφαντοζόμην αὐτὴν ὡς ἄλλην Ἀφροδίτην. — ῥίνα γραφικωτάτην — ὀφθαλμοὺς ζωηροὺς — κόμην ἐβενίνην. — Ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς μὲ ἠκολούθει πανταχοῦ, καὶ ἔπλαττον τὰ ὡραιότερα σχέδια.

Κυριακήν τινα, ὡπλισμένος διὰ τῶν διόπτρων μου, ἐπορεύθην εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ Κυθήρη μου ἦτο ἐκεῖ, ἀλλὰ μοὶ εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ τὴν ἴδω κατὰ πρόσωπον. Μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἐξῆλθον πρῶτος καὶ περιέμενον ἀνυπομόνως εἰς τὴν θύραν, νὰ ἴδω διαβαίνουσαν τὴν βασίλισσαν τῆς καρδίας μου . . Ἡ θεά μου τέλος ἐνεφανίσθη, καὶ πλήρης συγκινήσεων ἐβύθισα τοὺς ὡπλισμένους ὀφθαλμούς μου ὑπὸ τὸν πέτασόν της!

Ὁποία ἔκπληξις! Ἡ νεᾶνις αὕτη, εἰς ἣν ὁ νοῦς μου ἀδιαλείπτως περιεστρέφετο, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, παντοῦ καὶ πάντοτε, ἡ νεᾶνις αὕτη τὴν ὁποίαν πρὸ τοσούτου χρόνου ἐλάτρευον, διὰ τὴν εὐθεῖαν αὐτῆς ῥῖνα καὶ διὰ τοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμούς της, οἴμοι! φίλε μου, ἡ νεᾶνις αὕτη εἶχε τὴν ῥῖνα ἐστραμμένην πρὸς τὰ ἄνω δίκην ἀγκύρας, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἐμαρτύρουν μοχθηρίαν ψυχῆς. Ἑνὶ λόγῳ, ἦτο πάντη ἀντίθετος τοῦ τύπου ὃν ἔφερον ἐν τῇ καρδίᾳ μου.

Ὠχρίασα φρικωδῶς, καὶ ἔμεινα ἀκίνητος, ἐνεός, ἔξαλλος, ἐξουθενημένος, ὡς ἄνθρωπος ὅστις ἤθελε κατακρημνισθῇ ἀπὸ ὑψηλοῦ κωδωνοστασίου, χωρὶς νὰ ὑποστῇ οὐδεμίαν βλάβην.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μηδέν, ὡς πρὸς τὸ ἑξῆς.

Κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 18 . . ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἡμέραν τινὰ περιεφερόμην εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κ. φέρων ἐπὶ τῆς ῥινός μου τὰ δίοπτρα.

Αὐθωρεὶ, εὑρέθην περικυκλωμένος ὑπὸ πληθύος ἀέργων, ὧν προεξῆρχον οἱ παῖδες τοῦ χωρίου. Ἐν ᾧ δὲ ἐν ἐκστάσει παρετήρουν τοὺς πολιορκοῦντας με, αἴφνης καγχασμοὶ ἐκρήγνυνται ἐκ τοῦ μέσου τῆς ὁμάδος καὶ αἱ κραυγαὶ «ζήτω ὁ *τεσσαρομάτης*!» — «ζήτω ὁ *τεσσαρομάτης*!» πλήττουσι τὸν ἀέρα, ἐπαναλαμβανόμεναι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ἐπισύρουσαι γενικὸν γέλωτα. — Εἰς τὸν θόρυβον τοῦτον οἱ χωρικοὶ ἐξέρχονται εἰς τὰς θύρας των γελῶντες καὶ ἐμπαιζοντές με κατὰ πρόσωπο! — Φαντάσθητι τὴν θέσιν μου· ἡ ὑπομονή μου ἐξηντλήθη, καὶ ὁρμήσας ἐναντίον τῶν παίδων, συλλαμβάνω ἕνα ἐξ αὐτῶν, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ζητοκραυγῶν του τῷ καταφέρω δεινὸν ῥάπισμα. Εἰς τὰς φωνὰς τοῦ παιδός, ὅλοι οἱ χωρικοὶ τρέχουσι μὲ συνεσφιγμένους τοὺς γρόνθους, ὅπως σώσωσιν αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν μου, καὶ ὅλοι μοὶ ἀποδίδουσιν ἄδικον. . . «Διατί νὰ φέρω δίοπτρα εἰς τόσον νεαρὰν ἡλικίαν;» Ἤμην εἰς θέσιν πολιορκίας. Προσπαθῶ νὰ φύγω, ἀλλὰ τὸ πολιορκοῦν με πλῆθος συσφιχθὲν περὶ ἐμὲ, ὀλίγουν δεῖν νὰ μοὶ συντρίψῃ ἐπὶ τῆς ῥινὸς τὸ ὄργανον τοῦ ἐγκλήματός μου.

Ἐπὶ τέλους, κατώρθωσα νὰ διαφύγω, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ταχύτητι τῶν ποδῶν μου, ἀκολουθούμενος ὑπὸ συνοδίας, ἀναβαώσης ἀπαύστως πρὸς τιμήν μου «Ζήτω ὁ τεσσαρομάτης», φθάνω πρὸ τοῦ οἴκου μου, ἀνοίγω τὴν θύραν, εἰσέρχομαι, καὶ οὕτω σώζομαι.

Τὸ συμβὰν τοῦτο μὲ ἠνάγκασε ὅσον τάχιον νὰ φύγω τῆς πατρίδος μου, καὶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας. Διότι μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξέλθω εἰς τὸ παράθυρόν μου, χωρὶς νὰ ἀκούσω ἀπὸ τοὺς διαβάτας «*Ἰδοὺ ὁ τεσσαρομάτης*!»

Πρὸς ἀμοιβὴν τῶν τοσούτων δεινῶν μου, κατώρθωσα νὰ γνωρίσω ἐνταῦθα καὶ νὰ ἑλκύσω τὰς συμπαθείας χήρας τινος, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς πρωτευούσης.

Ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἀπήλαυον τῆς εὐδαιμονίας νὰ χαίρω τὴν ὑπόληψιν γυναικὸς *καθὼς πρέπει*. Καὶ δὲν περιέμενον εἰμὴ κατάλληλον περίστασιν ὅπως ἐκφράσω αὐτῇ τὰ αἰσθήματά μου. Τὴν περίστασιν δὲ ταύτην ἐνόμισα ὅτι εὗρον ἔν τινι ἑσπερίδι, ἣν ἡ ὡραία χήρα ἔδωκε, καὶ ἧς ὤφειλον νὰ ἦμαι ὁ ἥρως.

Ἔφθασα εἰς τὸ οἴκημα τῆς χήρας, κατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἀκριβῶς, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ ὁ χορός. Ἐπίστευον ἀδιστάκτως ὅτι ἀγαπῶμαι, καὶ ἤμην συγκεκινημένος εἰς ἄκρον!

Ἔδωκα εἰς τὴν ὑπηρέτριαν τὸ ἐπανοφώριόν μου . . . . Ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἠνεώχθη, μὲ ἀνήγγειλαν, καὶ ἐνεφανίσθην. Πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν εἴκοσι κυριῶν, αἵτινες ἐστόλιζον τὴν αἴθουσαν, ἀντὶ νὰ διευθυνθῶ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν καὶ νὰ τῇ παρουσιάσω τὰ σεβάσματά μου, ἔμεινα *καρφωμένος* ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας. Τί μοὶ συνέβη; ἢ τὶς πονηρὸς δαίμων μὲ ἔδεσεν εἰς τὴν θέσιν μου;

Ἀ! φίλε μου, ἦτο χειμὼν, καὶ ἕνεκα τῆς ἀποτόμου μεταβάσεως ἐκ τοῦ ψυχροῦ ἀνέμου εἰς τὴν θερμὴν τῆς αἰθούσης ἀτμοσφαῖραν, τὰ δίοπτρά μου εἶχον καλυφθῇ αἴφνης ὑπὸ παχέως στρώματος ἰδρῶτος.

Πολλάκις εἶχον παρατηρήσει τὸ φαινόμενον τοῦτο, καὶ ἠδυνάμην νὰ τὸ προλάβω, ἀλλὰ σᾶς εἶπον, ὅτι ἤμην συγκεκινημένος, ὅθεν οὐδὲν ἐσκεπτόμην!

Τί νὰ πράξω: Νὰ σύρω τὸ ῥινόμακτρόν μου ἐκ τοῦ θυλακίου μου, νὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τῆς ῥινὸς τὰ δίοπτρά μου, νὰ σπογγίσω τὰς ὑέλους, καὶ νὰ τὰ ἀναθέσω εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον; Ὑπὸ τὰ βλέμματα τεσσαράκοντα γυναικείων ὀφθαλμῶν, ἡ πρᾶξις αὕτη θὰ μὲ καθίστα εἰς ἄκρον γελοῖον. Νὰ προχωρήσω; . . . ἀλλὰ ποῦ; Πῶς; πρὸς τίνα; Οὐδόλως διέκρινον, ὡσεὶ νὰ εἶχον τοὺς ὀφθαλμοὺς δεδεμένους.

Ἡ οἰκοδέσποινα ἠνόησε τὴν στενόχωρον θέσιν μου καὶ ἦλθεν εἰς βοήθειάν μου. Γενναία ψυχή! Ἠγέρθη καὶ ἐπροχώρησεν ἓν βῆμα. Προσέβλεψα κάτωθεν τῶν διόπτρων μου, τὴν διέκρινα ἢ μᾶλλον τὴν ἐμάντευσα καὶ διηυθύνθην πρὸς αὐτήν.

Ἡ συμπεριφορὰ τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς ἦτο τῷ ὄντι ἡρωϊκή. Καὶ βεβαίως. Μεγάλη τις κυρία ὡς αὕτη, νὰ προχωρήσῃ ἓν βῆμα, ἀπέναντι ἑνὸς μαθητοῦ τοῦ γυμνασίου, οἷος ἐγὼ, τοῦτο ἤρκει ὅπως τὴν ἐπιοῦσαν διαδοθῇ καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κυρία μοὶ παρεῖχε δείγματα ἔρωτος.

Νὰ σοὶ διηγηθῶ ἤδη πῶς ἡ ἀτυχὴς, ἕνεκα τῆς ἀθλίας μου ὁράσεως, ἐπληρώθη διὰ τὴν φιλοφροσύνην αὐτῆς, δὲν τολμῶ νὰ εἴπω διὰ τὸν ἔρωτά της;

Ἡ χαρίεσσα προστάτριά μου, μὴ ἀγαπῶσα τὸ γῆρας, ἔφερε κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην λευκὴν ἐσθῆτα καὶ ῥοδόχρουν στηθοδεσμον. Δὲν εἶχον ὅμως παρατηρήσει ὅτι καὶ νεᾶνις τις ἔχουσα τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἀνάστημα, ἦτο ὁμοίως ἐνδεδυμένη. Ὤφειλον νὰ χορεύσω τὴν πρώτην τετράζυγον μετὰ τῆς ὡραίας μου χήρας. Εἶχον δὲ ἀποφασίσει νὰ ῥιψοκινδυνεύσω κατὰ τὸν χορὸν τὴν ἐρωτικήν μου διαδήλωσιν διὰ τῆς ἑξῆς φράσεως, ἣν πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν ἐμελέτων καὶ ἣν ἀπαύστως ἐπανελάμβανον κατ' ἐμαυτόν. «Ὦ! Κυρία, πόσον εἶσθε ἀγαθὴ, ἀφοῦ ἠξιώσατε τῆς εὐνοίας σας ἕνα πτωχὸν νέον, ὅστις δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν καρδίαν του ὅπως ἀγαπᾷ!»

Δυστυχῶς, ἐν τῷ μεταξὺ, εἷς τῶν φίλων μου μοὶ ἐζήτησε τὰ δίοπτρά μου, διὰ νὰ δοκιμάσῃ ἂν βλέπῃ. Ἴσως τοῦτο ἦτο πρόφασις, καὶ ὁ προδότης ἠθέλησε ἐκ προθέσεως νὰ μοὶ παίξῃ τὸ παιγνίδι τοῦτο. Αἴφνης ἀκούω τὸ προανάκρουσμα τοῦ χοροῦ, καὶ ὁ φίλος μου δὲν φαίνεται. Ζητῶ τὴν λευκὴν ἐσθῆτα, τὴν διακρίνω, καὶ προχωρήσας πρὸς αὐτὴν, προσκλίνω ἐνώπιον τῆς κυρίας, ἥτις δέχεται τὸν βραχίονά μου καὶ λαμβάνει θέσιν μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν τετράζυγον.

Ἡ μουσικὴ ἐξακολουθεῖ προανακρούουσα. Ἡ στιγμὴ μοὶ φαίνεται κατάλληλος ὅπως ῥίψω τὴν φράσιν μου· προσκλίνομαι ἐπιχαρίτως ἀπέναντι τῆς συγχορευτρίας μου, καὶ μὲ τὸ ἡδυπαθέστερον ὕφος: «Ὦ! κυρία, τῇ λέγω, πόσον εἶσθε ἀγαθὴ ἀφοῦ ἠξιώσατε, κτλ.» Ἡ συγχορεύτριά μου μὲ παρατηρεῖ ἐν ἀπορίᾳ, καὶ εἶτα φέρει τὸ βῆμα ἐμπρὸς, εἰς τὸν ῥυθμὸν τῆς πρώτης τετραζύγου. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τὰ δίοπτρά μου μοὶ ἀποδίδονται· ἡ κυρία ἐπιστρέφει εἰς τὴν θέσιν της, καὶ τί βλέπω; . . . πρόσωπον πάντη ξένον καὶ ἄγνωστον! . . .

Ἀντὶ τῆς ὡραίας μου χήρας, εἶχον προσ-

καλέσει τὴν ὁμοίως ἐνδεδυμένην νεάνιδα. Στρέφω τὴν κεφαλήν. Ἡ χήρα ἐκάθητο ὄπισθέν μου, καὶ εἶχεν ἀκούσει βεβαίως τὰ πάντα!

Τί νὰ εἴπω; καὶ πῶς νὰ ἐπανορθώσω τὴν ἀνοησίαν μου; — Νὰ δώσω ἐξηγήσεις, νὰ ζητήσω συγγνώμην; Ἤμην εἰσέτι πολὺ νέος ὅπως δυνηθῶ ν' ἀπαλλαγῶ εὐπρεπῶς τῆς δεινῆς θέσεώς μου, καὶ ἰδοὺ ὅτι, καίτοι πάντοτε διεκρίθην κατὰ τὰς σπουδάς μου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν θεματογραφίαν, ἡ ἀγωγή μου εἶναι εἰσέτι ἐλλειπής!

Δ'.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ σοὶ διηγηθῶ, μετὰ τοσαῦτα, πῶς ἡμέραν τινὰ ἐπλήγωσα εἰς τὸ κυνήγιον τὸν καλλίτερόν μου φίλον, ἐκλαβὼν αὐτὸν ἀντὶ λαγωοῦ· πῶς ἀπώλεσα ἀξιόλογόν τινα θέσιν ὑπαλλήλου καὶ κατέστρεψα τὸ μέλλον μου, διότι δὲν ἐχαιρέτησα καθ' ὁδὸν ἐπίσημόν τι πρόσωπον, εἰς ὃ μὲ εἶχον παρουσιάσει τὴν προτεραίαν· πῶς, ἕνεκα τῆς μονομανίας ἣν ἔχουσιν οἱ μύωπες, νὰ παρατηρῶσι διὰ τοῦ ἄκρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἐδάρην οἰκτρῶς ὑπό τινος εὑρεθίστου στρατιωτικοῦ, νομίσαντος ὅτι τὸν ἐταλάνιζον, διότι ἠρωτρίου τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης διὰ τοῦ ξίφους του. — Πῶς.... ἀλλὰ ταῦτα πάντα θὰ ἦσαν μηδὲν, ἐὰν ἡ ἐπικατάρατος αὕτη ἔλλειψις δὲν μὲ ἐστέρει πρὸ πάντων τῆς εὐτυχίας νὰ ἀγαπῶ καὶ νὰ ἀγαπῶμαι!

Ὁ φόβος μὴ καταστῶ γελοῖος μὲ καθίστα δειλὸν, καὶ ὡς ὁ Ῥεναῖος, 1) ὅστις βεβαίως θὰ ἦτο μύωψ, — ἤμην μόνος μεταξὺ τοῦ πλήθους, εὐρείας ἐρήμου ἀνθρώπων... καὶ γυναικῶν!

Φεῦ! Οὐδέποτε ἐγνώρισα τὴν θελκτικὴν ἐκείνην κωμῳδίαν τοῦ βλέμματος, ἥτις εἶναι οἱονεὶ ἡ ὕψωσις τοῦ παραπετάσματος τοῦ ἔρωτος· καὶ ἂν κατὰ τύχην δύο ὡραῖοι ὀφθαλμοὶ ἠτένισάν ποτε τοὺς ἰδικούς μου, — νὰ εἴπω ὡραίους; — οὐδόλως τὸ ἠνόησα!...

Ὁ φίλος μου Σ... ἐπρόφερε τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις μετὰ μελαγχολικῆς καὶ σχεδὸν συγκεκινημένης φωνῆς. Ἐπειδὴ δ' ἐγὼ ἐσιώπων, ἐνόμισεν ἀναμφιβόλως ὅτι συνέπασχον εἰς τὰ δεινά του, καὶ ὅτι ἡ σιωπή μου ἦτο ἀποτέλεσμα κατανύξεως.

— Δὲν εἶναι ἀληθὲς φίλε μου, προσέθεσεν, ὅτι ἡ μυωπία εἶναι τὸ δεινότερον ἐλάττωμα, καὶ ὅτι εἷς μύωψ εἶναι ἀξιοδάκρυτος;

— Εἷς μύωψ! ναί, ἀπεκρίθην σχεδὸν ῥεμβάζων. Τὰ παθήματα τοῦ μύωπος, ἰδοὺ τῷ ὄντι ὕλη πρὸς συγγραφὴν κωμῳδίας· γνωρίζω κωμοδοποιόν τινα καὶ θὰ τῷ ἀναφέρω τοῦτα. Ἐὰν γυμνασμένος τις κάλαμος, συρράψῃ καλῶς τὰς διαφόρους περιπετείας, καὶ κτενίσῃ ὀλίγον τὰς φρασεολογίας, δύναται νὰ κατωρθώσῃ ἔργον ἱκανὸν νὰ παρασταθῇ εἰς τὸ καλλίτερον τῆς Εὐρώπης θέατρον.

Ὁ φίλος μου Σ... μὲ προσέβλεψε μετ' ἐκπλήξεως, καὶ τότε ἠνόησα ὅτι εἶπον ἀνοησίαν.

Κατὰ τὸ Γαλλικόν.

Δ. Β.

ΧΡΗΣΤΙΝΗ·

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΡΡΙΚΟΥ ΜΥΡΙΕΡΟΥ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον ΙΑ'.)

— Παράδοξον!» Ἐψιθύρισε πλησιάσασα τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ φῶς τῆς λυχνίας. Διεξῆλθεν αὐτὴν ἐπὶ τροχάδην διὰ τοῦ βλέμματος· καὶ εἶτα, ἐξαγαγοῦσα τοῦ κόλπου της χάρτην τινα, ἀνέπτυξεν αὐτὸν καὶ ἐφάνη παραβάλλουσα τὴν γραφὴν αὐτοῦ, πρὸς τὴν γραφὴν τῆς ἐπιστολῆς.

— «Εἶναι ἰδικήτου ἡ ἐπιστολή, εἶπε χαμηλοφώνως.—Ἀλλὰ πῶς ἡ δι' ἐμὲ προωρισμένη αὕτη ἐπιστολὴ εὑρίσκεται ἐνταῦθα; Ὁ νέος οὗτος γνωρίζει λοιπὸν τὸν Κ. Λουκιανόν; Ὦ! θεέ μου, ἴσως εἶναι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Λουκιανός!» — Ἂν οὕτως ἔχῃ, ἡ εἱμαρμένη εἶναι ἰσχυροτέρα ἐμοῦ.» Καὶ ἡ Χρηστίνη ἔπεσε καταβεβλημένη ἐπί τινος ἕδρας.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὁ νεανίας ἐξήρχετο τοῦ δωματίου, εἰς ὃ εἶχε μεταβεῖ ὅπως ἀλλάξῃ τὴν ἐνδυμασίαν του. Προὐχώρησεν ἠρέμα πρὸς τὴν Χρηστίνην, ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς αὐτὸν, καὶ τεθεὶς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς λυχνίας, ἵνα καταστῇ μᾶλλον εὐδιάκριτος, ἐτήρησε πρὸς στιγμὴν ἄκραν σιγὴν, ὅπως ἀναμφιβόλως δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν σύντροφόν του νὰ παρατηρήσῃ αὐτὸν ἐπισταμένως, καὶ τὸν ἀναγνωρίσῃ.

Εἰς τὸ πρῶτον βλέμμα ὅπερ ἐπ' αὐτοῦ ἔρριψε, ἡ Χρηστίνη ἐφάνη εἰς ἄκρον τεταραγμένη.

— Ἐνθυμοῦμαι ἤδη,— ἐνθυμοῦμαι, εἶπε ἀσθενῇ τῇ φωνῇ.

— Μὲ γνωρίζετε λοιπόν;» εἶπεν ὁ νέος, τοῦ ὁποίου τὸ βλέμμα ἀπήστραψεν ὑπὸ χαρᾶς.

— Κύριε, εἶπεν ἡ Χρηστίνη — δεικνύουσα τὴν ἐπιστολὴν ἣν εἶχεν εὕρει ἐπὶ τῆς ἑστίας. — Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως ὑμῶν, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἥτις ἔπεσεν ὑπὸ τὰ βλέμματά μου, μοὶ ἔδωκεν ὑπονοίας παρὰ τίνι εὑρίσκομαι. — Ὑμεῖς λοιπὸν ἐγράψατε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην; » ἠρώτησε μετὰ τόνου τελευταίαν ἀμφιβολίαν ἐκφράζοντος.

Ὁ νέος ἔνευσε καταφατικῶς.

— Ὑμεῖς εἶσθε ὁ Κ. Λουκιανός;

— Ναί...

— Τότε, εἶπεν ἡ Χρηστίνη ἐγερθεῖσα τῆς ἕδρας αὐτῆς, δὲν ὑπάρχει πλέον μυστήριον. — Ἐπειδὴ ὑμεῖς εἶσθε ὁ Κ. Λουκιανός, προσέθετο, ἃς λάβωμεν ἕκαστος τὴν ὁδόν του. — Ὑμεῖς, Λουκιανὲ, πορευθῆτε εἰς τὸν χορὸν, — καὶ ἐγὼ θέλω πορευθῇ ἔνθα ἐπορευόμην ὅτε μὲ συνηντήσατε. Δὲν ἐκπλήττομαι πλέον διὰ τὰς λεπτομερείας τὰς ὁποίας γνωρίζετε, καὶ αἵτινες ἐξήγειρον πρὸ ὀλίγου τὴν περιέργειάν μου, διότι ἐθεώρουν ὑμᾶς ὥς τινα ἄγνωστον.

— Οὐδὲν ἔχομεν νὰ διακοινώσωμεν πρὸς ἀλλήλους, κύριε· καὶ ἤδη ἐπῆλθεν ἡ ὥρα ὅπως ἀποχωρισθῶμεν δια παντός·

— Ἀλλὰ, ἠρώτησεν ὁ Λουκιανὸς, ποῦ θέλετε νὰ πορευθῆτε;

— Ἐκεῖ, ἔνθα ἐπορευόμην ὅτε μὲ συνηντήσατε, ἀπεκρίθη αὕτη ψυχρῶς.

— Καὶ νομίζετε ὅτι θὰ ἀφήσω ὑμᾶς νὰ ἀναχωρήσητε; εἶπεν ὁ νεανίας πειρώμενος νὰ λάβῃ τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐντὸς τῶν ἰδίων του χειρῶν.

— Ἐλησμονήσατε λοιπὸν τὴν πρὸς ἐμὲ ὑπόσχεσίν σας; ἀπεκρίθη ἡ Χρηστίνη, καὶ πρέπει ἤδη νὰ μετανοήσω διότι ἐνεπιστεύθην εἰς ὑμᾶς;

— Ἐὰν τὸ ἀπαιτεῖτε θέλω σᾶς ἀφήσει νὰ ἀναχωρήσητε, ὑπέλαβεν ὁ Λουκιανὸς, ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτον μοὶ ὑποσχεθῆτε ὅτι παραιτεῖσθε τοῦ ὀλεθρίου ὑμῶν σκοποῦ. — Ὑμεῖς νὰ ἀποθάνητε! ἀνέκραξεν ἐνθουσιωδῶς· ὑμεῖς νὰ ἀποθάνητε!... Σᾶς ἀπήντησα, σᾶς ὡδήγησα παρ' ἐμοί.... καὶ θὰ ἀφήσω ὑμᾶς νὰ ἀναχωρήσητε, ὅταν μοὶ λέγητε ὅτι θὰ ἐξέλθητε ἐντεῦθεν ὅπως ἐπιστρέψητε εἰς τὸν θάνατον! — Καὶ λέγετε τοῦτο εἰς ἐμὲ,—εἰς ἐμὲ, ὅστις σᾶς ἀγαπῶ!

— Ἀλλ' ἐπειδὴ μὲ ἀγαπᾶτε, δι' αὐτὸ καὶ μόνον πρέπει νὰ ἀποθάνω, κύριε, εἶπεν ἡ Χρηστίνη.

— Τοῦτο εἶναι παράδοξον! ἐσκέφθη ὁ Λουκιανὸς, παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τὴν νεαρὰν γυναῖκα— ὁ ἰατρὸς Μ. ἔχει δίκαιον, ἡ ἀσθένεια αὐτῆς συνδιάζεται καὶ μετά τινος παραφροσύνης.

— Ἀλλὰ, ἠρώτησεν αὐτὴν μειλιχίως, ἀφοῦ τὴν ὑποχρέωσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἕδραν της... Πῶς, ἀφοῦ τὴν πρωΐαν σᾶς εἶδον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 15 κλίνης — πῶς συνέβη νὰ ἀπαντήσω ὑμᾶς τὴν ἑσπέραν ἐπὶ τῆς γεφύρας; Τί τὸ ἀναγκάσαν ὑμᾶς νὰ ἀφήσητε τὸ Νοσοκομεῖον;

— Δὲν εἴχετε θεραπευθῇ εἰσέτι Χρηστίνη· τὸ ἐγνωρίζετε καλῶς, διότι σήμερον ἔτι τὴν πρωΐαν, ὁ ἰατρὸς σᾶς εἶπεν ὅτι ἔχετε εἰσέτι ἀνάγκην θεραπείας ἐπὶ ἕνα τοὐλάχιστον μῆνα. Ἀπορῶ, προσέτι, πῶς ἠδυνήθητε νὰ περιπατήσητε, ἐν ᾧ ἐφαίνεσθε τόσον ἀδύνατος.—Ἀλλὰ πῶς σᾶς ἐπετράπη νὰ ἀναχωρήσητε τοῦ Νοσοκομείου; — Τῷ ὄντι, τοῦτο εἶναι ἄξιον ἀπορίας. Τὴν τρίτην, προσέτι, ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, εὑρισκόμην εἰς τὸ Νοσοκομεῖον πρὸς ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦς τινος, ἐνῷ δ' εἰσερχόμην εἰς τὴν αἴθουσαν ὑμῶν, σᾶς εἶδον ἐπὶ τῆς κλίνης σας. Ὅθεν,

---

1) Διήγημα Σεπτεμβριάν.

μετὰ τὴν τρίτην ὥραν θὰ ἀφήσατε βεβαίως τὸ Νοσοκομεῖον.—Ἀλλὰ διατί; Θεέ μου! διατί; — Ἰδοὺ τί μοὶ συγχίζει τὸν νοῦν.

— Ἀκούσατε, Κ. Λουκιανὲ, εἶπεν ἡ Χρηστίνη, ἐπειδὴ μὲ ἐρωτᾶτε, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἀποκριθῶ.—Ἡμιτελής τις ἐμπιστοσύνη κατ' οὐδὲν θὰ ἐχρησίμευε — λοιπὸν, θέλω σᾶς εἴπει τὰ πάντα.— Γνωρίζω ὅτι θὰ εἰπῆτε καὶ ὑμεῖς, ὡς ὁ Ἰατρὸς Μ. ὅτι ἡ ἀσθένειά μου συνδιάζεται μετὰ παραφροσύνης. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἰπῆτε, ὅπως μὲ πείσητε περὶ τούτου, θὰ ἦναι ἀνωφελές. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ἀδιαφορῶ—ἐπανέλαβεν ἡ νεαρὰ γυνὴ μετὰ τόνου καὶ βλέμματος πλήρους ἐνεργείας.—Μὲ ἐρωτᾶτε, διατὶ ἄφησα τὸ Νοσοκομεῖον σήμερον;—Γνωρίζετε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην; εἶπε, ἐξαγαγοῦσα τοῦ κόλπου αὐτῆς τὸ ἐπιστόλιον, πρὸς ὃ τὴν εἴδομεν παραβάλλουσαν ἀνωτέρω τὴν ἐπὶ τῆς ἑστίας εὑρεθεῖσαν ἐπιστολήν.

— Ναὶ, εἶπεν ὁ Λουκιανός· εἶναι ἡ ἐπιστολὴ, τὴν ὁποίαν διηύθυνα πρὸς ὑμᾶς σήμερον διὰ τῆς νοσοκόμου.

— Περὶ τὰς τρεῖς μετὰ μεσημβρίαν... δὲν ἔχει οὕτω;

— Περὶ τὰς τρεῖς, τῷ ὄντι, ἀπεκρίθη ὁ Λουκιανός.

— Λοιπὸν, εἶπεν ἡ Χρηστίνη, περὶ τὴν τετάρτην ὥραν ἄφησα τὸ Νοσοκομεῖον, καὶ τοῦτο, ἕνεκα τῆς ἐπιστολῆς σας·

— Ἕνεκα τῆς ἐπιστολῆς μου;! ὑπέλαβε μηχανικῶς ὁ Λουκιανός... Ἕνεκα λοιπὸν ἐμοῦ, ἐν ᾗ εὑρίσκεσθε καταστάσει, μόλις δυναμένη νὰ βαδίσητε, ἀφήσατε τὸ Νοσοκομεῖον; — Ἀλλὰ κακῶς ἐννοήσατε τὴν ἐπιστολήν μου— κακῶς μὲ ἐκρίνατε, Χρηστίνη, εἶπεν ὁ νεανίας, καταβεβλημένος ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως ταύτης. — Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐπανελάμβανε ὅσα σᾶς ἔλεγον καὶ εἰς τὰς προηγουμένας ἐπιστολάς μου. — Σᾶς ἀγαπῶ... σᾶς ἀγαπῶ.

— Διότι μὲ ἀγαπᾶτε, δι' αὐτὸ τοῦτο ἔφυγον τοῦ Νοσοκομείου, ἀπεκρίθη ἡ Χρηστίνη.

— Ἀλλὰ, διατὶ θέλετε νὰ ἀποθάνητε; ὑπέλαβε ζωηρῶς ὁ Λουκιανὸς, ἐκτοξεύσας ἐπὶ τῆς νεαρᾶς γυναικὸς βλέμμα ἐρωτηματικὸν τοιοῦτον, ὥστε ροδόχρους ἠὼς ἐφλόγισεν αἴφνης τὸ ὠχρὸν αὐτῆς μέτωπον.

— Διατὶ θέλω νὰ ἀποθάνω, ἀπεκρίθη χαμηλοφώνως, διατί;—Ἀκούσατέ με, κύριε Λουκιανὲ, καὶ ὑποσχεθῆτέ μοι ὅτι θὰ ἀπαντήσητε εἰλικρινῶς εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. — Τὴν αὐτὴν δὲ εἰλικρίνειαν θέλετε εὕρει καὶ ἐκ μέρους μου... Τίνος ἡλικίας εἶσθε;

— Εἴκοσι τριῶν ἐτῶν.

— Πρὸ πόσου καιροῦ φρονεῖτε ὅτι μὲ ἀγαπᾶτε; — Ἀπὸ πότε μὲ ἀγαπᾶτε;

— Ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν, ἀκολουθῶν τὸν δόκτωρα Μ. εἰς τὰς ἐπισκέψεις του, σᾶς ἀπήντησα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Εἴχετε ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν παράδοξόν τι ἑλκυστικὸν, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀντιστῶ. Βλέπων ὑμᾶς κειμένην ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ Νοσοκομείου, ὑπέθεσα ὅτι θὰ εἶσθε λίαν δυστυχής· καὶ ὅτε ἔμαθον ἀκολούθως ὅτι δὲν ἐδέχεσθε ἐπισκέψεις, ὡς οἱ ἄλλοι ἀσθενεῖς, ἡ ἐγκατάλειψίς σας αὕτη μὲ συνεκίνησεν εἰς ἄκρον, καὶ σᾶς ἠγάπησα, Χρηστίνη. — Ὁ ἔρως οὗτος οὐδόλως ἔχει ὁμοιότητα μὲ τὰς ἰδιοτροπίας καὶ φανταστοπληξίας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διαρκεῖς, ἃς μοὶ ἐνέπνευσαν αἱ γυναῖκες τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε ἐγνώρισα. Ἀλλ' εἶναι αἴσθημα σοβαρὸν, πάθος, ἔχον τὰς ῥίζας βαθείας, καὶ ὅπερ θὰ λάβῃ, νομίζω, ἰσχυρὰν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεώς μου ἐπιῤῥοήν. Συνειθισμένος νὰ ζῶ μεταξὺ νέων, θεωρούντων τὸν ἔρωτα ὥς τινα διασκέδασιν, δὲν εἶμαι συνήθως οὔτε δειλὸς, οὔτε συνεσταλμένος πρὸς τὰς γυναῖκας. Καὶ ὅμως, ὁ χαρακτήρ μου ῥιζηδὸν μετεβλήθη ἀπέναντι ὑμῶν. Μόλις ἐτόλμων νὰ ἀτενίσω ὑμᾶς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐδειλίων νὰ σᾶς ὁμιλήσω. Ὅθεν, καίτοι διηρχόμην τὰς ἡμέρας μου παρὰ τὴν κλίνην ὑμῶν, πέποιθα ὅτι ἀγνοεῖται τὸν ἔρωτά μου, καὶ ὅτι ἀπεδίδατε ἴσως εἴς τινα ἄλλον τὰς ἐπιστολὰς ἃς πρὸς ὑμᾶς ἔγραφον, καὶ τὰς ὁποίας δὲν ἐτόλμων νὰ σᾶς ἐγχειρίσω ἐγὼ αὐτός. Ἐν τούτοις, Χρηστίνη, ἐὰν μὲ ὅλας τὰς προφυλάξεις μου, μὲ ἠγαπᾶτε καὶ ὑμεῖς, τότε θὰ ἤμην βέβαιος ὅτι μύχιόν τι προαίσθημα σᾶς ἀπεκάλυψε τὸν ἔρωτά μου, — καὶ ἐκ τοῦ δειλοῦ βλέμματος, ὅπερ ἔῤῥιπτον ἐφ' ὑμῶν καθ' ἑκάστην πρωΐαν, ἠθέλατε μαντεύσει πόθεν προήρχοντο αἱ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἐλαμβάνετε, καὶ τὰς ὁποίας ἴσως, οὐδόλως ἀνεγνώσατε.

—Τὰς ἀνέγνωσα, ἀπεκρίθη ἡ Χρηστίνη· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἶχον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀπαντήσω εἰς αὐτὰς, οὐδόλως θὰ ἠδυνάμην νὰ πράξω τοῦτο, διότι οὐδὲν πρὸς τοῦτο μέσον, μοὶ ὑπεδείκνυον αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, αἵτινες ἐτίθεντο ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν ᾧ ἐκοιμώμην.

—Σύγγνωθί μοι διὰ τοῦτο, ὑπέλαβεν ὁ νεανίας· — ἀλλ' ὡς εἶπον, εἴλπιζον ὅτι μυστηριῶδές τι προαίσθημα ἤθελε σᾶς ἀποκαλύψει τὰ πάντα. — Ταῦτα σᾶς φαίνονται, βεβαίως, παιδαριώδη· — ἀλλ' ἴδετε, Χρηστίνη, εἶμαι εἰσέτι νέος. — Πιστεύω καὶ σέβομαι ὅλας τὰς μυστηριώδεις τοῦ ἔρωτος λεπτότητας.— καὶ ἐπειδὴ ἠγάπων, καὶ εἶσθε ὑμεῖς ἡ παρ' ἐμοῦ ἀγαπωμένη, ἐφρόνουν ὅτι ἠδύνασθε νὰ ἀναγνώσητε τὸν ἔρωτά μου ἐπὶ τοῦ μετώπου μου. — Ὑμεῖς εἶσθε, ἐπαναλαμβάνω, ὁ πρῶτος σπουδαῖος τοῦ βίου μου ἔρως.— Μέχρι τοῦδε, ἡ νεότης μου δὲν ἔσχεν εἰμὴ ἀορίστους ἐξεγέρσεις, εἰς ἃς ἡ καρδία μου ἔμενε ξένη· σήμερον, ὅμως, αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν μου πάλλουσαν, καὶ ἂν ἀποθάνητε Χρηστίνη, φεῦ! καὶ ἡ καρδιά μου θὰ ἀκολουθήσῃ ὑμᾶς εἰς τὸν θάνατον».

Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἤκουσε σύννους τοὺς πλήρεις εἰλικρινίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ τούτους λόγους, προφερθέντας μετὰ τόνου συγκινητικοῦ καὶ ἐρωτικῆς ζέσεως.

—Ὁ ἔρως σας εἶναι ἀληθὴς, εἶπεν·—ναὶ, δυστυχῶς· μυριάκις προτιμώτερον ἤθελεν εἴσθε ἂν οὐδέποτε μὲ συνηντᾶται. — Θεέ μου! καὶ ὅμως ἔπραξα πᾶν ὅ,τι ὤφειλον νὰ πράξω. — Οὐδόλως ἐνεθάῤῥυνον τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον ἔρωτα, ὅστις εἶναι θησαυρὸς ἐνθουσιασμοῦ, εὐαισθησίας, καὶ ὅστις περικλείει ἁπάσας τὰς λαμπρὰς ποιήσεις τῆς νεότητος. Ναὶ, σᾶς ὁμολογῶ Λουκιανὲ, ὅτι πρὸς στιγμὴν ἐσαγηνεύθην· ἀλλὰ, χάρις τῷ Θεῷ, ἠδυνήθην νὰ ἀντιστῶ κατὰ τοῦ πειρασμοῦ — καὶ θὰ ἀντιστῶ μέχρι τέλους — Εἰς ἄλλας, εἶπον κατ' ἐμαυτὴν, οἱ θησαυροὶ οὗτοι, εἰς ἄλλας ἡ εὐδαιμονία αὕτη, εἰς ἄλλας τὰ ἄβρὰ ταῦτα αἰσθήματα, εἰς ἐκείνας αἵτινες δύνανται νὰ τὰ ἐπανζήσωσι, συμμεριζόμεναι αὐτά. — Ναὶ, μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ γενναιότης μου.— ἀλλ' οὕτω μοὶ ὑπηγόρευε τὸ χρέος μου, καὶ ἀνεχώρησα ὅπως οὐδέποτε σᾶς ἴδω· διότι μέχρι τοῦδε οὐδόλως σᾶς ἐγνώριζον. — Θεέ μου! Ἐφώνησεν ἡ Χρηστίνη συνάπτουσα τὰς χεῖρας· καλῶς οἶδας ὅτι οὐδαμῶς εἶχον τὴν πρόθεσιν νὰ τὸν ἴδω! Διατὶ, λοιπὸν μὲ ἔφερες ἀπέναντι αὐτοῦ, κατ' ἐκείνην μάλιστα τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἔμελλον νὰ ἀποθάνω;!

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Λουκιανὸς θλίψας ἐντὸς τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς χεῖρας τῆς συντρόφου του, ἥτις δὲν ἔσχε τὴν τόλμην νὰ ἀποσύρῃ αὐτὰς, διατὶ ἐδραπετεύσατε τοῦ Νοσοκομείου; — διατὶ θέλετε νὰ ἀποθάνητε; — Τὶ σημαίνουσιν ἅπασαι αὗται αἱ ἀποσιωπήσεις, τὰς ὁποίας οἱ λόγοι ὑμῶν ἐμφαίνουσιν;

— Διατὶ θέλω νὰ ἀποθάνω!; ἀνέκραξεν ἡ Χρηστίνη. Ὅπως σώσω ὑμᾶς ἀπὸ τὸν θάνατον.

— Ὅπως σώσητε ἐμὲ ἀπὸ τὸν θάνατον! — ἐφώνησεν ὁ Λουκιανὸς ἐγερθεὶς τῆς ἕδρας του. — Τί θέλετε νὰ εἴπητε;

— Θέλω νὰ εἴπω, ὑπέλαβεν ἡ Χρηστίνη κρύπτουσα τὸ πρόσωπον μεταξὺ τῶν χειρῶν, θέλω νὰ εἴπω, ὅτι δὲν θέλω νὰ ὑπάγητε καὶ ὑμεῖς ὅπου καὶ οἱ ἄλλοι. — Ἀ! ἀνέκραξεν αἴφνης φρικιῶσα — Τὰ βλέπω.. Τὰ φαντάσματα, — ἰδοὺ, καὶ τὰ πέντε προχωροῦντα πρός με, ὅπως μοὶ φωνάξωσι μετὰ φωνῆς θρηνώδους. «Γῦναι, τὶ ἔκαμες τὴν νεότητα ἡμῶν; Ὠχρὸν πρόσωπον μὲ σπινθηροβολούντας ὀφθαλμοὺς, διατὶ ἐμειδίασες πρὸς ὑμᾶς, ἀφοῦ ἐγνώριζες ὅτι τὸ μειδίαμά σου ἦτο ὀλέθριον; — Διατὶ ἐπέτρεψας εἰς ὑμᾶς νὰ σὲ ἀγαπήσωμεν, ἀφοῦ ἐγνώριζες ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν χειλέων σου ἐπὶ τοῦ μετώπου ἡμῶν τιθέμενος ἀσπασμὸς ἔμελλε νὰ καλέσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸν θάνατον, ἀφοῦ ἐγνώριζες ὅτι ἕκαστον πρὸς ἡμᾶς βῆμά σου μᾶς ἐπλησίαζεν εἰς τὸν τάφον; — Ἔσω ἐπικατάρατος,... ἐπικατάρατος... ἐπικατάρατος... ἐπικατάρατος...»

— Χρηστίνη, Χρηστίνη! τί ἔχετε; ἐφώνησεν ὁ Λουκιανὸς περφοβισμένος,— ἐν ᾧ ἡ νεαρὰ γυνὴ, ἀνορθωθεῖσα ἐπὶ τῆς ἕδρας

της, ἐξέβαλλε φρικαλέας φωνὰς καὶ ἀπώθει διὰ τῶν χειρῶν αὐτῆς τὰ ὑποτιθεμένα φαντάσματα.

— Ἰδοὺ, ἔλεγεν ἡ Χρηστίνη τείνουσα τοὺς βραχίονας, βλέπεις ἐκεῖ κάτω; — Ἰδοὺ, εἶναι ὁ ὅμιλος τῶν μητέρων, τῶν ἀδελφῶν, τῶν μνηστῶν, αἵτινες κράζουσι πρός με: «Ἔσο ἐπικατάρατος, σὺ, ἥτις προὐξένησας τὸν θάνατον αὐτῶν! — Ἐπικατάρατος, σὺ, ἥτις ἐνέδυσας ἡμᾶς ἔνδυμα πένθους. — Ἐπικατάρατος, σὺ, ἕνεκα τῆς ὁποίας κλίνομεν τὸ γόνυ ἐπὶ ἐπιταφίων λίθων! Ἐπικατάρατος, ἐπικατάρατος, ἐπικατάρατος!»

— Ὕψιστε Θεέ! — Ἀλλ' ἡ δυστυχὴς παραφρονεῖ! Εἶπεν ὁ Λουκιανός.

— Παραφρονῶ; ἀπεκρίθη ἡ Χρηστίνη λαβοῦσα τὴν χεῖρα αὐτοῦ — ὄχι, δὲν παραφρονῶ, Λουκιανέ. — Τὰ ὅσα λέγω εἶναι ἀληθῆ — εἶναι ἡ ἱστορία μου — μὴ πιστεύσης ὅτι παραφρονῶ. — Δυστυχῆ! ἀνεφώνησεν εἶτα, ἀπωθήσασα αὐτόν. — Μὲ ἀγαπᾶτε! — Θέλετε νὰ ἀκολουθήσητε καὶ ὑμεῖς τοὺς ἄλλους, ἐκείνους οἵτινες ἀπέθανον, μολις τὸν πόδα ἐν τῇ ζωῇ θέντες; — Ἀλλὰ, δὲν μὲ ἐννοεῖτε λοιπόν; — Θεέ μου! Πῶς νὰ κάμῳ νὰ μὲ ἐννοήσῃ;—Λουκιανὲ, ἄκουσον' — προσέθετο. — Ὅσῳ καὶ ἂν σοὶ φανῇ τοῦτο ἀδύνατον εἶναι ἐν τοσούτῳ ἀληθές: — Δὲν εἶμαι γυνὴ ἐκ τῶν συνήθων: ὄν, δηλ. παραμυθίας καὶ ἔρωτος ἐξυμνούμενον ὑπὸ τῶν ποιητῶν. — Εἶμαι πλᾶσμα ἐπικίνδυνον, ἐκλεχθὲν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης διὰ ἀπαισίαν τινα ἀποστολήν. — Εἶμαι καταδεδικασμένη νὰ ἀγαπῶμαι χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἀγαπῶ, καὶ νὰ ἐμπνέω ἔρωτα θανάσιμον.— Ὅσοι μὲ ἠγάπησαν, ἀπέθανον. — Ὅσοι μὲ ἀγαπῶσιν, ἀποθνήσκουσιν. — Ὅσοι μὲ ἀγαπήσωσι, θὰ ἀποθάνωσι. — Ἰδοὺ τὸ πεπρωμένον μου.—Τὸ στάδιον τῶν ἀναμνήσεών μου περικλείεται ὑπὸ τάφων. Φέρω εἴκοσι πέντε ἔτη, καὶ μέχρι τοῦδε, ἡ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καλουμένη ὡραιότης μου ὑπῆρξε φονικὸν ὄργανον.

Ναὶ, Λουκιανέ· ὅσοι μὲ ἠγάπησαν ἀπέθανον. — Καὶ αἱ ὠχραὶ αὗται χεῖρες ἃς βλέπεις ἐνταῦθα, τρεμούσας, ἐντὸς τῶν ἰδίων σου χειρῶν, αἱ λευκαὶ αὗται χεῖρες ἠνέῳξαν τοὺς τάφους ἐκείνων ὅσοι τὰς ἠσπάσθησαν. Ὅλοι, ἐντοσούτῳ, ἦσαν νέοι, φαιδροὶ, σφριγῶντες, καὶ ὅλοι ᾤχοντο, εἰς τὸ ἄνθος τῆς νεότητος αὐτῶν, ἀποχαιρετήσαντες τὸ λαμπρὸν μέλλον ὅπερ προσεμειδία αὐτοῖς· ὅλοι ἀπέθανον, διὰ θανάτου βιαίου καὶ αἱματηροῦ.

Ὁ εἷς ἐπνίγη ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου κατά τινα διασκέδασιν. — Τρὶς εἶδον αὐτὸν ἀναφανέντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, καὶ φέροντα εἰσέτι εἰς τὰ χείλη του ἐρωτικὸν μειδίαμα. — Ἄλλος τις, μόλις πρὸ μηνὸς μὲ εἶχε γνωρίσει, καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ κυνήγιον! — Μοὶ ἀπέστειλε δὲ ὡς ἐρωτικὸν ἐνθύμημα κλάδον ἐρείκης φέροντα κηλίδας τοῦ αἵματός του. — Ὁ τρίτος, ἔφηβός τις, ὡραῖος ὡς τὸ ἴνδαλμα τοῦ ἐνυπνίου τῆς παρθένου, ἐδηλητηριάσθη εἰς στιγμὴν ζηλοτυπίας. — Ἕτερός τις, κατετάχθη στρατιώτης, ἕνεκεν ἐμοῦ, καὶ ἐφονεύθη ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς Ἀφρικὴν ἀποβίβασιν αὐτοῦ. Ἀπέθανε ῥίπτων τὸ ὄνομά μου εἰς τὰς ἠχοῦς τοῦ Ἄτλαντος. — Ὁ τελευταῖος, εἷς ποιητὴς Λουκιανὲ, — πνεῦμα σπάνιον, ψυχὴ θεία, — ἄνθρωπος, εἰς ὃν ἡ δόξα προσεμειδία, καὶ δι' ὧν ἅπασαι αἱ γυναῖκες ὑπερηφανεύοντο, — καὶ οὗτος, Λουκιανὲ, ἀπέθανε χάριν ἐμοῦ. — Χάριν ἐμοῦ ἠρνήθη τὰς ἐμπνεούσας αὐτὸν θείας μούσας. — Πνεῦμα ἀνάλγητον καὶ ὀνειροπόλον, χάριν ἐμοῦ ἐνηγκαλίσθη ἔργον ἐπίπονον καὶ βάναυσον· μετὰ ἡρωϊκὸν δὲ ἀγῶνα, ἐγένετο θῦμα τοῦ πόνου καὶ τῆς πενίας. — Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ὤμωσα, ὅτι ἤθελον ἐγκαταλείψει τὴν ζωὴν ἐάν ποτε ἄλλος τις ἤθελε μοὶ λαλήσῃ περὶ ἔρωτος. — Ἔκτοτε, ἔκλεισα τὴν νεότητά μου ἐντὸς τινος μονῆς. Ἔζησα ἔρημος, κεκρυμμένη δίκην κακούργου, ἐν μονώσει καὶ πενίᾳ. Ἀλλ' ἡμέραν τινα ἡ νόσος μὲ κατέβαλε, καὶ κατά τινα πρωΐαν, ἐξύπνησα ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκείνης τοῦ νοσοκομείου εἰς ἣν μὲ συνηντήσατε. — Μὲ ἠγάπησες, Λουκιανὲ — καὶ τότε ἔρυγα ὅπως πληρώσω τὸν ὅρκον μου, καὶ ὅπως οὐδέποτε δυνηθῆτε νὰ μὲ ἀνεύρητε. Ἐν τοσούτῳ, μὲ ἀνευρήκατε, καὶ ἰδοὺ διὰ τί ὀφείλω νὰ ἀποθάνω· διότι, σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἐμοῦ ζώσης, ὁ πρὸς ἐμὲ ἔρως σας

εἶναι θανάσιμος, καὶ θὰ φονεύσῃ καὶ ὑμᾶς ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους.»

Ἡ παράδοξος αὕτη ἀποκάλυψις κατέστησε τὸν Λουκιανὸν ἄφωνον καὶ σύννουν. Ἠτένισε προσεκτικῶς τὴν Χρηστίνην, καὶ οὐδὲν ἴχνος εὗρεν ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτῆς προδίδον στιγμιαίαν τοῦ λογικοῦ ἀποπλάνησιν. — Τοὐναντίον, αὕτη ἐφαίνετο ἀτάραχος, καὶ ἐντελῆς γαλήνη ἔλαμπεν εἰς τοὺς κυανοὺς αὐτῆς ὀφθαλμοὺς, οἵτινες ὡμοίαζον μελαγχολικοὺς ἀστέρας μεστοὺς ἡδύτητος.

— Χρηστίνη, εἶπεν ὁ Λουκιανὸς, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς βοηθήσω ὅπως ἀποδιώξητε τὰς θλιβερὰς ταύτας ἰδέας, αἵτινες βασανίζουσι τὴν φαντασίαν ὑμῶν. Οἱ φόβοι σας ὅλοι οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ χίμαιραι, καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν ὅσων μοὶ εἴπατε δύναται νὰ θεωρηθῇ λογικῶς δυνατόν. Δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων σας: — Ὅσοι σᾶς ἠγάπησαν, ἀπέθανον,— καὶ τοῦτο εἶναι ἓν τῶν μυστηρίων τῆς εἱμαρμένης. Ἀλλ' εἶναι μωρία νὰ ἀποδιδῆτε εἰς ὑμᾶς αὐτὴν τοιαύτην ὀλεθρίαν ἐπιῤῥοήν.—Πάντα ταῦτα προῆλθον τυχαίως.

— Ὦ! εἶπεν ἡ Χρηστίνη κινήσασα τὴν κεφαλήν. — Μάτην θὰ πειραθῆτε νὰ μὲ πείσητε· ἀνωφελῶς θὰ κοπιάσητε. — Καλῶς γνωρίζω τὸ πεπρωμένον μου. Μοὶ ἐ προφητεύθη κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν, καὶ ἡ προφητεία ἀκριβῶς ἐπληρώθη.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Η ΝΕΚΡΑ ΘΑΛΑΣΣΑ.

Ἡ Νεκρὰ θάλασσα ἢ ἡ Ἀσφαλτῖτις λίμνη κεῖται, ὡς ἕκαστος γνωρίζει, ἐν τῷ νοτίῳ μέρει τῆς Ἰουδαίας, ἐν ὀλίγῃ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀποστάσει. Ἡ περίλυπος ἤδη ἔποψις τῆς διασήμου ταύτης πόλεως τῆς ἀνακαλούσης τῷ χριστιανῷ τοσαύτας συγκινητικὰς ἀναμνήσεις, ἐμπνέει τῷ περιηγητῇ, οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ δοξασία: του, αἴσθημα μελαγχολίας ἄφατον. Ἡ Ἱερουσαλὴμ κεῖται ἐπὶ ὀροπεδίου ὑψηλοῦ ἐν τῷ μέσῳ ἐρήμου κυματοειδοῦς, ἔνθα τῇδε κἀκεῖσε αὐξάνουσι συκαῖ τινες λεπταὶ μετ' ἀμαυρῶν φύλλων. Ἅμα τῇ προσεγγίσει τῆς ἁγίας πόλεως ἡ γῆ ἐπὶ μᾶλλον ἀπογυμνοῦται. Μετ' ὀλίγον πᾶσα βλάστησις παύει· τὰ βρύα ἐκλείπουσι καὶ ὁ ποῦς δὲν θλίβει πλέον ἢ κονιορτώδεις καὶ διερῤῥωγότας βράχους. Ὁ οὐρανὸς αὐτὸς μετέχει τῆς ἐρημώσεως τοῦ τόπου τούτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰ πτηνὰ φαίνονται ὅτι ἐκ προθέσεως ἀποστρέφουσι τὴν πτῆσιν των. Ἀλλ' ἡ χώρα λαμβάνει χαρακτῆρα ἔτι ἀπαισιώτερον ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰορδάνου κατὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ἐκεῖ ὁ περιηγητὴς ὁδεύει μεταξὺ δύο ἀποτόμων καὶ γιγαντιαίων τειχῶν. Ἐξ ἀριστερῶν μὲν ἡ Ἀραβικὴ ἄλυσις μέλαινα καὶ κάθετος ἀνυψοῦται· ἐκ δεξιῶν δὲ ἡ Ἰουδαϊκὴ ἧττον ὑψηλὴ, πλέον ἄνισος, ἀνθρακόεσσα καὶ οἱονεὶ ἀποτετειχισμένη. «Ἡ κοιλὰς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀλύσεων περιεχομένη, λέγει ὁ Π. Λαορτὺ Χατζῆς, *παρέχει ἔδαφος ἱκανῶς ὅμοιον πρὸς πυθμένα θαλάσσης πρὸ πολλοῦ ξηρόν*. Δὲν διακρίνει τις ἢ λεπτά τινα δένδρα. Ἐρείπια δὲ πύργων καὶ ἐπαύλεων ἀναφαίνονται μακρόθεν.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰορδάνης κατὰ τὴν εἴσροήν του εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν διερχόμενος ἔδαφος ἰλυῶδες, μεταβάλλει φυσιογνωμίαν καὶ χροιάν. Φαίνεται ὅτι ἄκων σύρει πρὸς τὴν ἀκίνητον λίμνην ὕδατα κίτρινα καὶ βραδέα. Αἱ δὲ ὄχθαι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης εἰσὶν ἐπίπεδοι μὲν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς, ὑψιτενῆ δὲ ὄρη περικυκλοῦσιν αὐτὴν ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου. Τῶν ὀρέων δὲ τούτων διὰ φοβεροῦ χάσματος διατετμημένων, φαίνονται αἱ ἐξ ἐρυθροῦ ἀμμολίθου ἐπιβολαὶ, ἐφ' ὧν ἐπεκτείνεται στρῶμα παχὺ συμπήκτου τιτάνου ὑπὸ χαλικωδῶν τμημάτων διακεκομμένης. Ἐκπλήττεται δέ τις μὴ εὑρίσκων κρατῆρα, ἐνῷ ἄλλως πᾶν ἐν τῇ δεδονημένῃ ταύτῃ χωροθεσίᾳ εἰσαγγέλλει τὴν ἐνέργειαν τοῦ πυρὸς, τὴν σφοδρὰν καὶ βιαίαν πάλην τῶν δύο στοιχείων τοῦ Ποσειδωνίου καὶ τοῦ Πλουτωνίου, ἅτινα κατὰ τοὺς γεωλογικοὺς χρόνους ἤρισαν περὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ κόσμου. Καὶ ἤθελέ τις εἰπεῖ ὅτι ἐνταῦθα αἱ δύο ἀνταγωνίστριαι δυνάμεις ἐξηντλήθησαν, ὅτι ἐξ ἴσου ἀπώλεσαν τὴν αὐτοδύναμον ἐνέργειάν

των τόσον, ὥστε ἐν τῷ τέλει τοῦ ἀγῶνος πᾶν ἐπανέπεσεν εἰς τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἀκινησίαν τοῦ θανάτου. Καὶ τίς ἠξεύρει ἐὰν ὁ ἡφαίστιος κρατὴρ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπουσία ἐκπλήττει κατ' ἀρχὰς τὸν παρατηρητὴν, δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ Νεκρὰ θάλασσα; Μήπως εἶναι ἄλογον νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι μετὰ ἐξέγερσίν τινα τῶν ὀρέων, τὰ ὁποῖα περικλείουσιν αὐτὴν, καὶ ἅτινα τρομερὰ ἔκκρηξις τοῦ ὑπογείου πυρὸς διεχώρισε, τὰ περικείμενα ὕδατα ὥρμησαν καὶ κατεβυθίσθησαν εἰς τὴν χαίνουσαν ἄβυσσον, ἣν ἄχρι σήμερον πληροῦσι;..... Ἡ ὑπόθεσις δὲ αὕτη εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον πιθανὴ, καθόσον ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ πυρὸς κατεστραμμένῳ τούτῳ τόπῳ ἡ λίμνη παρέχει σημεῖα προφανῆ ἐργασίας πυρίνου, ἐκτελουμένης εἰσέτι ἀψοφοτὶ ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς σφαίρας. Γινώσκει προσέτι ἕκαστος ὅτι τὸ ὄνομα Ἀσφαλτῖτις τῆς λίμνης, προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι συνεχῶς ἀσφαλτώδης ὕλη ἠμίρρευστος ἀναβαίνει ἐκ τοῦ πυθμένος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ συσσωρεύεται περὶ τὰς ὄχθας. Μετὰ τῶν ἀτμῶν, τοὺς ὁποίους ἡ ἄσφαλτος αὕτη ἀναδίδει ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς θερμότητος, ἀναμίγνυνται ἀναθυμιάσεις θειώδεις καὶ ἀμμωνιακαὶ, καθιστῶσαι τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐπικίνδυνον εἰς τὴν ἀναπνοήν. «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν, λέγουσιν οἱ πέριξ οἰκοῦντες Ἄραβες, ὀφείλει νὰ μὴ διακινδυνεύῃ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ταύτης».

Πρὸ τοῦ 1835, οὐδεὶς εἶχεν ἐπιχειρήσει τὸν κινδυνώδη πλοῦν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τούτων. Ἰρλανδὸς δέ τις ὀνόματι Κοττικγὰμ, ἐτόλμησε πρῶτος νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ ἐπ' αὐτῶν. Μετὰ πενθήμερον ὅμως πλοῦν ἀποθνήσκει ἐξ ἀτονίας ἐν Ἱερουσαλήμ. Μετὰ παρέλευσιν δὲ δύο ἐτῶν, κ. κ. οἱ Μὼρ καὶ Βὲκ ἐποίησαν νέαν ἀπόπειραν. Ἀντέσχον μὲν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατὰ τῶν λοιμικῶν ἀποθυμιάσεων τῆς λίμνης, καὶ ἠδυνήθησαν νὰ δηλώσωσι τὴν ὑπόβασιν τῆς δεξαμενῆς της· ἀλλὰ τέλος, ἀσθενεῖς ἀμφότεροι, ἠναγκάσθησαν νὰ συντάμωσι τὴν σειρὰν τῶν διερευνήσεών των. Κατὰ τὸ 1847, Γάλλος τις, ὁ ὑποπλοίαρχος Μολυνὲ, ἐξετέλεσεν ἐν τῇ Νεκρᾷ θαλάσσῃ πολυαρίθμους καταμετρήσεις, ἀλλ' ἀπεβίωσε μετά τινας ἡμέρας ἐκ πυρετοῦ κακοήθους. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Ἀμερικανὸς ὑποπλοίαρχος Λύνκ, ἐπεβεβάσθη ἐπὶ τῆς λίμνης μετὰ πολλῶν ἀνδρῶν. Ὁ ἐπίπλους ἐγένετο ἐπὶ σιδηρῶν σκαφιδίων. Διήρκεσε δὲ τρεῖς ἑβδομάδας. Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸν ἐπίπλουν τοῦτον προσεβλήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον βαρέως, καὶ εἷς αὐτῶν, ὁ ὑποπλοίαρχος Δέαλ, ὑπέκυψεν. Ὁ Π. Λαορτὺ-Χατζῆς ἀναφέρει δύο ἔτι Ἀμερικανοὺς λαβόντας τὴν αὐτὴν τύχην.

Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἡ Νεκρὰ Θάλασσα δὲν ἔχει ποσῶς τὴν πένθιμον χροιὰν, ἣν διάφοροι περιηγηταὶ τῇ ἀπέδωκαν· εἶναι εὐρύτατον κάτοπτρον ἀντανακλῶν ἀδιαλείπτως τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ κατακλύζον τὴν Ἔρημον διὰ τῶν ἀναυγειῶν αὐτοῦ· ἀλλ' εἶναι ἐπαῖξία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς: εἶναι νεκρά· οὔτε κινεῖται, οὔτε θορυβεῖ· ὁ ἀφρὸς τῶν κυμάτων της δὲν παίζει ἐπὶ τῶν χαλίκων τῆς προκυμαίας· ὁ ἄνεμος δὲν ῥυτιδοῖ ποσῶς τὸ παχὺ καὶ βαρὺ ὕδωρ αὐτῆς. Εἶναι ἀκατοίκητος· οἱ ἐκεῖ εὑρεθέντες ἰχθῦς ἦσαν τεθνεῶτες· ἦσαν παρεσυρμένοι ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου· δὲν φοιτᾶται ποσῶς ὡς ἡ Κασπία θάλασσα ὑπὸ πελικάνων, ὑπὸ λάρων καὶ θαλασσίων γυπῶν. Τὰ ἀγελαῖα πτηνὰ διαβαίνουσιν ἄνωθεν αὐτῆς χωρὶς νὰ σταθῶσι, χωρὶς νὰ ζητήσωσι βορὰν, ἣν δὲν θὰ εὕρισκον. Τὰ δὲ ὕδατα αὐτῆς εἶναι πυκνότερα τῶν ἄλλων θαλασσῶν, καὶ οὐδόλως ἔχουσι τὴν αὐτὴν σύνθεσιν.

Ὁ Π. Λαορτὺ-Χατζῆ ἀπατᾶται λέγων, «ὅτι προφανῶς κατάκειται ἐπὶ στρώματος ὀρυκτοῦ ἅλατος.» Τὸ ὀρυκτὸν ἅλας εἶναι ὀξὺ συνιστάμενον ἐκ χλωρίου καὶ σοδίου (θαλασσίου ἅλατος) σχεδὸν καθαροῦ.

Ὅθεν ἡ Νεκρὰ Θάλασσα δὲν ἔχει ἐν διαλύσει ἢ ποσότητα σχετικῶς μικρὰν ἐκ τοῦ ἅλατος τούτου, ἀναμεμιγμένην ἀναλόγως μετὰ πολλῶν ἄλλων ἁλάτων. Τὸ ὕδωρ αὐτῆς ἀνελύθη κατὰ πρῶτον τὸ 1778 ὑπὸ τοῦ Λαβουαζιέρου, τοῦ Μακκέρου καὶ τοῦ Σάζ. Κατόπιν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρσέτου, Κλαπρόθου, Γμελίνου, Ταϋλυσσὰκ καὶ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Βουσσιγγώλτου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀνεγνώρισεν ὅτι ἐμπεριέχει ἐπὶ ἑκατὸν μερῶν: 10,7288 χλωρούχου μαγνησίου· 6,4964 χλωρούχου σοδίου· 3,5592 χλωρούχου καλσίου· 1,6110 χλωρούχου ποτασσίου· 0,3306 βρομιούχου μαγνησίου· 0,0424 θειϊκῆς τιτάνου· 0,0013 ἀμμωνιακοῦ ἅλατος· 77,2303 ὕδατος· δὲν ἐμπεριέχει δὲ ποσῶς χλωροῦχον μαγκανήσιον, οὐδὲ χλωροῦχον ἀλυμίνιον (λευκάργιλλον), οὐδὲ νιτρίαν, οὐδὲ ἰώδιον. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὕδωρ κυρίως θαλάσσης, ἀλλ' ὕδωρ μεταλλικὸν sui generis. Ἡ ὑπερμεγέθης ἀναλογία τῶν ἁλυκῶν ὑλῶν ἐξ ὧν συντίθεται ἀποδεικνύει τὴν ἐξαιρετικὴν πυκνότητα αὐτῆς, καὶ δικαιολογεῖ τὴν ἐπαναληφθεῖσαν βεβαίωσιν ὑπὸ πάντων τῶν περιηγητῶν, καὶ καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐπιπλέει τῆς θαλάσσης ταύτης ὡς τεμάχιον φελλόδρυος. «Μετὰ δυσκολίας μάλιστα δύναταί τις νὰ βυθισθῇ, λέγει ὁ Π. Λαορτὺ-Χατζῆς· καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἔτι νὰ προβῇ τις εἰς βάθος. Ὁ Ποκὸκ, ὅστις ἀπεπειράθη, διϊσχυρίζεται, ὅτι δὲν παρεγένετο νὰ καταβυθισθῇ.» Ὁ ἱστοριογράφος Ἰωσὴφ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Οὐεσπασιανὸς, θελήσας νὰ ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, ἤδη ἐπ' αὐτοῦ γνωστὸν, διέταξε νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν λίμνην δούλους, ὧν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἦσαν δεδεμέναι, καὶ οἵτινες ἐν τούτοις ἐπέπλευσαν, ἂν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ποιῶσιν οὐδεμίαν κίνησιν πρὸς ὑποστήριξιν.

Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

ΠΕΡΙ ΕΝΣΤΙΚΤΟΥ ΤΩΝ ΚΥΝΩΝ.

Ἀνέγνωμεν ἔν τινι περὶ τῶν Ἰνδιῶν ἱστορίᾳ, ὑπὸ τοῦ Ovied συγγραφείσῃ, ὅτι κατάδικός τις παρεδόθη εἰς κύνα ἔχοντα τὴν ἕξιν τοῦ τρώγειν τοὺς εἰς αὐτὸν προσφερομένους δυστυχεῖς. Ὁ ἔνοχος ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας τοῦ ζώου παρακαλῶν αὐτὸ, τὸ δὲ ζῶον ἐφείσθη τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ τόπου νομίσασα ὅτι ἔβλεπεν ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ τὸν δάκτυλον τῆς προνοίας τῷ ἐχάρισε τὴν ζωήν. Τὸ συμβὰν τοῦτο εἶναι πολλῷ ὑπέρτερον τοῦ λέοντος τοῦ *Ἀνδροκλέους*, ἐπειδὴ ὁ Ἀνδροκλῆς εἶχεν ἄλλοτε εὐεργετήσει τὸν λέοντα ἀφαιρέσας τὴν ἄκανθαν ἐκ τοῦ ποδός του, ἐνῶ ὁ κύων οὗτος ἔβλεπε τὸ πρῶτον τὸν εἰς τοὺς πόδας του ἱκετεύοντα. Οἱ νεώτεροι φυσιοδίφαι ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ περὶ ἔργον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν συνάντησιν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς τοῦ κυνὸς, ἀποδίδουσι δὲ εἰς τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα μεγάλην ἐκφοβιστικὴν ἢ κάλλιον εἰπεῖν μαγευτικὴν δύναμιν ἐφ' ὅλων τῶν ζώων, δυνάμει δὲ ταύτης τῆς ἰδιότητος δαμάζουσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς μᾶλλον ὁρμητικοὺς ἵππους.

Πολλάκις βλέπομεν ὅτι οἱ κύνες ἀγαπῶσι καθ' ὑπερβολὴν τὰ παιδία, δεικνύοντες πρὸς ταῦτα τὴν μεγαλειτέραν ὑπομονήν. Ὁ Rousseau εἶδε παιδίον δάκνον τὸν πόδα κυνὸς ὅστις ἐφώναζεν ἐκ τῶν πόνων, χωρὶς νὰ ὀργισθῇ ποσῶς κατὰ τοῦ παιδίου, οὔτε νὰ δείξῃ μνησικακίαν.

Ὁ κύων δεικνύει πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐντελῆ ἀφοσίωσιν· ἐννοεῖ τὰς ἐπιθυμίας του, γνωρίζει τὰς ἕξεις του, ὑπείκει δὲ πάντοτε εὐπειθῶς εἰς τὰς θελήσεις του· τὸ ὑπηρετεῖν τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεώς του. Ἐν Σιβηρίᾳ ἀφίνουσι τοὺς κύνας κατὰ τὸ θέρος, ὅπως εὕρωσι τὴν τροφὴν αὐτῶν μόνοι, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα ἐπιστρέφουσιν εἰς τοὺς κυρίους των, ὅπως ἀναλάβωσι τὴν ἐπίπονον ἐργασίαν των διὰ τοῦ ἑλκύθρου, ἂν καὶ δέρωνται ὑπὸ τῶν κυρίων των λίαν κτηνωδῶς. — Ἐν Ἰνδίαις ὑπάρχουσι κύνες παρίαι, ἄνευ ἀσύλου, ἄνευ κυρίου, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ προσκολληθῶσιν εἰς τοὺς ξένους, ἐξαντλοῦντες ἅπαντα τὰ θωπευτικὰ μέσα ὅπως γίνωσι δεκτοί. Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ νὰ ἴδῃ τις κύνας, ἀκολουθοῦντας τὸ φορεῖον τοῦ περιηγητοῦ, καὶ ζητοῦντας ν' ἀποτελέσωσι μέρος τῆς συνοδείας του, ἀκολουθοῦντας δὲ αὐτὸν μέχρις οὗ ἐξηντλημένοι ἐκ τοῦ κόπου πέσωσι χαμαί.

Κατὰ τὸν Cuvier, ἡ οἰκιακὴ χρῆσις τοῦ κυνὸς εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἡ χρησιμωτέρα καὶ καλλίστη τῶν κατακτήσεων· Ἄνευ τοῦ κυνὸς, λέγει, οἱ ἄνθρωποι ἤθελον εἶσθαι ἡ λεία τῶν θηρίων τὰ ὁποῖα ὑπεδούλωσαν· ἕ-ερα ζῶα ὑπερτεροῦσι τὸν κύνα κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὡραιότητα, ἀλλὰ μόνος ὁ κύων μεταξὺ πάντων εἶναι ὁ σύμμαχος τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ἄγριοι τῆς Αὐστραλίας δίδουσι τοσαύτην σημαντικότητα εἰς τὸν κῦνα, ὥστε παρετηρήθησαν γυναῖκες γαλακτοτροφοῦσαι τὰ ὀρφανὰ μικρὰ αὐτῶν κυνάρια.

Τὸ κυνήγιον εἶναι τὸ πρῶτον ἔνστικτον τοῦ κυνός. Ἐν ταῖς ἀγρίαις χώραις συσσωματοῦνται πρὸς κυνηγεσίαν τῶν βονάσων, τῶν χοίρων, ἐνίοτε δὲ μάλιστα καὶ τῶν λεόντων καὶ τῶν τίγρεων. Ἡ φύσις ἀναπτύσσει εἰς τοὺς κῦνας ἰδιότητας ἀναλόγους πρὸς τὸν τόπον ἐν ᾧ κατοικοῦσι. Οἱ κῦνες τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου πίνουσι τρέχοντες μὴ γίνωσι θύματα τῶν κροκοδείλων. Οἱ δὲ τῆς Νέας-Ὀρλεάνης θέλοντες νὰ διαβῶσι τὸν Μισισιπῆ, γαυγίζουσιν ἐπὶ τῆς ὄχθης ὅπως προσελκύσωσι τοὺς κροκοδείλους, ἅμα δὲ τοὺς ἴδωσι συνηγμένους εἰς τὸ μέρος τοῦτο φεύγουσι δρομαίως, πίπτουσι δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἡμίσειαν λεύγαν ἀνωτέρω. — Παρετήρησαν κῦνας μεταχειριζομένους εὐφυῆ στρατηγήματα πρὸς αὔξησιν τῆς τροφῆς αὐτῶν· διεσκόρπιζον τὴν τροφὴν των περὶς αὐτῶν, προσεποιοῦντο ὅτι ἐκοιμῶντο ὅπως προσελκύσωσι τὰ πτηνὰ καὶ τοὺς μῦς, ἅτινα προσέθετον οὕτως εἰς τὴν τροφήν των.

Μετεχειρίσθησαν τὸν κῦνα καὶ πρὸς σκοπὸν λαθρεμπορίου, ὅπερ ἐνίοτε ἐκτελεῖ μετ' ἀπιστεύτου ἀγχινοίας, προφυλαττόμενος ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν διαβατῶν, κρυπτόμενος κατὰ τὴν παρουσίαν αὐτῶν ὄπισθεν φραγμῶν δένδρων· φθάσας δ' εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας, δὲν φανεροῦται παρὰ μόνον ἀφοῦ βεβαιωθῆ ὅτι ἡ παρουσία του δὲν θέλει τῷ ἐπιφέρει κινδύνους.

Ἅπαντες γνωρίζουσι τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐφυΐαν τοῦ ποιμενικοῦ κυνός, ἧς βλέπομεν καθ' ἑκάστην δείγματα περιφερόμενοι ἐν τῇ ἐξοχῇ.

Ἐν Τουρκίᾳ, ἔνθα ὑπάρχει ἀναρίθμητος πλῆθὺς κυνῶν, πᾶς μὴ φέρων φανὸν τὴν νύκτα καταδιώκεται ὑπὸ τῶν κυνῶν, ἐκλαμβανόμενος συνήθως ὡς ξένος ἔχων κακοὺς σκοπούς. — Ὁ Πετράρχης εἶχε κῦνα, ὅστις ἀφήρπασεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ προσβαλόντος τὸν κύριόν του λῃστοῦ γυμνὸν ξίφος. — Ὁ Πλούταρχος διηγεῖται ἀνέκδοτόν τι ἀποδεικνῦον ὅτι ὁ κύων ἐνθυμεῖται καλῶς τοὺς δολοφόνους τοῦ κυρίου του, οὓς οὐδέποτε συγχωρεῖ κατ' αὐτόν, ὁ βασιλεὺς Πύρρος διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ παρελάσῃ ἔμπροσθεν κυνὸς, ὅστις ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἄσιτος ἐφύλαττε τὸ σῶμα τοῦ δολοφονηθέντος κυρίου του· καὶ ὄντως ὁ κύων συνέλαβε τὸν δολοφόνον, ὃν δὲν ἀφῆκε πρὶν ἢ οὗτος ὁμολογήσῃ τὸ κακούργημα — Ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τοῦ Benvenuto Cellini εὑρίσκεται τὸ ἀκόλουθον· κλέπτης τις εἰσῆλθε διὰ νυκτὸς εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ· ὁ φυλάτων αὐτὸ κύων ὥρμησεν ἐναντίον τοῦ κλέπτου, καίτοι ὡπλισμένου δι' ἐχειριδίου, ἀφοῦ δ' ἐπληγώθη καὶ ἔβλεπεν ἐκλυομένας τὰς δυνάμεις του, ἔτρεξεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῶν ἐργατῶν ὧν ἔσυρε τὰ ἐφαπλώματα. Οἱ ἐργάται μὴ ἐννοοῦντες τὸ γεγονὸς ἀπέβαλον τὸν κῦνα, ἔκλεισαν τὴν θύραν καὶ ἐκοιμήθησαν. Τὸ πιστὸν ζῶον κατεδίωξε τότε τὸν κλέπτην, ὅστις εἶχεν ἤδη φύγει. Μετά τινα χρόνον ἐνῷ ὁ Cellini εὑρίσκετο εἰς περίπατον ἐν Ῥώμῃ, ὁ κύων του ὥρμησε κατὰ κομψοῦ τινος κυρίου ὃν δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ, μολονότι ἐδέρετο ὑπὸ τῶν περιεστώτων, ἐπὶ τέλους δ' ἀπηλλάγη ὁ κύριος, ἀλλ' ἐνῷ ἀπεσύρετο ὁρμητικῶς κατέπεσεν ἐκ τοῦ θυλακίου του κόσμημά τι, ὅπερ λαβὼν ὁ Cellini ἀνεγνώρισεν ὡς ἴδιον. Ἡ ἐξουσία συνέλαβε τὸν κομψοφανῆ κύριον δὰ τὰ περαιτέρω.

Μία τῶν ἐκπληκτικωτέρων καὶ μυστηριωδεστέρων ἰδιοτήτων τοῦ κυνὸς, ἣν ὅμως δὲν ἔχουσι πάντες, εἶναι τὸ προορατικόν. Ὅταν ὁ βασιλοκτόνος Ἰάκωβος Κλήμης παρουσιάσθη ἐνώπιον Ἑρρίκου τοῦ τρίτου ἐπὶ σκοπῷ δολοφονίας, ἀγαπητός τις τοῦ βασιλέως κύων ὥρμησε κατὰ τοῦ μοναχοῦ, μόλις δὲ μετὰ μεγάλης βίας ἠδυνήθησαν νὰ τὸν κρατήσωσιν εἰς παρακείμενον τι δωμάτιον, ὅπερ ἂν δὲν ἔπραττον δὲν ἤθελε βεβαίως δολοφονηθῇ ὁ βασιλεὺς. — Τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1419, ὁ δοὺξ τῆς Βουργονδίας, Ἰωάννης ὁ Ἄφοβος, ἵππευσεν ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ μεγάρου αὐτοῦ ὅπως ὑπάγῃ εἰς συνάντησιν τοῦ διαδόχου τῆς Γαλλίας, ἐπὶ τῆς γεφύρας Μοντερώ. Ὁ κύων του ὠλόλυζε θρηνωδέστατα δι' ὅλης τῆς νυκτός· βλέπων δὲ τὸν κυριόν του ἀναχωροῦντα, ὥρμησεν ἔξω τῆς καλύβης του, ἔθραυσε τὰς διπλὰς ἀλύσεις, ἐνῷ δ' ὁ ἵππος ἐξήρχετο τῆς θύρας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἔδηξε τοσοῦτον, ὥστε ἀφηνίασεν, παρ'ὀλίγον δὲ νὰ ῥίψῃ καὶ τὸν ἀναβάτην. Οἱ ἱππόκομοι ἠθέλησαν ν' ἀπομακρύνωσι τὸν κῦνα διὰ τῶν μαστίγων, ἀλλ' οὗτος εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τοὺς κτύπους, ἐρρίφθη καὶ πάλιν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ ἵππου τοῦ δουκός, ὅστις νομίσας αὐτὸν λυσσαλέον, ἔλαβε τὸν ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου μικρὸν πέλεκυν καὶ διέσχισε τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου. Ὁ κύων ἐξέφερε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ φωνὴν, ἀπῆλθε δὲ κυλιόμενος νὰ ἐκπνεύσῃ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας, ὅπως ἐμποδίσῃ καὶ πάλιν τὴν διάβασιν· ὁ δοὺξ μετὰ στενεγμοῦ λύπης ἐπήδησεν ἔφιππος ὑπεράνω τοῦ σώματος τοῦ πιστοῦ ζώου, κατευθύνθη δὲ εἰς τὴν γέφυραν Μοντερώ, ὅπου ἐδολοφονήθη.

Ἕτερον τεκμήριον τῆς εὐφυΐας τοῦ κυνὸς, πολλάκις παρατηρηθὲν, εἶναι ἡ πρὸς τὴν μουσικὴν εὐαισθησία αὐτοῦ, παθαινομένου λίαν ἡδέως κατὰ τὴν ἀκρόασιν αὐτῆς, δεικνύοντος δὲ καὶ ἀπίστευτον χαρὰν ὅταν τὰ παιζόμενα μέλη ἦναι ὄντως τερπνὰ, δυσανασχετοῦντος δὲ καὶ κλαίοντος ὅταν χάριν παιδιᾶς ἀρρύθμως καὶ ἀτάκτως παίζεταί τι. Δεῖγμα τοιαύτης καλαισθησίας παρέχει καὶ ὁ κύων λίαν γνωστοῦ τινος κυρίου ἐνταῦθα.

Γ. Α.

ΠΕΡΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΑΣΤΑΣΙΑΣ.

(Ἀπάνθισμα διαφόρων συγγραφέων).

Ὑπὸ Ι. Χ. Κ.

Ὁ μὴ θεωρῶν τὴν ἐν τῷ ἔρωτι ἀστασίαν ὡς καταστροφὴν τοῦ ἔρωτος, ἀγνοεῖ τὸν ἔρωτα.

Pierre Leroux.

Κατηγοροῦμεν τὴν ἀστασίαν τῶν γυναικῶν ὁσάκις καθιστάμεθα θύματα αὐτῆς, τὴν ἐκθειάζομεν δὲ ὁσάκις αὕτη εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν.

Louis Desnoyers.

Ζητοῦμεν παρὰ τοῦ ἔρωτος σταθερότητα ἐνῷ μόνον ἡδονὰς οὗτος δύναται νὰ παράσχῃ. Ὑπόσχεται μὲν πᾶν ὅ,τι ἐξαιτούμεθα ἄλλα κρατεῖ ὅ,τι δύναται μόνον.

A. Bougeart.

Ὅταν ἀπαυδήσωμεν ἀγαπῶντες, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀστατήσῃ πρὸς ἡμᾶς τὸ ἐρώμενον πρόσωπον, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν τῶν πρὸς τὴν σταθερότητα ὑποσχέσεών μας.

La Rochefoucauld.

Ἡ ἀπιστία ἔγκειται εἰς τὰς ἀθετηθείσας ὑποσχέσεις καὶ οὐχὶ εἰς τὰ σβεσθέντα αἰσθήματα.

Rochepèdre.

Ἡ ἀπιστία παροζύνει τὸν ἔρωτα ἀλλὰ δὲν θεραπεύει αὐτόν. Νὰ εἴπωμεν τί τὸν φονεύει; Τὰ βραδέα δηλητήρια, ἤτοι ἡ ἀνία καὶ ὁ κόρος.

Levis.

Ἡ ἀληθῶς ἐρῶσα γυνὴ, συγχωρεῖ εὐκολώτερον τὰς σπουδαίας ἀκριτομυθείας ἢ τὰς ἀσημάντους ἀπιστίας.

La Rochefoucald.

Αἱ γυναῖκες θλίβονται διὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἐραστοῦ των ἀναλόγως τῆς ἡδονῆς ἣν αὕτη παρέχει τῇ ἀντιζήλῳ αὐτῶν.

Beauchêne.

Ὅταν ἡ γυνὴ συγχωρῇ μίαν ἀπιστίαν, πράττει τοῦτο πάντοτε ὅπως ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς ἧς ὁ θρίαμβος τὴν δυσαρεστεῖ.

De Stassart.

Ἐὰν δὲν ἀπιστήσωμεν ἅπαξ τοὐλάχιστον πρὸς τὴν γυναῖκα ἣν ἀγαπῶμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὁπόσον αὕτη εἶναι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀξία τῆς λατρείας μας. Ὥστε καὶ τὰ χειρότερα πράγματα ἔχουσί τι τὸ καλόν.

P. J. S'tahl.

Ἡ γυνὴ ἡ θέλουσα νὰ ἀρέσκῃ εἰς πάντας βαδίζει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀστασίας.

Foix.

Ὁ χριστιανὸς ὅστις ἐπιορκεῖ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου τιθέμενος, εἶναι ἧττον ἔνοχος, ἢ ἡ ἄπιστος γυνὴ ἥτις τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας ἔχουσα ὀμνύει περὶ τῆς ἀθωότητός της, ἀπαρνουμένη συγχρόνως τὸν Θεόν της τῆς χθὲς καὶ τὸν Θεόν της τῆς σήμερον.

P. J. Stahl.

Ἡ ἐναρετωτέρα γυνὴ ἔχει τὸν νικητήν της. Ἐὰν δὲ ἐξακολουθῇ οὖσα ἐνάρετος, τοῦτο δηλοῖ ὅτι δὲν ἀπήντησεν αὐτὸν εἰσέτι.

Prince De Ligne.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

Εἷς τινα πόλεμον μεταξὺ τοῦ Μιραμάσα, υἱοῦ τοῦ περιφήμου κατακτητοῦ Ταμερλάνου, καί τινος Ῥαγιᾶ, αὐτόχθονος ἡγεμόνος τῆς Ἰνδικῆς, ὁ πρῶτος συνελήφθη αἰχμάλωτος. Ὁ Ῥαγιᾶς ἐν τούτοις τῷ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν ἀπαιτήσας μόνον τὴν κατάργησιν φόρου τινὸς ἐπιβληθέντος ὑπὸ τῶν Τατάρων. Εἰς ἐπακόλουθόν τινα πόλεμον ὁ Ῥαγιᾶς ἔσχε τὴν ἀτυχίαν νὰ αἰχμαλωτισθῇ ὑπὸ τοῦ Μιραμάσα, ὅστις μακρὰν τοῦ νὰ μιμηθῇ τὴν γενναιότητα ἐκείνου διέταξε νὰ ἐξορυχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοί του.

Ὁ Ῥαγιᾶς ἐμπειρότατος ὢν περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ τόξου καὶ μετὰ τὴν τῆς ὁράσεως του ἀπώλειαν, ὑπερεῖχε κατὰ τοσοῦτον, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σημεῖον ἀκούων τὴν ἐκ τούτου προερχομένην ἠχώ. Ὁ Μιραμάσης, ὢν ἐπίσης ἄριστος τοξότης, προὐκάλεσε τὸν αἰχμάλωτόν του, ὅπως ἐπιμαρτυρήσῃ τὴν ἐμπειρίαν του. Τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν ἐπὶ τούτῳ, καί τις τεθεὶς ὄπισθεν τοῦ σημείου διέταξε τὸν Ῥαγιᾶ νὰ κτυπήσῃ «Δὲν ὑπακούω», ἀπεκρίθη οὗτος, μετὰ περιφρονητικῆς μεγαλοπρεπείας, «εἰ μὴ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ κατακτητοῦ μου». Ὁ Μιραμάσης ἐν τῷ ἅμα ἐφώνησε «κτύπησον, «ἀλλ' εἰσηκούσθη φιλοξενήσας ἐν τῇ καρδίᾳ του τὰ βέλη τοῦ ἀδικηθέντος αἰχμαλώτου του.

* * *

Λονδοβῖκος ὁ ἑνδέκατος, Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, προσεκάλει ἐνίοτε εἰς τὸ γεῦμά του πλούσιόν τινα ἔμπορον, Οὗτος εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ μονάρχου βασιζόμενος ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ πτυχίον εὐγενείας. Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἐδίσταση νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἀλλ' ἔπαυσε τοῦ νὰ τὸν προσκαλῇ. Ἐρωτήσαντος τοῦ ἐμπόρου τὴν αἰτίαν, τῷ ἀπεκρίνατο ὁ Βασιλεύς. «Ὅτε προσεκάλουν σε εἰς τὴν τράπεζαν μου σὲ ἐθεώρουν ὡς τὸν πρώτιστον μεταξὺ τῶν ἐμπόρων, ἤδη ἦσαι ὁ ἐλάχιστος μεταξὺ τῶν εὐγενῶν, ἤθελον δὲ ἀδικήσει τούτους, ἐὰν ἐξηκολούθουν νὰ πράττω ὡς ἔπραττον.

* * *

Δικαστής τις ἐκ τῶν μάλα αὐστηρῶν συνείθιζε νὰ ἐκδίδῃ πάντοτε ἀπόφασιν θανάτου κατὰ τοῦ κατηγορουμένου. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἀπεκοιμήθη ἐπὶ τῆς ἕδρας του διαρκούσης τῆς συνεδριάσεως. Ζητηθείσης δὲ τῆς ψήφου του παρὰ τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου—ααας τὸν κρεμάσουν! εἶπε χασμώμενος.

— Ἀλλὰ, πρόκειται περὶ ἀγροῦ, εἶπεν ὁ πρόεδρος.

— Τότε, ααας τὸν θερίσουν, ὑπέλαβεν ὁ ἀμείλικτος δικαστής.

* * *

Ἄγγλος τις ἔγραψε τὴν ἑπομένην παράδοξον ἐπιστολὴν πρός τινα δεσποινίδα!

Δεσποινίς,

Σᾶς εἶδον τὴν δευτέραν, τὴν τρίτην σᾶς ἠράσθην, σήμερον τετάρτην σᾶς τὸ γράφω, θὰ λάβητε τὴν ἐπιστολήν μου τὴν πέμπτην, ἀναχωρήσατε τὴν παρασκευήν, ὅπως φθάσητε ἐνταῦθα τὸ σάββατον καὶ νυμφευθῶμεν τὴν Κυριακήν.

* * *

Πατήρ τις ἀπωλέσας μονογενῆ υἱὸν Μόσχον καλούμενον, παρεκάλεσε σχολαστικόν τινα νὰ τῷ γράψῃ ἐπιτύμβιον, καὶ ὁ σχολαστικός μας ἔγραψεν.

Ἐνταῦθα κεῖται Μόσχος ὃν ὁ θάνατος οὐκ ἀφῆκε Βοῦν γενέσθαι.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΚΛΑΙΕΙΣ!

Come non piango al pianto
tuo Cesira.

Monti.

Κλαίεις, μὲ εἶπον, κι' ἔκλαυσα· θρηνεῖς, κι' ἐγὼ (ἐξ ἴσου,
θρηνῶ, συμπάσχω καὶ πονῶ καὶ τήκομαι μαζῆ σου
Ἀλλ' ἀμφοτέρους διατὶ ἐφθόνησεν ἡ μοῖρα;
Ἢ ποῖος δαίμων βάσκανος ἐπέθεσε τὴν χεῖρα
εἰς τὴν εὐδαιμονίαν μας;

Φεῦ! ἔρρεε γαλήνιος ὁ νεαρός μας βίος,
ἦτο καθρέπτης διαυγὴς, ἀργυροστίλβων, λεῖος,
Ἀνατανακλῶν φαιδρὰς σκιὰς καὶ πτερωτοὺς ὀ- (νείρους
καὶ ἀναπλάσσων μαγικῶς, ὑπὸ μορφὰς ἀπείρους
τὴν τόσην εὐτυχίαν μας.

Ἀλλὰ ἐπῆλθεν ὁ σκληρὸς καὶ ταχυπέτης Χρόνος
καὶ ἔθραυσε τὴν θέλον μ' ἓν λάκτισμα ἀπόνως.
Κατέπεσον τὰ τρίμματα ς' τοὺς πόδας μας (πλησίον·
κ' ἡμεῖς, ἡμεῖς οἱ ἄφρονες, ἐνῶ κρουνοὺς δακρύων
ἀνωφελῶς ἐχύναμεν,

Οὐδόλως κἂν ἐσκέφθημεν νὰ κύψωμεν μὲ βίαν·
ἓν τρίμμα κἂν νὰ λάβωμεν τοῦ θησαυροῦ μας (μνείαν.
Ἡμεῖς, μὲ ὄμμα στερηθὲν ἀκτῖνος διανοίας,
νὰ τὰ σαρώνῃ εἴδομεν τοῦ Χρόνου ὁ μανδύας
καὶ ἄναυδοι ἐμείναμεν!

Ἐλθὲ λοιπὸν, ἂς ῥεύσωσιν ὁμοῦ τὰ δάκρυά μας·
Ἐλθὲ, ἂς συγκεράσωμεν τ' ἀφόρητα δεινά μας.
Τοῦ δυστυχοῦς τὸ δάκρυον θερμὸν ἂν ἀναβλύζῃ
Ἑτέρου ὅμως δυστυχοῦς τὴν κάμινον δροσίζει.
Ἐλθὲ, καὶ ἂς ἐλπίσωμεν,

Ὅτι θεός τις εὐμενὴς τὴν μοῖραν θὰ μαλάξῃ
κ' εἰς τὰς πληγάς μας βάλσαμον ἀνώδυνον θα (στάξῃ·
Ὅτι καὶ πάλιν ἡ χαρὰ ἡ πρώτη θ' ἀνατείλῃ,
Ὅτι καὶ πάλιν τῆς Ἐδὲμ θὰ ἀνοιγῇ ἡ πύλη
καὶ εὐτυχεῖς θὰ ζήσωμεν.

Νοέμβριος 1868

Ι· Χ Κ.

ΤΩ ΦΙΛΩ ΜΟΙ Μ. Μ. ΠΑΠΠΑ.

Αἰτοῦντί μοι στίχους διὰ λεύκωμα.

»Τῆς εὐτυχίας τ' ὄνειρο σὰν ἀστραπὴ διαβαίνει.
» κι' ἀφίνει μιὰ πικρὴ βαφὴ στὰ πονεμένα στήθια
»ὅλα φαντάσματα στὴ γῆ· ἕνα καὶ μόνο μένει,
»ἕνα δὲν εἶναι φάντασμα τῆς συμφορᾶς ἡ ἀλήθεια.

Γ. Χ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ.

Ὅταν τὸ πᾶν περὶ ἡμᾶς μαραίνεται καὶ σβύνῃ,
ὅταν τὴν τάλαιναν ψυχὴν πᾶσα ἐλπὶς ἀφίνῃ,
εἰπὲ, τί μένει πλέον;
Εἰπέ μοι τάχα ἐπιζεῖ τὸ μῦρον τῶν ἀνθέων;

Ὅταν μᾶς ἐγκατέλειπον καὶ ὄνειροι καὶ πόθοι,
ὅταν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς εἰς μοῖραν ἐδουλώθη
ἀμείλικτον, ἀγρίαν,
τὸ ᾆσμα ἐπιτρέπεται εἰς τὴν πτωχὴν καρδίαν;

Εἶσαι λοιπὸν σὺ εὐτυχής; εἰς τ' ἀνθρά σου ἔτη
τῆς δυστυχίας ἡ πνοὴ δὲν ἔπνευσεν εἰσέτι;
Ψάλλε λοιπὸν καὶ σκίρτα,
καὶ στέφθητι μὲ νάρκισσον καὶ μὲ εὐώδη μύρτα.

Μὴ ζήτει πλέον παρ' ἐμοῦ ᾀσμάτων μελῳδίαν·
Μὴ ἔρχου κἂν πλησίον μου! φέρω τὴν δυστυχίαν
εἰς ὅν τινα μ' ἐγγίσῃ
εἰς ὅν τινα τὴν χεῖρά μου νὰ θίξῃ κἂν θελήσῃ.

Καὶ ὅμως ἔσχον καὶ ἐγὼ στιγμάς τινας ὀλβίας
ἀπήλαυσεν ὁ βίος μου φαιδράς τινας πρωΐας,
ἀλλὰ ἡ νὺξ ταχεῖα
ἐπῆλθε, καὶ ἐκάλυψε τὸ πᾶν πυκνὴ σκοτία.

Ποσάκις ὑπὸ τὴν σκιὰν καλλιφυοῦς φιλύρας
τοὺς ἦχους δὲν ἐτόνισα τῆς νεαρᾶς μου λύρας;
Ποσάκις ἐν ἐκστάσει,
δὲν ἐθεάθην δύοντα τὸν Φοῖβον εἰς τὰ δάση!

Καὶ μ' ἐβαυκάλισε κι' ἐμὲ τοῦ ἔρωτος ἡ γλῶσσα
κι' ἐμὲ προσέβλεψε γυνὴ δειλὴ, ἐρυθριῶσα,
καὶ μὲ φωνὴν γλυκείαν,
μ' ὡρκίσθη ἔρωτα θερμὸν καὶ πίστιν αἰωνίαν.

Κι' ἠσθάνθην εἰς τὴν χεῖρά μου τὴν τρέμουσάν (τῆς χεῖρα
τῆς μυριπνόου κόμης της ἀνέπνευσα τὰ μύρα
κ' εἰς τὰ ἁβρά της χείλη,
εἶδον ἀφάτων ἡδονῶν νὰ ἀνοιγῇ ἡ πύλη.

Ὦ! ἐνθυμοῦμαι τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῆς εὐδίας
τοὺς πτερωτοὺς ὀνείρους μου, τὰς πλάνους ὀπτα- (σίας
καὶ τὰς τερπνὰς ᾀσεις, καὶ τὰς τερπνὰς ᾀσεις,
ὅσας εἰς γάμου μέλλοντος προσέβλεπον ἐκτάσεις.

Ἀλλ' ἤδη πέπλος νεκρικὸς τὸ πᾶν ἐπισκιάζει
καὶ τὴν ἀχλὺν τοῦ βίου μου οὐδόλως κἂν σκε-
ἀκτὶς ἡλίου μία. (δάζει
Εἶναι τὸ πᾶν περὶ ἐμὲ φρικώδης ἐρημία!

—

Ἐσβέσθησαν τὰ ὄνειρα, ἀπέπτησαν οἱ πόθοι,
ἡ εὔπιστος καρδιά μου ὑπούλως ἐπροδόθη·
οὐδὲν πλέον μοὶ μένει,
εἶμαι σκιὰ ἀνέστιος εἰς τάφους πλανωμένη.

—

Ἔσο σὺ φίλε εὐτυχὴς, ἀλλ' ἐνθυμοῦ ἓν μόνον
ἓν μόνον φίλε μου φοβοῦ τὸν ὀλετῆρα χρόνον,
ὅστις ταχὺς προβαίνει
ὅστις ὑπὸ τὴν πτέρναν του πᾶν ἄνθος μας μα-
(ραίνει
Καὶ μένει μόνον ἡ πικρὰ ἀνάμνησις ἡ πρώτη,
ὡχρὰ λαμπὰς φωτίζουσα κοιμητηρίου σκότη
καὶ παγερὰ ἐδόφη
ἔνθα παρὸν καὶ παρελθὸν καὶ μέλλον μας ἐτάφη.

Ἀπρίλιος 1870.

Ι. Χ. Κ.

ΠΑΝΔΑΙΣΙΑ.

Ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις. — Οἱ ΚΚ. Leauté καὶ Desnoyel ἀνεκάλυψαν καὶ κατεσκεύασαν *λαμπτῆρα ὑποθαλάσσιον*, ὅς τις παρουσιασθεὶς εἰς τὴν Ἐνθαρρυντικὴν Ἑταιρίαν τῆς Γαλλίας ἠξιώθη παρ' αὐτῆς ἐντίμου μνείας. Συνίσταται εἰς λαμπτῆρα ἐλαίου, καίοντα ἐντὸς κλειστοῦ ἀγγείου καὶ ἐρχόμενον εἰς ἐπαφὴν μὲ ὀξυγόνον ὑπὸ πίεσιν 10 ἀτμοσφαιρῶν. Ὁ λαμπτὴρ οὗτος δύναται νὰ καίῃ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἄνευ τινὸς ἐπιδιορθώσεως. Τὸ φῶς δ' αὐτοῦ εἶναι καθαρότατον, βοηθοῦν πολὺ εἰς τὰς ὑποθαλασσίους ἐργασίας.

— Ἄγγλος τις φωτογράφος προτείνει νὰ τυπώσῃ ἐπὶ τοῦ *χάρτου τῶν ἐπιστολῶν* ἐν ὠοειδεῖ μικρῷ διαστήματι κειμένῳ ἐν ᾗ θέσει σήμερον τίθενται τὰ ἀρχικὰ τοῦ γράφοντος γράμματα, τὴν *φωτογραφίαν* τοῦ κατέχοντος τὸν χάρτην. Κατ' αὐτὸν, μὲ τὸ μικρὸν ἔξοδον 6 φρ. δύναταί τις νὰ τυπώσῃ 1,000 φύλλα περίπου.

— Οἱ Ἀμερικανοὶ τυπογράφοι Frenck καὶ Wheat ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐφεῦρον *πιεστήριον* ἐκτυποῦν εὐθὺς *διάφορα χρώματα*. Πέριξ τοῦ πρώτου καὶ κυρίου κυλίνδρου ὑπάρχει πληθὺς ἄλλη δευτερευόντων κυλίνδρων ἐφωδιασμένων διὰ πάντων τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐνεργούντων συγχρόνως τῷ πρώτῳ καὶ κυρίῳ κυλίνδρῳ.

Στατιστικαί. — Ὑπολογίζεται ὅτι ὁ *πόλεμος* ἀπὸ 50 ἐτῶν ἐξηφάνισε πλέον τῶν 2 1/2 ἑκατομμυρίων *ἀνθρώπων* καὶ πλέον τῶν ὀκτὼ δισεκατομμυρίων *φράγκων*. Καὶ δὴ ἐν μὲν τῷ Κριμαϊκῷ πολέμῳ ἀπεβίωσαν 256,000 Ῥώσσοι, 107,000 Γάλλοι, 45,000 Ἄγγλοι, 1600 Ἰταλοί. Τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τὰ θύματα ὑπολογίζονται εἰς 190,000, τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας 148,000. Ὁ Ἰταλικὸς πόλεμος κατέφαγε 59,664 Αὐστριακοὺς, 30, 220 Γάλλους, 23,910 Ἰταλοὺς, 14,000 Νεαπολιτανοὺς καὶ 2,370 στρατιώτας τοῦ Πάπα. Ὁ Ἰταλικὸς πόλεμος ἐστοίχισεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν καὶ Αὐστρίαν, 1,485,000,000 φράγκα· ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος ἐστοίχισε 2,328,000,000 εἰς τὴν Ῥωσσίαν 1,348,000,100, εἰς τὴν Γαλλίαν, 1,320,000, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, 1,060000000 εἰς τὴν Τουρκίαν, καὶ 470,000,000 εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ὁ ἐτήσιος ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων ἐν Γαλλίᾳ, ὑπολογίζεται εἰς 900,000 περίπου· ἐκ τούτων 80,000 περίπου εἶναι νόθα παιδία, ἐξ ὧν 10 ἢ 20,000 ἐγκαταλείπονται παρὰ τῶν μητέρων των εἰς τὸ δημόσιον ἔλεος. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ γενικοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων 900,000 17,50 τοῖς 100 ἀποθνήσκουσιν· ἐκ δὲ τῶν νομίμων μὲν γεννήσεων (820,000) 16, 36 τ. 100. Ἐκ δὲ τῶν νόθων γεννήσεων (80,000) 35, 52 τ. 100. Ἓν ἔτι περίεργον παρατηρεῖται ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν θανάτων τῶν παιδίων τῶν τρεφομένων ἀπὸ τροφούς· ἐν Παρισίοις, ὅπου ἐκτὸς τῶν τῆς κατωτάτης καὶ τινων τῆς μέσης τάξεως, τὰ λοιπὰ παιδία ἀνατρέφονται διὰ τροφῶν, ἡ θνησιμότης αὐτῶν εἶναι 51,68 τ. 100 ἐνῷ εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ὅπου αὐταὶ αἱ μητέρες βυζαίνουσι τὰ τέκνα των εἶναι 19, 92 τ. 100 μόνον. Ἂς λάβωσι παράδειγμα αἱ τῶν Ἀθηνῶν μητέρες αἱ διὰ μεγαλοπρέπειαν παραδίδουσαι εἰς τροφοὺς τὰ τέκνα των.